

ЕБВР
ЕКОЛОГИЧНА И СОЦИАЛНА ПОЛИТИКА

Одобрена от Съвета на директорите
12 май 2008 г.

СЪДЪРЖАНИЕ	СТР.
Екологична и социална политика	
A. Цел на Политиката	3
B. Ангажимент на ЕБВР	3
C. Интегриране на екологични и социални съображения в проектния цикъл: Ролята и отговорностите на ЕБВР	6
D. Публични доклади, отчетност и отговорност на ЕБВР	12
E. Насърчаване на инвестиции, носещи значителни екологични и социални ползи, включително работа в партньорство с други организации	13
F. Стратегии по държави и отрасли	14
G. Начини на организация и реализация	14
Приложение 1: Проекти от категория „А“	16
Приложение 2: Списък на изключенията в екологичната и социална политика на ЕБВР	19
Изисквания по отношение на изпълнението	
ИИ № 1: Екологична и социална оценка и управление	21
ИИ № 2: Труд и условия на труд	29
ИИ № 3: Предотвратяване и намаляване на замърсяването	35
ИИ № 4: Здраве, безопасност и сигурност на местните общности	42
ИИ № 5: Придобиване на земи, недоброволно преселване и икономическо изтласкване	48
ИИ № 6: Опазване на биологичното разнообразие и устойчиво управление на живи природни ресурси	60
ИИ № 7: Коренно население	68
ИИ № 8: Културно наследство	78
ИИ № 9: Финансови посредници	83
ИИ № 10: Оповестяване на информация и включване на заинтересованите страни в процеса	91

Екологична и социална политика на ЕБВР

А. Цел на Политиката

1. ЕБВР проявява ангажираност към каузата за насърчаване на „екологосъобразното и устойчиво развитие“ в целия спектър на дейността си в областта на инвестициите и техническото сътрудничество по силата на самия договор за създаването ѝ – Договорът за учредяване на ЕБВР¹. Банката² споделя убеждението, че устойчивото развитие представлява основен аспект на доброто фирмено управление. Ето защо съществува неразривна връзка между мандата на ЕБВР за подпомагане на прехода към икономики, основаващи се на пазарните принципи и за насърчаване на частното предприемачество, и ангажираността ѝ към устойчивото развитие. Всички финансирани от ЕБВР проекти задължително следва да отговарят на основополагащите принципи на дейността на Банката: допълнителност, подпомагащо прехода въздействие и добра банкова практика. Освен това, Банката съзнава, че финансирането на устойчивото развитие трябва неизменно да се нарежда сред най-важните приоритети в дейността на ЕБВР.
2. Настоящата Политика обхваща екологичните и социалните измерения на устойчивото развитие. По смисъла на настоящата Политика, социалното измерение включва (i) стандартите на труд и условията на труд, включително здравословните и безопасни условия на труд и (ii) въздействията върху общността, като например: обществено здраве, безопасност и сигурност, равенство между половете, въздействия върху коренното население и културното наследство, принудително преселване, както и достъпността на основните услуги. Политиката очертава начините, по които Банката на практика ще осъществява поетия ангажимент да насърчава екологичната и социалната устойчивост, като:
 - отчита екологичните и социалните съображения във всички свои дейности;
 - задава на клиентите си екологичните и социалните изисквания по отношение на изпълнението, които ще очаква те да изпълнят в приемливи за Банката срокове;
 - определя ролите и отговорностите както на ЕБВР, така и на клиентите ѝ по отношение на постигането на устойчиви резултати, съответстващи на Политиката и изискванията по отношение на изпълнението;
 - поставя си като стратегическа цел насърчаването на проекти, носещи значителни екологични и социални ползи.

В. Ангажимент на ЕБВР

3. Посредством своите процеси на екологична и социална оценка и наблюдение ЕБВР ще се стреми да направи така, че проектите, които финансира:
 - да са социално и екологично устойчиви;
 - да зачита правата на засегнатите работници и общности;
 - и да са изготвени и да работят в съответствие с приложимите нормативни изисквания и добрата международна практика.

¹ Вж. чл. 2.1(vii) от Договора за учредяване на ЕБВР.

² В настоящата Политика термините „ЕБВР“ и „Банката“ се използват като взаимозаменяеми.

За да се реализира успешно тази цел под формата на практически постигнати резултати, Банката прие цялостен комплекс от конкретни Изисквания по отношение на изпълнението („ИИ“), които обхващат ключови области на екологични и социални въздействия и въпроси и които се очаква да бъдат спазвани от клиентите. Банката е поела ангажимент да лансира екологичните стандарти на ЕС, както и Европейските принципи относно околната среда, под които е положила подписа си и това намира отражение в ИИ³. Банката очаква от своите клиенти да оценяват и управляват екологичните и социалните въпроси, свързани с проектите им така, че проектите да отговарят на ИИ. Ролята на Банката се състои в следното: (i) да подлага на преглед извършваните от клиентите оценки; (ii) да оказва помощ на клиентите при разработването на подходящи и ефективни мерки за избягване на неблагоприятните социални и екологични въздействия или – в случаите, когато това не е възможно – за свеждането им до минимум, за намаляване или за компенсиране на последиците от тях, в съответствие с ИИ; (iii) да спомага за намирането на възможности за извличане на допълнителни екологични или социални ползи; и (iv) да следи за съответствието на проектите с екологичните и социални договорни условия на Банката, докато Банката участва финансово в проекта.⁴

4. Банката ще усъвършенства оценката си на подпомагащото прехода въздействие на предлаганите проекти⁵, за да отразява по-отчетливо системното измерение на прехода по отношение на устойчивото развитие и ползите от стратегически подход в тази област. Всички финансирани от ЕБВР проекти, насочени към осъществяване на целите на устойчивото развитие ще съответстват напълно на мандата на Банката по отношение на прехода.
5. Банката ще се стреми да финансира проекти, които имат потенциала да донесат допълнителни екологични и социални ползи, като например: социално-икономически ползи за засегнатите от проектите общности и, когато е целесъобразно и технически възможно, равен достъп на всички засегнати от проекта страни до тези ползи. Особено внимание ще се обръща на проекти, които включват елементи, съсредоточени върху приоритетни екологични и социални въпроси, стоящи пред региона, и които насърчават осъществяването на практика на съответните стратегии на ЕС, като например: намаляване на изменението на климата и приспособяване към него, опустиняване, опазване на биологичното разнообразие, енергийна ефективност и ефективно оползотворяване на ресурсите, намаляване на бедността, насърчаване на достойния труд, намаляване на социалното изключване, достъп до основните услуги, равенство между половете, прозрачност и социално развитие. ЕБВР ще взема предвид също и дали може да се очаква, че предлаганите проекти ще допринесат за развитието на страната домакин и широко ще облагодетелстват засегнатите от проекта общности в икономическо, социално или екологично отношение. ЕБВР ще гради отношения на партньорство с клиентите си, за да съдейства на усилията им за повишаване на полезността на осъществяваните от тях дейности, за подобряване на дългосрочната устойчивост и за укрепване на управленския им капацитет в сферата на екологичните и социалните въпроси.

³ Текстът на Европейските принципи относно околната среда (ЕПОО) може да бъде открит на www.eib.org/infocentre/epe/declaration/index.htm. ЕПОО е инициатива, предприета в отговор на кампанията за засилване на хармонизирането на екологичните принципи, практики и стандарти, свързани с финансирането на проекти. ЕПОО се определят като водещите екологични принципи в Договора за ЕО и практиките и стандартите, заложили във вторичното законодателство на ЕС. Ангажираността към ЕПОО е отразена в ИИ 1,3, 4 и 10.

⁴ По смисъла на настоящата Политика, няма да се счита, че Банката има финансово участие в даден проект, когато е продала или прекратила инвестицията си (под формата на дълг или капитал) при условията на разсрочено плащане.

⁵ Подпомагащото прехода въздействие на проектите се оценява от Канцеларията на Главния икономист на Банката, за повече информация вж. <http://www.ebrd.com/country/sector/econo/impact.htm>.

6. Банката отчита значението на намаляването на изменението на климата и приспособяването към него и високата им приоритетност по отношение на дейностите на Банката в региона. Тя възнамерява да продължава да развива своя подход към измененията на климата, по-специално що се отнася до намаляването на парниковите газове, приспособяването, насърчаването на използването на възобновяеми енергийни източници и подобряването на енергийната ефективност, с оглед на по-засиленото застъпване на тези елементи в работата ѝ.
7. ЕБВР дълбоко споделя принципите на корпоративна прозрачност⁶, отчетност и отговорност и включване на заинтересованите страни в процеса. Тя ще оповестява в текущ порядък информация за изпълнението на дейността си по екологични и социални въпроси и ще привлича общността от заинтересовани от дейността на Банката страни за участие във взаимно полезен диалог. Банката ще насърчава подобни добри практики сред своите клиенти. В частност, ЕБВР очаква от своите клиенти да намират заинтересовани от дейността им страни и редовно да работят с тях, както и да установяват връзки с потенциално засегнатите общности като предоставят публично информация, провеждат консултации и ги привличат за участие, основаващо се на осведоменост, по начин, който Банката счита за съизмерим с въздействията, свързани с проекта. Тези взаимоотношения със заинтересованите страни следва да са съзвучни с духа, намеренията и крайните цели на Конвенцията на Икономическата комисия на ООН за Европа (ИКЕ/ООН) за достъпа до информация, участието на обществеността в процеса на вземането на решения и достъпа до правосъдие по въпроси на околната среда⁷, Директивата на ЕС относно оценката на въздействието върху околната среда и – за проекти, които потенциално могат да имат значително трансгранично въздействие върху околната среда – Конвенцията на ИКЕ/ООН за оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст⁸, без оглед на статута на ратификация.
8. ЕБВР подкрепя подхода на предпазливост при опазването, управлението и устойчивото използване на природни ресурси на биологичното разнообразие (например продукти от дивата флора и фауна, рибното и горското стопанство) и ще се стреми да направи така, че дейностите ѝ да включват мерки за опазване на критичните местообитания и, когато това е практически осъществимо, да подобрява естествените местообитания и биологичното разнообразие, което те поддържат.
9. Посредством инвестициите, които осъществява, ЕБВР активно ще се стреми да допринесе за осъществяването на практика на съответните принципи и правила на международното право относно околната среда, труда, корпоративната отговорност⁹ и достъпа на обществеността до информация за околната среда. Тези принципи и правила са изложени в редица актове, като договори, конвенции и многостранни, регионални или двустранни спогодби, както и в съответните актове с факултативен характер. ЕБВР няма съзнателно да финансира проекти, които биха били в противоречие с поетите от държавата задължения по съответните международни

⁶ Банката има специфични изисквания по отношение на доброто управление, изпирането на пари, подкупите и корупцията, прозрачността на приходите и оповестяването на тарифите, които са описани в други нейни писмени политики.

⁷ „Архуската конвенция“, www.unece.org/env/pp/

⁸ „Конвенцията от Еспо“, www.unece.org/env/eia/

⁹ Сред международно приетите актове относно корпоративната отговорност са Тристранната декларация относно принципите на МОТ за мултинационалните предприятия и социалната политика и Насоките на ОИСР за многонационалните предприятия.

договори и спогодби относно опазването на околната среда, правата на човека и устойчивото развитие, установени при оценка на проекта.

10. ЕБВР ще работи съвместно с други международни финансови институции, Европейския съюз, двустранни донори, агенции на ООН и други организации при координирането на ефикасни действия за насърчаване на устойчивото развитие на регионално или отраслово равнище в страните, в които осъществява дейност. Когато съфинансира проекти съвместно с други международни финансови институции, ЕБВР ще си сътрудничи с тях с цел съгласуване на общ подход за оценка на проекти, изисквания към проектите и тяхното наблюдение.
11. Чрез дейността си в областта на техническото сътрудничество, ЕБВР ще се стреми да мобилизира подкрепа за осъществяването на програми за изграждане на капацитет и други форми на подпомагане с цел укрепване на проектите, които финансира; например като насърчава устойчиви практики на фирмена дейност и корпоративна отговорност, изгражда необходимия капацитет за разглеждане и управление на екологични и социални въпроси в страните, в които осъществява дейност или като засилва равния достъп до потенциалните ползи от финансираните от Банката проекти.
12. ЕБВР ще се включва в диалог по въпроси на политиката и – когато е уместно – ще предоставя техническа помощ за работа с правителствата и други партньори за решаване на структурни и широко разпространени въпроси, свързани с устойчивото развитие.
13. В дейността си във вътрешноорганизационен план, ЕБВР ще прилага най-добрите практики на екологично управление (включително енергийна ефективност и ефективно оползотворяване на ресурсите, намаляване и оползотворяване на отпадъците) и управление на човешки ресурси (като например равни възможности, баланс между професионален и личен живот, здравословни и безопасни условия на труд). ЕБВР ще се стреми да работи с доставчици и изпълнители, които спазват подобни високи екологични и социални стандарти. Банката ще взема предвид съображенията за устойчивост при снабдяването си за вътрешни цели със стоки и услуги.

С. Интегриране на екологични и социални съображения в проектния цикъл: ролята и отговорностите на ЕБВР

Процес на оценка на проекти

Цялостен подход

14. Всички финансирани от ЕБВР проекти се подлагат на екологична и социална оценка, за да може ЕБВР да прецени дали дадена дейност следва да се финансира и, ако е така, по какъв начин да се подходи към решаването на екологичните и социални въпроси при планирането, финансирането и осъществяването ѝ. Социалната и екологична оценка на ЕБВР е неразделна част от цялостната оценка на Банката за проекта, включително в оценката на финансовите рискове и рисковете за доброто ѝ име и от установяването на потенциалните благоприятни екологични или социални възможности. Тази оценка ще е съобразена с естеството и мащаба на проекта и съизмерима с нивото на екологичните и социални рискове и въздействия. Оценката ще удостовери дали дейностите, които ще се подкрепят чрез финансирането от ЕБВР могат да се реализират в съответствие с настоящата Политика и нейните Изисквания по отношение на изпълнението (ИИ). Клиентът отговаря за осигуряване на извършването на необходимите предпроектни оценки (Due Diligence), оповестяване на информация и включване на заинтересованите страни в процеса в съответствие с

15. Екологичната и социална оценка на ЕБВР включва разглеждане на три елемента от ключово значение: (i) екологичните и социалните въздействия и въпросите, свързани с предлагания проект, (ii) капацитета и ангажираността на клиента да се заеме с разрешаването на проблемите с тези въздействия и въпроси в съответствие с настоящата Политика, и (iii) ролята на трети страни за постигането на съответствие с настоящата Политика.
16. ЕБВР може да се въздържа от предоставянето на финансиране за предлаган проект поради екологични или социални съображения, например когато предлаганият проект не успява да се заеме с разрешаването на екологичните и социални въпроси по удовлетворителен начин и не може да се очаква, че ще удовлетвори изискванията, описани в приложимото ИИ на настоящата Политика, за срок, който Банката счита за разумен, или в случай че остатъчните въздействия са неприемливи. Освен това, има няколко вида дейности, които ЕБВР не финансира. Списъкът на тези дейности е даден в Приложение 2.
17. В настоящата Политика терминът „проект“ означава стопанската дейност, за която клиентът се обръща към ЕБВР с искане за финансиране, без значение на вида оперативна дейност на ЕБВР. Оперативните дейности на ЕБВР (т.е. актът на предоставяне на финансиране) включват цял диапазон от различни видове финансиране на предлаганите проекти, като например проектно финансиране/ финансиране с ограничен регрес, корпоративно финансиране, оборотен капитал, квази-дялово участие, дялово участие, или безвъзмездна помощ.
18. ЕБВР администрира редица Специални фондове и фондове за подпомагане на сътрудничеството. Проекти или дейности, финансирани изцяло или отчасти със средства от Специални фондове, следва да спазват настоящата Политика. За фондове за подпомагане на сътрудничеството също се прилага настоящата Политика, но е възможно да има и допълнителни изисквания на донорите по отношение на екологичните или социалните въпроси, при положение че те са съзвучни с настоящата Политика.

Категоризация

19. ЕБВР категоризира предлаганите проекти като А/В/С/ФП на основата на екологични и социални критерии, с цел: (i) да отрази равнището на потенциалните екологични и социални въздействия и въпроси, свързани с предлагания проект и (ii) да определи естеството и равнището на екологичните и социални проучвания, оповестяването на информация и включването на заинтересованите страни в процеса, които се изискват за всеки проект, като се отчитат естеството, местоположението, чувствителността и мащаба на проекта и естеството и мащаба на възможните му екологични и социални въздействия и въпроси.

Оперативни дейности по преки инвестиции¹⁰

¹⁰ Терминът „оперативни дейности по преки инвестиции“ се използва, за да се прави разграничение от „оперативни дейности с финансови посредници“. При оперативните дейности с финансови посредници, клиентът е доставчик на финансови услуги. За всички други оперативни дейности се използва терминът „оперативни дейности по преки инвестиции“.

20. Предлагаият проект се определя като категория „А“, когато би могъл да доведе до потенциално значителни и различни неблагоприятни бъдещи екологични и/или социални въздействия и въпроси, които към момента на категоризация не могат лесно да бъдат определени или оценени и които се нуждаят от формализирана процедура на оценка с широко участие, която да се проведе от независими специалисти от трета страна в съответствие с ИИ. В Приложение 1 към настоящата Политика е даден индикативен списък на проекти от категория „А“.
21. Предлагаият проект се определя като категория „В“, когато потенциалните неблагоприятни екологични и/или социални въздействия, до които може да доведе, обикновено са специфични за площадката на обекта, и/или лесно могат да бъдат определени и преодолені посредством мерки за смекчаване на последиците. Тези въздействия могат да са причинени от минали, настоящи или бъдещи дейности. Изискванията за предпроектни оценки (Due Diligence) могат да бъдат различни в зависимост от проекта и ще се съгласуват с ЕБВР за всеки случай поотделно, в съответствие с ИИ № 1.
22. Предлагаият проект се определя като категория „С“, когато е вероятно той да причини минимални неблагоприятни екологични или социални въздействия или да не доведе до такива и следователно не се нуждае от по-нататъшна екологична и социална оценка след като бъде категоризиран.
23. В случаите, когато към момента на категоризация няма достатъчно информация, за да се определи подходящата категория и обхвата на предпроектните проучвания, първоначалните екологични и социални проверки (ПЕСП) ще се извършват от екологични и социални експерти на ЕБВР.

Оперативни дейности с финансови посредници

24. Предлагаият проект се класифицира като ФП, ако ЕБВР предоставя финансиране на финансов посредник (ФП). Работата с финансови посредници е ключов способ, чрез който ЕБВР насърчава изграждането на устойчиви финансови пазари и предоставя средство за насочване на финансирането от ЕБВР към сектора на микро, малките и средни предприятия (МСП). ФП включват (без изброяването да е изчерпателно) частни фондове за инвестиране в дялови инструменти, банки, лизингови дружества, застрахователни дружества и пенсионни фондове. Преди да установи взаимоотношения с даден ФП, ЕБВР извършва предпроектни оценки (Due Diligence) на ФП и на портфейла му, за да оцени (i) актуалните екологични и социални политики и процедури на ФП по ИИ № 9 на Банката и неговия капацитет да ги осъществява; и (ii) екологични и социални въпроси, свързани с настоящия и вероятния портфейл на ФП в бъдеще.

Включване на заинтересованите страни в процеса

25. ИИ № 10 съдържа изискванията на Банката клиентите да установят кои са потенциално засегнатите от техните проекти заинтересовани страни, да оповестяват достатъчно информация за въпросите и въздействията, произтичащи от проектите и да се консултират със заинтересованите страни по съдържателен и културно подходящ начин. В някои случаи Банката може да осъществява свои собствени консултации с обществеността при проекти от категория „А“, за да установи какво е отношението на заинтересованите страни към потенциалната роля на Банката във финансирането на проекта. Установяването на заинтересованите страни и въвличането им в процеса могат също да съставляват част от дейностите на Банката в областта на техническото сътрудничество, ако се прецени за уместно.

26. Документацията, която се представя на Съвета на директорите на ЕБВР, за да се одобри дадена оперативна дейност, съдържа описание на програмата на клиента за включване на заинтересованите страни в процеса, коментари и становища относно практиките на клиента или потенциалното въздействие на проекта, изразени от заинтересовани страни, както и описание на начина, по който тези въпроси се решават или ще се решат от клиентите в съответствие с ИИ № 10. В процеса на взимане на решение Съветът на директорите ще вземе предвид коментарите и въпросите, будещи безпокойство сред заинтересованите страни, като част от оценяването на цялостните ползи и рискове от оперативната дейност на Банката.

Изисквания по отношение на изпълнението (ИИ)

27. От финансираните от Банката проекти се очаква да съответстват на добрата международна практика по отношение на устойчивото развитие. За да помогне на своите клиенти и/или техните проекти да сбъднат тези очаквания, Банката определи конкретни ИИ за ключовите области на екологичните и социални въпроси и въздействия, които са изброени по-долу:

- ИИ № 1 – Екологична и социална оценка и управление
- ИИ № 2 – Труд и условия на труд
- ИИ № 3 – Предотвратяване и намаляване на замърсяването
- ИИ № 4 – Здраве, безопасност и сигурност на местните общности
- ИИ № 5 – Придобиване на земи, недоброволно преселване и икономическо изтласкване
- ИИ № 6 – Опазване на биологичното разнообразие и устойчиво управление на природните богатства
- ИИ № 7 – Коренно население
- ИИ № 8 – Културно наследство
- ИИ № 9 – Финансови посредници
- ИИ № 10 – Оповестяване на информация и включване на заинтересованите страни в процеса

ИИ с номера от 1 до 8 и № 10 включват изискванията към оперативните дейности по преки инвестиции; ИИ № 2 и ИИ № 9 – към оперативните дейности с финансови посредници. Във формулировката на целите си всяко ИИ определя желаните резултати, след които следват конкретни изисквания към клиентите, които да им помогнат в постигането на тези резултати. Законосъобразността по отношение на съответните национални нормативни уредби е неразделна част от всички ИИ.

28. ЕБВР ще изисква от клиентите си да структурират проектите така, че да отговарят на всички приложими ИИ. За тази цел от основно значение е да се следва единен подход – стремеж към избягване на неблагоприятни въздействия върху работници, общности и околната среда или – в случай че е невъзможно въздействията да бъдат избегнати – стремеж към намаляване, смекчаване или обезщетяване за причинените въздействия, както се прецени за уместно. Освен това ИИ служат за солидна база, опирайки се на която клиентите могат да подобрят устойчивостта на стопанската си дейност.
29. Новите инсталации или стопански дейности, които ще се финансират от ЕБВР, следва да бъдат замислени така, че да отговарят на ИИ от самото начало. Ако предлаганата стопанска дейност, за която се иска да бъде финансирана от ЕБВР, се отнася до съществуващи инсталации, които не отговарят на ИИ към момента на Одобряване от Съвета на директорите, от клиента ще се изисква да приеме и осъществи План за действие за опазване на околната среда и разрешаване на социални въпроси

30. Когато обстоятелствата на даден проект налагат подходи, алтернативни на описаните в точки 27-29, тези подходи ще бъдат разглеждани от Съвета на директорите за всеки случай поотделно. Когато взема решение дали да одобри отклонение от настоящата Политика, Съветът на директорите ще съпостави предлагания подход спрямо цялостната екологична и/или социална цена на проекта и ползите от него.
31. При всички случаи отнасящите се до проекта изисквания ще се обобщават в Резюме на проекта и ще се докладват на Съвета на директорите.

Изпълнение на трети страни

32. Понякога възможностите на клиента да осъществи дадени социални или екологични резултати в съответствие с ИИ ще зависи от дейности на трета страна. „Трета страна“ може да бъде, *inter alia*, държавна агенция, изпълнител, доставчик, с който проектът/клиентът е тясно свързан или оператор на свързана инсталация. ЕБВР се стреми финансираните от нея проекти да постигат резултати в съответствие с ИИ, дори ако резултатите зависят от изпълнението на трети страни. Когато свързаният с трета страна риск е висок и клиентът притежава контрол или има влияние върху действията и поведението на третата страна, ЕБВР ще изисква клиентът да работи в сътрудничество с третата страна за постигане на резултати, които да са в съответствие с ИИ. Конкретните изисквания и действия ще се определят за всеки случай поотделно.

Правна документация

33. Инвестиционните договори на ЕБВР с клиенти относно даден проект ще включват конкретни клаузи, отразяващи изискванията на ЕБВР за екологичните и социални въпроси и за включването на заинтересованите страни в процеса. Те включват съответствие с всички приложими ИИ и ПДООСРСВ (ако има такъв), както и например клаузи относно докладване по екологични и социални въпроси, текущо включване на заинтересованите страни в процеса, периодични одити от независими специалисти, включването на екологични критерии за изпълнението в дефиницията за „Завършване на проекта“, одити при приключване на инвестицията, и/или посещения с цел наблюдение от страна на служители или представители на ЕБВР, както се прецени за уместно. Когато е подходящо, документите с правен характер ще включват също и права и/или средства за обезщетяване на Банката, в случай че дружество, на което е предоставено кредитиране или в което е извършена инвестиция, не успее да спази екологичните или социални клаузи срока на действие на договора.

Наблюдение

34. Банката смята за особено важно изпълнението на екологичните и социалните ангажименти по проектите да бъде наблюдавано. Наблюдението изпълнява няколко цели. Първата е да гарантира, че приложимите стандарти и различните екологични и социални компоненти, включени в договорите, като например изпълнението на ПДООСРСВ, се спазват по същество. Втората е да се следят текущите екологични и социални въздействия, свързани с инвестициите и да се предоставя обратна връзка за ефикасността на мерките за смекчаване на последиците. Не на последно място, като се проследяват подобренията, постигнати по време на реализацията на проекта, данните от наблюдението служат като индикатори за това как инвестициите на Банката допринасят за устойчивото развитие както на ниво проект, така и на ниво портфейл.
35. Наблюдение се извършва и от клиента, и от Банката. Степента на наблюдение е съизмерима с изискванията към проекта по отношение на възникващите въпроси, въздействия и съответствие, както и с възможността на клиента и/или местните органи адекватно да наблюдават и управляват тези въпроси и въздействия. За всеки проект Банката ще определя заедно с клиента програма за наблюдение съгласно ИИ № 1 или съответно – ИИ № 9, в която се конкретизират подходящите средства за наблюдение, на основата на резултатите от предпроектните проучвания, резултатите от провежданите консултации с обществеността и в рамките на сключените с клиента договори.
36. За да се увери, че всички ПДООСРСВ се изпълняват надлежно и в срок и че екологичните и социални договорни условия се спазват, Банката ще наблюдава проектите непрекъснато докато участва финансово в дадения проект и ще споделя с клиента резултатите от своето наблюдение.¹¹ Механизмите за наблюдение включват, *inter alia*: (i) преглед на редовните доклади представяни от клиента (с минимална периодичност от една година) за изпълнението на всички ПДООСРСВ и на всички други екологични и социални изисквания; (ii) посещения с цел наблюдение от страна на екологични и социални специалисти или консултанти на Банката за извършване на подробен преглед на инвестиции със съществени социални и екологични въпроси и въздействия, за да се установи дали клиентът изпълнява ПДООСРСВ и спазва екологичните и социалните договорни условия; и (iii) редовно наблюдение от трета страна, напр. от независими специалисти или представители на местните общности, чиито резултати се представят на клиента и на Банката.
37. Ако след оценка или предходни дейности за наблюдение в обстоятелствата е настъпила промяна, която би могла да доведе до неблагоприятни социални или екологични въздействия, ЕБВР ще работи с клиента, за да се изготви план за намиране на решение от страна на клиента. Ако клиентът не успее да изпълни своите социални и екологични ангажименти, формуирани в ПДООСРСВ или в други правни документи, ЕБВР може да даде съгласие за предприемане от клиента на начертаните от него коригиращи мерки, за да се постигне съответствие в степената, в която то е практически осъществимо. Ако клиентът не успее да постигне отново съответствие, Банката може да предприеме действия и/или да упражни средства за обезщетяване, посочени в правната документация, които прецени за подходящи. Също така, ЕБВР ще разглежда с клиента всички възможности за подобряване на изпълнението, свързани с проектите.

¹¹ В случай че ЕБВР продаде своя капиталова инвестиция, но запази известен минимален дял или при определени публично предлагани или търгувани инструменти, възможността на ЕБВР да извършва наблюдение може да се окаже ограничена. Освен това, както е посочено в Бележка 4, когато ЕБВР е продала своята инвестиция или е прекратила инвестицията си (под формата на дълг или капитал) при условията на разсрочено плащане, повече няма да се счита, че Банката има финансово участие в проекта.

Оценяване

38. Изпълнението на екологичната и социална политика на Банката и на екологичните и социалните аспекти на финансираните от ЕБВР проекти се оценява от Отдел „Оценяване“ (ООц) на Банката, който е независим от оперативните дейности на Банката и е на пряко подчинение на Съвета на директорите на Банката. Изходната точка за това оценяване са екологичните и социалните цели, определени за всеки проект към момента на поемане на ангажимент и съответната Политика на опазване на околната среда, Национална и отраслова стратегия, която е в сила към момента на поемане на ангажимент. Критериите и редът на оценяване на ООц са подробно изложени от ООц в процедурния правилник на отдела, който се одобрява от Съвета на директорите.

Промени в оперативната дейност

39. Промени в естеството и обхвата на проекта или оперативната дейност на ЕБВР могат да се извършват след като бъдат одобрени и подписани от Банката. Тези промени могат да носят съществени екологични или социални последици.¹² Когато се предвиждат подобни съществени промени, Банката ще проведе оценка на предлаганите промени в съответствие с настоящата Политика и всички необходими допълнителни предпроектни оценки (Due Diligence), изисквания за консултации с обществеността и екологични и социални мерки за смекчаване на последиците ще бъдат включени в документацията на модифицирания/преструктурирания проект. Когато промените в оперативната дейност ще доведат до съществено различен екологичен и/или социален сценарий в сравнение с одобрения от Банката, промяната ще се докладва на висшето ръководство и ако е уместно, ще бъде внесена в Съвета на директорите за информация или одобрение.

D. Публични доклади, отчетност и отговорност на ЕБВР

40. ЕБВР ще публикува Годишен доклад за устойчивостта за отчет на своите дейности и за осъществяването на практика на настоящата Политика, включващ (без изброяването да е изчерпателно) обобщена информация за емисиите на парникови газове, екологичните разходи на финансираните от ЕБВР проекти, както и екологичните и социалните въпроси, свързани с портфейла от проекти на ЕБВР, както и отчет за вътрешноорганизационното изпълнение на ЕБВР в екологичен и социален аспект.
41. Екологичните и социални въпроси, отнасящи се до инвестициите на ЕБВР, ще се обобщават в Резюмета на проекти (РП) на ЕБВР съгласно изискванията на Политиката на Банката относно публичната информация.¹³
42. ЕБВР създаде своя Независим механизъм за разглеждане на оплаквания (НМРО) с цел да се оценяват и разглеждат оплакванията относно финансираните от Банката проекти. НМРО е начин, по който местни групи, които могат да се окажат пряко и неблагоприятно засегнати от проект на Банката, да отправят оплаквания или жалби

¹² Конвертирането на заем в дялово участие, например, може да означава, че ЕБВР се свързва с проекти, обекти или инсталации, които дотогава не са били оценявани и които биха могли да имат значителни екологични пасиви или проблеми с постигането на съответствие с трудовите норми.

¹³ РП ще могат да се получат от Бюро „Публикации“ на ЕБВР и в нейния Център за бизнес информация (ЦБИ), както и на сайта на ЕБВР (www.ebrd.com).

към Банката независимо от банковите оперативни дейности. НМРО има две функции: функцията „Преглед на съответствието“, която оценява дали Банката спазва своите политики, и по-специално настоящата Политика, както и специфични за проекта клаузи от Политиката относно публичната информация във връзка с конкретен проект; и функцията „Решаване на проблеми“, която има за цел да възстановява диалога между страните, като обикновено това са членовете на засегнатата група и предложителят на проекта, с оглед на разрешаване на въпросите, породили оплакването или жалбата. Когато се оценява оплакване, може да се направи препоръка за Преглед на съответствието, или за Инициатива за разрешаване на проблем, или и двете, или да не се препоръчва нито едното, нито другото.¹⁴

Е. Насърчаване на инвестиции, носещи значителни екологични и социални ползи, включително работа в партньорство с други организации

43. Освен наблюдението на екологичните и социалните въздействия и въпроси, свързани с всички оперативни дейности, ЕБВР ще следва инициативен и иновативен подход на насърчаване на проекти и инициативи, които специално си поставят за цел постигането на съществени екологични и социални ползи. Този подход ще включва:

- Предоставяне на техническа помощ като допълнение към текущи или предлагани проекти на ЕБВР, включително разработване на ефикасни системи на управление, получаване на сертификат по различни схеми за качество и подпомагане на клиенти в намирането и прилагането на най-добри практики;
- Подобряване на способстващата среда, така че клиентите на ЕБВР да могат по-добре да решават екологични или социални въпроси, включително подпомагане на реформи в политиката и законодателството, изграждане на капацитет на институциите, отраслови проучвания и стратегически оценки;
- Насърчаване на самостоятелни инвестиционни проекти в приоритетни области;
- Финансиране на пилотни проекти за проучване на потенциалните нови области на стопанска дейност със значителни екологични или социални ползи.

44. При тези инициативи ЕБВР ще се стреми да изгражда взаимоотношения на сътрудничество с клиенти, донори и други международни организации. ЕБВР ще поддържа редовен диалог по екологични и социални въпроси с правителства-донори, международни организации, страни, в които се осъществява оперативна дейност и с гражданското общество.

45. ЕБВР ще се стреми да развива системен подход към намирането на възможности за екологични и социални подобрения посредством своите екологични и социални предпроектни оценки (Due Diligence) на проектите, включително чрез екологични и социални оценки или одити, където това е уместно. Набелязването на тези възможности ще помогне на клиентите да включват мерки за подобряване на екологичното, социално, оперативно и икономическо изпълнение на проекти, както и да покриват критериите на ЕБВР за добра банкова практика и подпомагащо прехода въздействие.

46. ЕБВР ще подкрепя екологичните подобрения и ефективното използване и разпределение на ресурси като финансира обекти на общинската екологична инфраструктура като например: водоснабдяване, чистота и управление на твърдите

¹⁴ Вж. <http://www.ebrd.com/about/integrity/irm/about/index.htm>

битови отпадъци. ЕБВР ще оценява до каква степен промените в тарифите могат да създадат проблеми с финансовата достъпност за някои потребителски групи и ще се уверява, че се разработват или са налице схеми за ефикасна подкрепа, които да гарантират смекчаване на неблагоприятните социални въздействия. ЕБВР ще подкрепя намаляването на изменението на климата и приспособяването към него, в частност като инвестира в проекти за енергийна ефективност и енергия от възобновяеми източници и като подкрепя най-добрите практики на приспособяване към измененията на климата. Други приоритетни области за насърчаване на проекти със съществени екологични или социални ползи, включително равенство между половете, ще се набелязват в съответствие с точка 5 на настоящата Политика.

F. Стратегии по държави и отрасли

47. Всяка от стратегиите на Банката по държави (национални стратегии) и отрасли ще отразява мандата на ЕБВР по отношение на устойчивостта и ще съдържа раздел, описващ екологичните и социалните последици и благоприятни възможности, разкривани от предлаганите дейности на ЕБВР, включително проекти за техническо сътрудничество. Стратегиите ще обобщават основните екологични въпроси, въпросите на правата на човека, равенството между половете и други социални въпроси в съответната страна/отрасъл и ще излагат предложенията на ЕБВР за съобразяване на оперативните ѝ дейности с тези въпроси, когато това е уместно. Стратегиите за отделните държави ще се опират на екологичните и социални стратегии и планирането на дадената страна (като например: Национални планове за действие в областта на опазването на околната среда, Национални стратегии за устойчиво развитие, стратегии за приспособяване към измененията на климата, стратегии за присъединяване към ЕС, спогодби/планове за действие в рамките на Европейската политика на партньорство и добросъседство, национални програми на МОТ за достоен труд), дейности на гражданското общество и работата по екологични въпроси и въпроси на социалното развитие, осъществяване от други международни институции, по-специално Световната банка и ЕС, когато описва основните екологични и социални въпроси и въпросите на правата на човека в дадената страна.

G. Начини на организация и реализация

48. За да осигури надлежното решаване на въпросите от описаните по-горе стратегически направления, ЕБВР ще насочва подходящи ресурси, гарантиращи ефикасно изпълнение на практика на настоящата Политика. Банката ще поддържа адекватни собствени човешки ресурси, необходими за осъществяването на надзор върху процесите на екологична и социална оценка и наблюдение и за инициране и разработване на проекти, носещи екологични и социални ползи.
49. Настоящата Политика ще влезе в сила 6 месеца след приемането ѝ от Съвета на директорите. Проектите, получили първоначално одобрение от ръководството на Банката¹⁵ преди влизането в сила на настоящата Политика, ще се осъществяват съгласно Политиката на опазване на околната среда на Банката от 2003 г.
50. ЕБВР ще разработва и поддържа Екологични и социални процедури и подходящи насоки под формата на указания и средства за оказване на помощ в реализацията на

¹⁵ Към момента да одобряване на настоящата Политика това първоначално одобрение се нарича „Преглед на концепцията“.

настоящата Политика и ще се грижи служителите да получават подходящо обучение по изискванията на настоящата Политика.

51. ЕБВР ще продължава да се ползва от помощта на своя Консултативен съвет по екологични и социални въпроси (КСЕСВ), чието мнение ще се търси по въпроси, свързани с общата политика и с всички отраслови политики, преди те да придобият окончателен вид. Мнението му може да бъде искано и по въпроси, отнасящи се до конкретен проект, свързани с финансирането от страната на ЕБВР.
52. ЕБВР непрекъснато ще следи и оценява своето изпълнение по отношение на екологични и социални въпроси чрез съпоставка с целите на настоящата Политика. Изискванията по отношение на изпълнението ще се подлагат на преглед текущо и могат да се изменят или актуализират, след одобрение на Съвета на директорите. Освен това, Политиката ще се подлага на преглед от Съвета на директорите на всеки пет години.

Приложение 1: Проекти от категория „А“

Този списък се отнася до проекти „на зелено“ или проекти за основно разширение или преобразуване-преработка в изброените по-долу категории. Списъкът е индикативен и съдържащите се в него типове проекти са дадени като примери. Категоризацията на всеки проект ще зависи от естеството и степента на собствените му действителни или потенциални неблагоприятни екологични или социални въздействия, ако има такива, определени от конкретните особености на неговия замисъл, експлоатация и местоположение.

1. Нефтени рафинерии (с изключение на предприятия, произвеждащи само смазочни материали от нефт) и инсталации за преобразуване в газ и втечняване на 500 тона или повече въглища или битуминозни шисти дневно.
2. Топлоелектроцентрали и други горивни инсталации, произвеждащи 300 мегавата¹ или повече топлоенергия и ядрени електроцентрали и други ядрени реактори, включително демонтажа или извеждането от експлоатация на такива електроцентрали или реактори (с изключение на изследователски инсталации за производство и преработване на делящи се и обогатени материали, чиято максимална мощност не надхвърля 1 киловат непрекъснат топлинен товар).
3. Инсталации, предназначени за производство или обогатяване на ядрени горива, за повторно преработване, съхраняване или крайно депониране на отработени ядрени горива или за съхраняване, депониране и преработване на радиоактивни отпадъци.
4. Интегрирани съоръжения за първично топене на чугун и стомана; инсталации за производство на нерафинирани цветни метали от руди, рудни концентрати или вторични суровини чрез металургични, химични и електролитни процеси.
5. Инсталации за добив на азбест и за преработка и преобразуване на азбест и азбестосъдържащи продукти; за азбестоциментовите продукти с годишно производство над 20 000 тона крайна продукция; за фриксионните материали с годишно производство над 50 тона крайна продукция; и за други производства, използващи азбест, с обем над 200 тона годишно.
6. Интегрирани химически инсталации, т.е. инсталации за производство в промишлен мащаб на химични вещества, използващи процеси на химично превръщане, в които са разграничени няколко блока съоръжения и са функционално свързани един с друг и които са за производство на основни органични химични вещества; основни неорганични химични вещества; фосфорни, азотни и калиеви торове (прости или комбинирани торове); основни вещества за растителна защита и биоциди; основни фармацевтични продукти с използване на химически или биологични процеси; взривни вещества.
7. Строителство на магистрали, експресни пътища и линии за железопътен трафик на големи разстояния; летища с дължина на основната писта 2 100 метра или повече; нови пътища с четири или повече платна; или изместване на трасе и/или разширяване на съществуващи пътища, за да се осигурят четири или повече платна, когато новият път или участъкът на изместеното трасе и/или разширението на съществуващия път би бил с непрекъсната дължина 10 или повече километра.

¹ Еквивалентни на бруто произведена електроенергия 140 MW за електростанции с парни и едноцилиндрови газови турбини.

8. Тръбопроводи, терминали и свързани с тях съоръжения за широкомащабен пренос на газ, нефт или химически вещества.
9. Морски пристанища и също така вътрешни водни пътища и пристанища за трафик по вътрешните водни пътища, които позволяват преминаването на съдове с водоизместимост от над 1 350 тона; търговски пристанища, пирсове за товарене и разтоварване, свързани със сушата, както и външни пристанища (с изключение на пирсове за фериботи), които могат да приемат съдове с водоизместимост от над 1 350 тона.
10. Инсталации за обработка и депониране на отпадъци за изгаряне, химическо третиране или депониране на сметища на рискови, токсични или опасни отпадъци.
11. Големи² язовири и други ограждения, предназначени за задържане или постоянно съхранение на вода.
12. Дейности по добив на подземни води или схеми за изкуствено подхранване на подземни води в случаи, когато годишният обем на водата, която ще се добива или връща в оборот, възлиза на 10 милиона куб. метра или повече.
13. Промислени предприятия за: (а) производство на целулоза от дървесина или подобни влакнести материали; (б) производство на хартия и картон с производствен капацитет изсъхнала на въздух продукцията от над 200 метрични тона дневно.
14. Широкомащабен добив на торф, добив от кариери и открити рудници, както и обработка на метални руди или въглища.
15. Добив на петрол и природен газ за търговски цели.
16. Инсталации за съхраняване на нефт, нефтохимически или химически продукти с капацитет 200 000 тона или повече.
17. Широкомащабен дърводобив.
18. Пречиствателни станции за битови отпадни води с капацитет, надхвърлящ 150 000 еквивалент жители.
19. Инсталации за обработка и депониране на твърди битови отпадъци.
20. Широкомащабно развитие на туризма и търговията със стоки и услуги на дребно.
21. Изграждане на въздушни високоволтови електропроводи.
22. Широкомащабна рекултивация на земя.
23. Широкомащабно първично селско стопанство или залесяване, включващо интензификация или преобразуване на естествени местообитания.

² Съгласно дефиницията на Международната комисия по големите язовири (ICOLD). ICOLD определя като „голям язовир“ язовир с височина 15 метра или повече, считано от основата. Язовири с височина между 5 и 15 метра и с водовместимост над 3 милиона кубически метра също се класифицират като големи язовири.

24. Производствени съоръжения за дъбене на кожи, където преработвателният капацитет надхвърля 12 тона готова продукция дневно.

25. Инсталации за интензивно птицевъдство или свиневъдство с над 40 000 места за птици; 2 000 места за свине за месо (с тегло над 30 кг); или 750 места за свине-майки.

26. Проекти³, които се предвижда да се осъществят в чувствителни географски райони или има вероятност да окажат осезаемо въздействие върху такива географски райони, дори ако категорията на проекта не фигурира в този списък. Подобни чувствителни географски райони включват, *inter alia*, национални паркове и други защитени зони, определени с акт на националното или международното право, както и други чувствителни географски райони от международно, национално или регионално значение, като например: влажни зони, гори с висока стойност на биологично разнообразие, области с археологическо или културно значение, както и области с особено значение за коренното население или други уязвими групи.

27. Проекти, които могат да доведат до съществени неблагоприятни социални въздействия върху местни общности или други засегнати от проекта страни.

28. Проекти, които могат да са свързани със значително недоброволно преселване или икономическо изтласкване.

³ Включително, без изброяването да е изчерпателно – проекти със социална или екологична насоченост (например възобновяеми енергоизточници).

Приложение 2: Списък на изключенията в екологичната и социална политика на ЕБВР

ЕБВР няма съзнателно да финансира – пряко или косвено – проекти, включващи следното:

- а) Производството или търговията с всякакви продукти или дейности, считани за незаконни съгласно законовата или подзаконовата (т.е. национална) нормативна уредба на страната домакин или съгласно международни конвенции и спогодби или подлежащи на постепенно спиране или на забрани в международен план, като например:
 - (i) Производство или търговия с продукти, съдържащи РСВ⁴
 - (ii) Производство или търговия с фармацевтични препарати, пестициди/хербициди и други опасни вещества, подлежащи на постепенно спиране или забрани в международен план⁵
 - (iii) Производство или търговия с вещества, разрушаващи озоновия слой, подлежащи на постепенно спиране в международен план⁶
 - (iv) Търговия с дивни видове или производство или търговия с продукти от дивата флора и фауна, регулирано по силата на CITES⁷
 - (v) Трансгранично движение на отпадъци, забранено от международното право⁸
- б) Производство или използване или търговия с несвързани азбестови влакна или продукти, съдържащи азбест⁹
- в) Дейности, забранени от законодателството на страната домакин или от международни конвенции относно опазването на ресурсите на биологичното разнообразие или културното наследство¹⁰

⁴ РСВ (полихлорирани бифенили) — група силно токсични химични вещества. Вероятно е РСВ да се срещат в маслени електрически трансформатори, кондензатори и разпределителни табла, произведени в периода 1950-1985 г.

⁵ Документи за справка: Регламент (ЕИО) № 2455/92 относно износа и вноса на определени опасни химични вещества, с направените изменения; Консолидиран списък на ООН на продуктите, чието потребление и/или продажба са забранени, изтеглени, строго ограничени или не са одобрени от правителствата; Конвенцията относно процедурата по предварително обосновано съгласие при международната търговия с определени опасни химични вещества и пестициди (Ротердамската конвенция); Консолидиран списък на ООН на продуктите, чието потребление и/или продажба са забранени, изтеглени, строго ограничени или не са одобрени от правителствата; Класификация на СЗО на пестицидите по степен на опасност.

⁶ Вещества, разрушаващи озоновия слой (ВРОС): Химични съединения, които реагират с озона в стратосферата и го разрушават, което причинява придобилите широка известност „озонов дупки“. Монреалският протокол изброява ВРОС и посочва поставените цели за тяхното намаляване и сроковете за постепенното им спиране. Списък на химичните съединения, регулирани от Монреалският протокол, който включва аерозоли, хладилни агенти, разпенващи агенти, разтворители и противопожарни агенти, заедно с подробни данни за страните, подписали Протокола и поставените като цел срокове за постепенното им спиране могат да се получат от ЕБВР.

⁷ CITES: Конвенция по международната търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора. Списъците на защитените от CITES видове могат да се намерят на www.cites.org/eng/app/index.shtml.

⁸ Документи за справка: Регламент (ЕО) № 1013/2006 от 14 юни 2006 година относно превози на отпадъци; Решение С(2001)107/Окончателно на Съвета на ОИСР относно преразглеждането на Решение С(92)39/Окончателно за контрол върху трансграничното движение на отпадъци, предназначени за операции по оползотворяване; Базелската конвенция от 22 март 1989 година за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане.

⁹ Това не се отнася до закупуването и използването на азбестоциментови плоскости, където азбестът е химически свързан и съдържанието му е <20%.

- d) Риболов с плаващи мрежи в морската околна среда с мрежи с дължина над 2.5 км.
- e) Превоз на нефт или други опасни вещества в танкери, които не отговарят на изискванията на Международната морска организация (ИМО) ¹¹
- f) Търговия със стоки без необходимите разрешителни за износ или внос или други доказателства за разрешен транзит от съответните страни на износ, внос и, ако е приложимо, транзит.

¹⁰ Международните конвенции по този въпрос включват (без изброяването да е изчерпателно): Конвенция за съхраняване на мигриращите видове диви животни (Бонска конвенция); Конвенцията за влажните зони от международно значение, по-специално като местообитание за водолюбива птици (Рамсарска конвенция); Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания (Бернска конвенция); Конвенция за опазване на световното културно и природно наследство; Конвенция за биологичното разнообразие и Протоколите към нея.

¹¹ Включва: танкери, които не разполагат с всички необходими свидетелства съгласно конвенциите МАРПОЛ (Международна конвенция за предотвратяване на замърсяването от кораби) и СОЛАС (Международна конвенция за безопасност на човешкия живот по море) (включително, но без изброяването да е изчерпателно – за съответствие с Кодекса ISM (Международен кодекс за управление на безопасната експлоатация на кораби и предотвратяване на замърсяването)), танкери, включени в черния списък на Европейския съюз или на които е наложена забрана с Парижкия меморандум за разбирателство за Държавен пристанищен контрол и танкери, които следва да бъдат извадени от експлоатация съгласно правило 13G по МАРПОЛ. Не бива да се използва еднокорпусен танкер, който е на възраст над 25 години.

Изискване № 1 на ЕБВР по отношение на изпълнението: Екологична и социална оценка и управление

Въведение

1. ЕБВР намира за важно всички дружества, които получават финансиране от ЕБВР, да имат системен подход към управлението на екологичните и социалните въпроси и въздействия, свързани с дейността им. Ефикасните системи на управление, подходящи за големината и предмета на стопанска дейност, дават възможност на дружествата по-добре да управляват рисковете, да се възползват от благоприятните възможности, да подобряват своето изпълнение в социален и екологичен аспект и да засилват репутацията си и често водят до по-добри финансови резултати. Успешната и ефективна система за екологично и социално-отговорно управление представлява динамичен, непрекъснат процес, иницииран и подкрепян от ръководството и предполага взаимно полезна комуникация между клиента, неговите работници и местните общности, засегнати от проекта или дружеството-клиент. Това налага методичен систематичен подход включващ планиране, реализация, преглед и реагиране на резултатите по структуриран начин с цел да се постигне непрекъснато подобряване на изпълнението.

Цели

2. Банката изисква от клиентите си да разработят системен подход¹, съобразен със естеството на техните дейности или проекти, към управлението на екологичните и социални рискове и възможности, което ще помогне на клиента да спазва Екологичната и социална политика на Банката през целия жизнен цикъл на участието на Банката в проекта.
3. Това Изискване по отношение на изпълнението („ИИ“) № 1 очертава отговорностите на клиента в процеса на оценяване, управление и наблюдение на екологичните и социални въпроси, свързани с проекти, кандидатстващи за финансиране от ЕБВР. Включването на заинтересовани от проекта страни е неразделна част от този процес. Изискванията на Банката по отношение на включването на заинтересованите страни в процеса се разглеждат подробно в ИИ № 10.

Конкретните цели на ИИ № 1 и ИИ № 10 са следните:

Екологична и социална оценка и управление (ИИ № 1)	Оповестяване на информация и включване на заинтересованите страни в процеса (ИИ № 10)
• Да се определят и оценят екологичните и социални въздействия и въпроси, както неблагоприятни, така и полезни, свързани с проекта. • Да се приемат мерки за избягване на неблагоприятното въздействие върху работниците, засегнатите общности и околната среда или – в случаите, когато е невъзможно въздействието да бъде избегнато – за свеждането му до минимум, смекчаване на последиците от него или за неговото компенсиране/	• Да се определят лицата или общностите, които са или биха могли да бъдат засегнати от проекта, както и другите заинтересовани страни. • Да се осигури въвличането по подходящ начин на тези заинтересовани страни в диалог по екологичните и социални въпроси, които биха могли да имат потенциално отражение върху тях посредством процес на оповестяване на информация и взаимно полезни консултации.

¹ Макар да не е задължително, Банката насърчава клиентите си да помислят за въвеждане на акредитирани управленски системи като например ISO 14001.

обезщетяване. • Да се определят и – когато това е практически осъществимо – да се използват възможностите за подобряване на изпълнението в социален и екологичен аспект. • Да се насърчава подобреното изпълнение в социален и екологичен аспект чрез динамичен процес на наблюдение и оценяване на изпълнението.	• Да се поддържат редовно конструктивни взаимоотношения със заинтересованите страни чрез взаимно полезно участие по време на реализацията на проекта.
---	---

Приложно поле

4. Това ИИ се отнася до проекти с потенциални екологични или социални рискове и въздействия, които следва да бъдат оценени на ранните етапи на разработване на проекта и да се управляват текущо.

Изисквания

Екологична и социална оценка

5. Посредством оценъчни дейности като например: оценка на риска, одитиране, или оценка на екологичното и социално въздействие, клиентът ще анализира цялостно потенциалните екологични и социални въпроси и въздействия, свързани с предлагания проект. Така получената информация ще се използва от ЕБВР при извършване на собствените й предпроектни оценки (Due Diligence) относно клиента и проекта и ще помогне да се определят приложимите ИИ и подходящите мерки, за да се управляват по-добре рисковете и да се развиват благоприятните възможности, в съответствие с приложимите ИИ. Процесът на оценка ще се базира на скорошна информация, включително – точно описание и очертаване на параметрите на стопанската дейност или проекта на клиента и на социални и екологични базисни данни в подходящото равнище на подробност. Оценката трябва също така да посочва приложимите нормативни актове на юрисдикциите, в които се осъществява проектът, отнасящи се до екологичните и социалните въпроси, включително законодателните актове, с които страната домакин изпълнява задължения съгласно международното право² (например ангажименти относно планиране на земеползването и управление на защитените зони).
6. Екологичните и социални въздействия и въпроси ще се оценяват в контекста на зоната на въздействие на проекта. По преценка, тази зона на въздействие може да включва едно или повече от следните:
 - i. Активите и инсталациите – пряка собственост или под прякото управление на клиента, които се отнасят до свързаните с проекта дейности, за които се иска да бъдат финансирани (като например производствени сгради, машини и съоръжения, електропреносни коридори, тръбопроводи за нефт и газ, изкуствени канали, пристанища, подходни пътища и строителни лагери).
 - ii. Спомагателни/помощни дейности, активи и инсталации, собственост или под контрола на страни, с които е сключен договор, с който им се възлагат оперативни дейности в предприятието на клиента или за осъществяване на проекта (като например външни изпълнители).

² Например: Архуската конвенция, Конвенцията от Еспо и Конвенцията за биоразнообразието.

- iii. Свързани инсталации или стопански дейности, които не се финансират от ЕБВР като част от проекта и могат да имат отделна правосубектност, но чиито перспективи и съществуване зависят изключително и само от проекта и чиито стоки и услуги са от жизнена важност за успешното функциониране на проекта.
- iv. Инсталации, оперативни дейности и услуги – собственост или управлявани от клиента, които са част от гаранционния пакет, предоставен на ЕБВР като обезпечение.
- v. Райони и общности, които потенциално могат да бъдат засегнати от: кумулативни въздействия от по-нататъшното планирано развитие на проекта или други източници на подобни въздействия в географската област, други съществуващи проекти или условия, както и други свързани с проекта събития, за които могат да съществуват реалистични очаквания да се превърнат във факт към момента на провеждане на предпроектните проучвания.
- vi. Райони и общности, потенциално засегнати от въздействия, произтичащи от непланирани, но предвидими събития, причинени от проекта, които могат да се случат на по-късен етап или в различен географски район. Зоната на въздействие не включва потенциални въздействия, които биха могли да се осъществят без проекта или независимо от проекта.

На базата на горепосоченото, ЕБВР и клиентът ще се договорят каква е зоната на въздействие на всеки отделен проект.

7. Екологичните и социални въпроси и въздействия ще се анализират отделно и за съответните етапи на проектния цикъл. Етапите могат да включват пред-строителни, строителни, експлоатационни/оперативни дейности и извеждане от експлоатация или закриване и възстановяване на терена в изходно положение. Когато това е уместно, оценката ще отчита и ролята и капацитета на трети страни (като например местни и национални органи на управление, изпълнители и доставчици), дотолкова, доколкото те могат да оказват влияние на проекта, като се има предвид, че възможностите на клиента да се справи с тези рискове и въздействия ще зависят от неговия контрол и влияние върху действията на дадената трета страна. Въздействията, свързани с веригите на снабдяване, които са от особено значение за основните функции на проекта, ще се взимат предвид в случаите, когато ползваният от проекта ресурс е екологично чувствителен, или в случаите, при които ниската себестойност на труда е съществен фактор за конкурентноспособността на доставяното изделие/услуга.³ При оценката ще се вземат предвид и потенциалните трансгранични и глобални въпроси, като например: въздействия от зауствания и емисии, повишено използване или замърсяване на международни водни пътища, емисии на парникови газове, въпроси, свързани с намаляване на изменението на климата и приспособяването към него, както и въздействието върху застрашени видове и местообитания.
8. Естеството на предприетите предпроектни оценки (Due Diligence) ще е съразмерно на рисковете и въпросите в конкретния случай. Проучванията ще представляват адекватна, точна, и обективна оценка и изложение на въпросите, изготвени от квалифицирани и опитни хора. В зависимост от потенциалната значимост на въпросите и въздействията, Банката може да изиска някои предпроектни оценки (Due Diligence) да се извършат от специалисти, които са независима трета страна. За всеки проект Банката ще се договаря с клиента за естеството на необходимите предпроектни оценки (Due Diligence).

³ Вж. също и ИИ № 2 точка 20 и ИИ № 6, точка 22.

9. При проекти, категоризирани от ЕБВР като попадащи в група „А“, ще се изискват специални формализирани процедури на оценка с широко участие. Индикативен списък на такива проекти е даден в Приложение 1 на Политиката. При разработки „на зелено“ или значителни разширения на дейности, с потенциално значителни и разнородни неблагоприятни екологични или социални въздействия, като например изброените в Приложение 1, ще се изисква комплексна оценка на екологичното и/или социално въздействие, да се определят и оценят потенциалните бъдещи екологични и социални въздействия, свързани с предлагания проект, да се набележат потенциални възможности за подобрения и да се препоръчат необходимите мерки за избягване на неблагоприятните въздействия или – в случаите, когато е невъзможно въздействията да бъдат избегнати – за свеждането им до минимум и смекчаване на последиците от тях. Тази оценка ще включва разглеждане на технически и финансово практически осъществимите алтернативи на източника на такива въздействия и на документацията, обосноваваща избора на дадения начин на действие, който се предлага. Оценката на въздействието върху околната среда (ОВОС)/ оценката на социалното въздействие (ОСВ) трябва да отговарят на ИИ № 10 и на другите приложими изисквания (ако има такива) на националния закон за ОВОС и останалите съотносими закони.⁴ При изключителни обстоятелства може да е необходима регионална, отраслова или стратегическа оценка. При проекти, включващи недоброволно преселване или въздействие върху коренното население или културното наследство, ще се изисква оценка в съответствие съответно с ИИ №№ 5, 7 и 8, в допълнение към останалите екологични или социални предпроектни оценки (Due Diligence), които могат да бъдат необходими.
10. При проекти, категоризирани като попадащи в група „В“, могат да са необходими редица различни предпроектни оценки (Due Diligence), в зависимост от естеството, големината и географското местоположение на проекта, както и характеристиките на потенциалните екологични и социални въздействия и рискове. В оценките следва да се посочат и да се оценят потенциалните бъдещи въздействия, свързани с предлагания проект, да се набележат потенциалните възможности за подобрения и да се препоръчат мерките, необходими за избягване на неблагоприятните въздействия или – в случаите, когато е невъзможно въздействията да бъдат избегнати – за свеждането им до минимум, и за смекчаване на последиците от тях. В зависимост от потенциалните екологични и социални рискове, Банката може да изиска извършване на одит на съществуващите инсталации, за да се направи оценка на екологичните и социалните въздействия на експлоатацията на съществуващите инсталации в миналото и настоящем. Целта на тези одити е да се установят причините за безпокойство в миналото или настоящето, актуалното състояние на съответствието с нормативните разпоредби, системите на управление и изпълнение, както и потенциалните рискове, утежнения и благоприятни възможности, свързани с проекта. Могат да бъдат поискани и други видове проучвания, като например: анализи на опасностите или оценки на риска. Фокусът на оценката, одита или друг вид проверка може да бъде екологичен или социален (напр. труд, здравословни и безопасни условия на труд (ЗБУТ), въздействия върху общността) или комбинация от всичко, в зависимост от естеството на проекта. Всички проверки на съществуващи инсталации трябва задължително да се извършват от специалисти, които са независими от проверяваната инсталация.
11. В случай че клиенти с оперативни дейности на множество площадки кандидатстват пред ЕБВР за общо корпоративно финансиране, оборотен капитал или финансиране

⁴ Формуляр за отчитане на ОВОС/ОСВ, отговарящ на изискванията на Директивата на ЕС за ОВОС, ще може да се получи от ЕБВР. Проекти, разположени на територията на държава-членка на ЕС, трябва да спазват Директивата на ЕС за ОВОС и когато е необходимо, да се снабдят с разрешително.

чрез дялово участие, оценката, описана в точки 4 до 10 по-горе може да се окаже неподходяща. В такива случаи (което ще се установява от ЕБВР за всеки проект поотделно), клиентът ще възложи на квалифициран и опитен външен специалист да извърши корпоративен одит на настоящата му система за екологично и социално-отговорно управление (СЕСОУ) и на изпълнението от страна на дружеството в миналото и сега на ИИ на ЕБВР. Одитът следва:

- да направи оценка на възможностите на клиента да управлява и борави със всички съотносими социални и екологични рискове и въздействия на своята стопанска дейност и оперативните си дейности, в частност – въпросите, посочени в съответните ИИ (включително настоящото ИИ);
- да направи оценка на историята на клиента в спазването на съответствие с приложимите нормативни уредби на юрисдикциите, в които се осъществява проектът, отнасящи се до екологични и социални въпроси, включително законодателните актове, с които страната домакин изпълнява задължения съгласно международното право;
- да определи основните за дружеството групи заинтересовани страни и настоящите дейности на включване на заинтересованите страни в процеса.

Точният обхват на корпоративния одит ще се съгласува с ЕБВР за всеки случай поотделно.

12. Проекти, категоризирани като „С“ – такива с минимални или без неблагоприятни въздействия, няма да бъдат обект на по-нататъшна екологична или социална оценка, след като бъдат определени като такива и няма да се нуждаят от ПДООСРСВ по точки 14-16 по-долу.

13. Като част от процеса на оценяване, клиентът следва да установи заинтересованите страни и да работи с тях в съответствие с ИИ № 10.

План за действие за опазване на околната среда и разрешаване на социални въпроси (ПДООСРСВ)

14. Като вземе предвид констатациите на екологичната и социалната оценка и резултата от консултациите със засегнатите заинтересовани страни, клиентът следва да разработи и изпълни програма от мерки и действия за смекчаване на неблагоприятните последици и подобрение на изпълнението, насочена към решаването на идентифицираните социални и екологични въпроси, въздействия и благоприятни възможности под формата на План за действие за опазване на околната среда и разрешаване на социални въпроси (ПДООСРСВ). Мерките и действията за смекчаване на последиците следва да се набележат така, че всички съответни етапи на проекта (напр. пред-строителни, строителни, експлоатационни/оперативни дейности, закриване, извеждане от експлоатация/възстановяване на терена в изходно положение) да се извършват в съответствие с приложимата нормативна уредба и съответните ИИ на настоящата Политика. ПДООСРСВ следва да възприеме дългосрочен и поетапен подход и също така да взема предвид очакваните бъдещи нормативни изисквания. ПДООСРСВ трябва да се съсредоточи върху избягването на въздействия, а където това не е възможно – върху мерки за смекчаване на последиците за свеждане до минимум или намаляване на възможните въздействия до приемливи равнища. Когато има остатъчни въздействия върху биологичното разнообразие, могат да са необходими екологични компенсации в съответствие с ИИ № 6, за да се насърчава подход „без нетна загуба“; обезщетяването за недоброволно преселване и за въздействие върху коренното население следва да се извършва в съответствие с ИИ № 5 и 7. Освен това, където е уместно, ПДООСРСВ следва да бъде насочен и към възможностите за постигане на допълнителни екологични и

15. Равнището на подробност и сложност на ПДООСРСВ и приоритетният ред на набелязаните мерки и действия следва да отразяват рисковете, въздействията и благоприятните възможности, произтичащи от проекта. ПДООСРСВ ще документира ключовите екологични и социални въпроси, действията, които ще се предприемат за адекватното им разрешаване, както и действията за извличане на максимални екологични или социални ползи, ако има такива, сроковете и лицето/структурната единица – отговорник за осъществяването и наблюдението на мярката/действието и ориентировъчна сума на свързаните с мярката/действието разходи. Клиентът следва да информира ЕБВР за начина, по който ще се покриват тези разходи. Доколкото е възможно, желаните резултати ще се дефинират спрямо базисните данни, установени по време на оценката като измерими събития, с елементи като например: индикатори за изпълнение, поставени цели или критерии за приемане, които могат да се проследяват с определена периодичност. Когато настоящите оперативни дейности в съществена степен не съответстват на нормативните изисквания и съществуващите разрешителни, предлаганите действия и графици за тези области на несъответствие следва да се съгласуват със съответните компетентни органи. Предвид на динамичността на процеса на разработване и реализация на проекта, ПДООСРСВ ще може да се адаптира към настъпващи промени в обстоятелствата по проекта, непредвидени събития и резултатите от наблюдението на проекта. При проекти от категория „А“ Банката може да се договори с клиента по време на оценяването за процес на управление на промените, който да направлява начина, по който ще се управляват и докладват промени или непредвидени обстоятелства, възникващи в предлагания проект.
16. В случая на клиенти с оперативни дейности на множество площадки, които искат да подучат общо корпоративно финансиране, оборотен капитал или финансиране чрез дялово участие, ПДООСРСВ следва да се включи в корпоративната система за екологично и социално-отговорно управление на клиента. В него ще се разглеждат всички въпроси, идентифицирани в хода на корпоративния одит, като се посочат обвързани със срокове мерки за постигане и поддържане на съответствие с ИИ на Банката в разумни срокове.

Организационен капацитет и поемане на ангажимент

17. Клиентът ще трябва да изгради, поддържа и при необходимост – да укрепва организационна структура, която да определя ролите, отговорностите и правомощията за реализацията на ПДООСРСВ и свързаната с него система на управление. Необходимо е да се определят конкретни служители, включително представител(и) на ръководството, с ясни линии на отговорност и правомощия.

18. Клиентът следва да се погрижи служителите, натоварени с преки отговорности за дейности, свързани със социалното и екологично изпълнение на проекта или на дружеството, да имат адекватната квалификация и да бъдат съответно обучени, за да разполагат с познанията и умения, необходими за изпълнението на работата си. В обучението следва също така да бъдат застъпени конкретните мерки и действия, които се изискват съгласно приложимите ИИ и ПДООСРСВ (ако има такъв) и методите, необходими за осъществяване на посочените действия компетентно и ефективно.

Управление на външни изпълнители

19. Съответните ИИ, включително и конкретните изисквания, ако такива са включени в ПДООСРСВ, ще важат за проекта, независимо дали той се осъществява пряко от клиента, или чрез външни изпълнители или подизпълнители. Клиентът носи отговорността да направи необходимото, така че външните изпълнители, работещи на площадки на проекта, да спазват тези изисквания. Ефикасното управление на външните изпълнители включва:

- Оценяване на екологичните и социални рискове, свързани с договорите за възлагане.
- Включване на съответните разпоредби от ИИ/ПДООСРСВ в клаузите на тръжната документация, ако се прецени за уместно и извършване на преглед на капацитета на потенциалните външни изпълнители, за да се спазват изискванията.
- Да се изисква чрез клаузите на договора външните изпълнители да прилагат тези стандарти и да се включват подходящи средства за обезщетяване в случай на несъответствие.
- Да се получи увереност, че външните изпълнители имат необходимите познания и умения за изпълнението на своите задачи по проекта в съответствие с ИИ и изискванията на ПДООСРСВ.
- Да се следи външните изпълнители да спазват съответствие с горепосочените изисквания.
- В случай че се ползват услугите на подизпълнители, да се изисква от външните изпълнители да уговорят подобни схеми със своите подизпълнители.

Изискванията, отнасящи се до труда и условията на труд на работници, които не са на щат при клиента, се разглеждат в ИИ № 2, точка 19.

Наблюдение и преглед на изпълнението

20. Клиентът е длъжен да изгради процедури за наблюдение и измерване на съответствието с екологичните и социалните клаузи на сключваните договори, включително за ефикасната реализация на ПДООСРСВ и спазването на ИИ и на постигнатите подобрения, които да се съизмерват във времето с базисните стойности, установени в хода на оценката. Степента на наблюдение следва да бъде съразмерна на рисковете и неблагоприятното въздействие върху околната среда и засегнатите

21. Резултатите от наблюдението следва да се използват за коригиране и подобряване на оперативното изпълнение. По същия начин, дейностите по наблюдението могат да се адаптират с оглед на събрания опит и обратна връзка относно изпълнението. В хода на реализацията на проекта резултатите от самонаблюдението на клиента, докладите от инспекциите на държавните органи, одитите/докладите на трети страни или наблюдението от страна на кредитодатели могат да подсказват, че са необходими промени в ПДООСРСВ. На базата на резултатите от наблюдението, клиентът следва да определи необходимите коригиращи и превантивни действия и да ги отрази в изменения си ПДООСРСВ и/или програма за компенсации, които се представят на Банката за одобрение. Клиентът следва да осъществява съгласуваните коригиращи и превантивни действия и да следи внимателно резултатите от тези действия, за да осигури ефикасността им.
22. Висшето ръководство в организацията на клиента трябва да получава редовни оценки за работата на системата за екологично и социално-отговорно управление и/или напредъка в реализацията на ПДООСРСВ, на базата на системно събиране и анализ на данни. Обхватът и периодичността на това докладване ще зависи от естеството и обхвата на дейностите, определени и предприети в съответствие със системата/програмата на управление на клиента, ПДООСРСВ и други приложими изисквания към проекта.
23. Клиентите следва да подпомагат посещенията с цел наблюдение на техните площадки от страна на екологичните или социални специалисти на Банката, или на консултанти, работещи от името на Банката. Периодичността и обхвата на тези посещения ще бъдат съразмерни на екологичните и социални рискове, свързани с проекта.
24. Като част от редовната си отчетност и докладване пред Банката, клиентите следва да предоставят на ЕБВР актуални справки за своя напредък в реализацията на ПДООСРСВ. Включването на заинтересованите страни в хода на реализацията на проекта, включително външно докладване за напредъка в реализацията на ПДООСРСВ, следва да се осъществява в съответствие с ИИ № 10.

Изискване № 2 на ЕБВР по отношение на изпълнението: Труд и условия на труд

Въведение

1. ЕБВР споделя убеждението, че работната сила е ценен актив за всяка фирма и че доброто управление на човешките ресурси и добрите взаимоотношения между работника и ръководството на основата на зачитането на правата на работниците, включително свободата на сдружаване и правото на колективно договаряне, са изключително важни съставки на устойчивостта на предприятието. Като се отнасят справедливо с работниците и им осигуряват безопасни и здравословни условия на труд, клиентите могат да създават осезаеми ползи, като например повишаване на ефективността и производителността на дейността си. И обратно – когато не се установят и развият добри взаимоотношения между работник и ръководство, това може да подкопае ангажираността на работника и увеличи случаите на напускане на работа, да застраши успеха на проекта и урони репутацията на клиента.

Цели

2. Чрез своите оперативни дейности ЕБВР ще се стреми да подкрепя инициативите на други институции като например МОТ и ЕС за насърчаване на Дневния ред за достоен труд. Като минимално изискване, политиките, процедурите и стандартите на клиента в областта на човешките ресурси трябва да са насочени към:
 - Установяване и поддържане на добри взаимоотношения между работници и ръководство;
 - Насърчаване на справедливото третиране, недопускане на дискриминация и осигуряване на равни възможности за работниците;
 - Насърчаване на спазването на всички колективни трудови договори, по които клиентът е страна, националното право в областта на труда и заетостта и на фундаменталните принципи и основните нормативни стандарти, въплътени в конвенциите на МОТ, които са от централно значение за тези взаимоотношения¹;
 - Защита и насърчаване на здравето на работниците, особено чрез насърчаване на безопасните и здравословни условия на труд.

Приложно поле

3. Банката ще се договори с клиента как ще се работи по съответните изисквания на това ИИ, като част от цялостния план за действие за опазване на околната среда и разрешаване на социални въпроси и/или системата на управление на клиента. Изискванията относно екологичната и социална оценка и управление се разглеждат в ИИ № 1 и ИИ № 10.
4. Навсякъде в това ИИ терминът „работници“ се използва за обозначаване на наетите от клиента лица. Приложимостта на ИИ по отношение на работници, които не са на щат при клиента, се разглежда в точка 19. Въпросите относно веригата на снабдяване са уредени в точки 20 и 21.

¹ Конвенции на МОТ 29 и 105 (за насилствения и принудителния труд), 87 (за свободата на сдружаване), 98 (за правото на колективно трудово договаряне), 100 и 111 (за дискриминацията), 138 (за минималната възраст), 182 (за най-лошите форми на детски труд).

Изисквания

Управление на взаимоотношенията с работниците

Политики в областта на човешките ресурси

5. Клиентът следва да приеме и/или поддържа политики в областта на човешките ресурси, подходящи за неговата големина и работна сила, които политики очертават подхода му към управлението на работната сила, който следва да е съобразен с изискванията на това ИИ. Тези политики трябва да бъдат ясни, разбираеми и достъпни за работниците.

Трудови правоотношения

6. Клиентът следва да документира и съобщава на всички работници техните условия на труд и на наемане, включително правото им на заплата, работно време в часове, схеми за извънреден труд и заплащане за извънреден труд, както и други обезпечения (като например отпуск по болест, майчинство/бащинство или отпуск за почивка).

Условия на труд и условия на наемане

Общи положения

7. От проектите се изисква, като минимално изискване, спазване на съответствие с:
 - Националната нормативна уредба на труда, социалното осигуряване и здравословните и безопасни условия на труд, и
 - принципите и стандартите, заложи в конвенциите на МОТ² за:
 - a) премахването на детски труд;
 - b) премахването на принудителния труд;
 - c) премахването на дискриминацията по отношение на наемането на работа;
 - d) свободата на сдружаване и колективното договаряне.

Детски труд

8. Клиентът следва да спазва всички съотносими национални нормативни разпоредби относно наемането на работа на малолетни и непълнолетни лица. При всички обстоятелства, клиентът няма да наема на работа деца по начин, който представлява икономическа експлоатация или има вероятност да се окаже вреден или да попречи на образованието на детето, или да бъде вреден за детското здраве или физическо, психично, духовно, морално или социално развитие. Младежи под 18-годишна възраст не могат да бъдат наемани за вреден труд и всички работи, възлагани на лица под 18-годишна възраст задължително се подлага на съответната оценка на риска.

Принудителен труд

9. Клиентът няма да ползва принудителен труд, което означава всякакъв труд или услуга, извършвани недоброволно, които се изискват от лице под заплахата от прилагане на сила или наказание. Това включва всякакъв вид недоброволен или

² Конвенции на МОТ 29 и 105 (за насилствения и принудителния труд), 87 (свобода за сдружаване), 98 (право на колективно трудово договаряне), 100 и 111 (дискриминация), 138 (минимална възраст) 182 (най-лошите форми на детски труд).

задължителен труд, като например: труд при закрепостяващи условия; принудителен труд или подобни схеми за договаряне на наемане.

Недопускане на дискриминация и осигуряване на равни възможности

10. Проектите ще спазват изискванията на ЕС за недопускане на дискриминация във връзка с наемане на работа. В частност, клиентът:

- Няма да взима решения за наемане на работа на базата на характеристики на личността като например пол, раса, националност, етнически произход, религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация, несвързани с присъщи за работното място изисквания.
- Ще основава взаимоотношенията между работник и работодател на принципа на равните възможности и справедливото третиране и няма да проявява дискриминация по отношение на всички аспекти на взаимоотношенията между работник и работодател, включително набиране на персонал и наемане на работа, обезщетение (включително заплата и социални обезпечения), условия на труд и условия на наемане, достъп до обучение, повишения, прекратяване на трудовото взаимоотношение или пенсиониране, както и дисциплинарни наказания.

Специални мерки за закрила или подпомагане с цел да се компенсира упражнена в миналото дискриминация или да се насърчат местните възможности за заетост или подбор за конкретно работно място на базата на присъщите за работното място изисквания, които са в съответствие с националното право, няма да се приемат за дискриминация.

Работнически организации

11. Клиентът няма да разубеждава работниците да образуват или да стават членове на избрани от тях работнически организации или да извършват колективно трудово договаряне и няма да проявяват дискриминация или да предприемат ответни действия срещу работници, които участват или се стремят да се включат в такива организации или да извършват колективно трудово договаряне. В съответствие с националната нормативна уредба, клиентът трябва да осъществява диалог с такива работнически организации и да им предоставя своевременно информация, необходима за провеждането на взаимно полезни преговори. В случай че националната нормативна уредба в съществена степен ограничава учредяването или функционирането на работнически организации, клиентът способства за намирането на средства, чрез които работниците да изразяват своите жалби и да защитават правата си по отношение на условията на труд и на наемане. Тези средства не бива да са под влиянието или контрола на клиента.

Заплати, социални обезпечения и условия на труд

12. Предлагащите заплати, социални обезпечения и условия на труд трябва като цяло да бъдат сравними с предлаганите от равностойни работодатели в съответния регион на въпросната страна/регион и отрасъл. Когато клиентът е страна по колективен трудов договор или по друг начин има задължения по силата на такъв договор, договорът следва да се спазва.

Здравословни и безопасни условия на труд (ЗБУТ)

13. Клиентът следва да осигурява на работниците безопасна и здравословна трудова среда, като отчита присъщите рискове в своя отрасъл и специфичните класове

- определи и сведе до минимум, доколкото това е практически възможно в границите на разумното, причините за потенциалните опасности за работниците;
 - осигурява превантивни и защитни мерки, включително изменение, замяна, или отстраняване на опасните условия или вещества;
 - осигурява подходящо оборудване за свеждане до минимум на рисковете и като изисква и контролира използването му;
 - предоставя обучение на работниците и осигурява подходящи стимули, за да използват и спазват процедурите и защитното оборудване/екипировка за здравословни и безопасни условия на труд;
 - води документация и докладва за инциденти на работното място, професионални заболявания и произшествия; и
 - чрез схеми за превенция, готовност и реагиране на извънредни ситуации.
14. Проектите ще отговарят на съответните изисквания на ЕС относно ЗБУТ, а в случаите, когато такива изисквания няма – на съответните насоки на Международната финансова корпорация (IFC) относно ЗБУТ.
15. За да изпълни горепосочените изисквания, клиентът следва да поддържа система за управление на ЗБУТ, подходяща за големината и естеството на стопанската му дейност и съответстваща на добрата международна практика.³
16. В случай че клиент осигурява на работниците места за настаняване, местата за настаняване трябва да са подходящи за съответното географско местоположение и да бъдат чисти, безопасни и, като минимум, да задоволяват основните нужди на работниците. В частност, осигуряването на места за настаняване трябва да съответства на националната нормативна уредба и на международната добра практика по отношение на следните показатели, но без да се изчерпва с тях: практиката на заплащане за настаняването; осигуряването на минимално пространство за всеки работник; осигуряване на оборудване за поддържане на чистота, за пране и готвене и на питейна вода; местонахождението на местата за настаняване спрямо работното място; дали има опасности или смущения за здравето, за пожарната безопасност или други подобни и инсталации на място; осигуряването на първа помощ и медицински заведения; както и отопление и вентилация. Свободата на движение на работниците до и от предоставеното от работодателя място за настаняване не може да бъде ограничавано неоснователно.

Съкращения

17. Ако клиентът очаква колективни уволнения по смисъла на чл. 1 от Директива на ЕС 98/59, следва да разработи план за смекчаване на неблагоприятните въздействия на съкращенията, съответстващи на националната нормативна уредба и добрата индустриална практика и на основата на принципите на недопускане на дискриминация и за провеждане на консултации. Без това да е в ущърб на по-строгите разпоредби на националната нормативна уредба, тези консултации следва да включват разумен срок на предизвестие за промени в заетостта, което предизвестие се

³ Като например Насоките на МОТ за ЗБУТ от 2001 г. OSH 2001 или OHSAS 18001. Управленските системи следва да включват подходящи схеми за стимулиране и санкции, за да се насърчават добрите практики в областта на ЗБУТ.

отправля към представителите на работниците и когато е уместно – към съответните публични органи, така че планът за съкращения да може да се разгледа съвместно, с цел смекчаване на неблагоприятните въздействия на загубите на работни места върху засегнатите работници. Резултатът от консултациите следва да се отразят в окончателния план за съкращенията.

Механизъм за разглеждане на оплаквания

18. Клиентът следва да осигури механизъм за разглеждане на оплаквания на работниците (и техните организации, където такива съществуват), за да се поставят на вниманието разумни опасения относно работното място. Клиентът трябва да информира работниците за механизма за разглеждане на оплаквания към момента на тяхното наемане на работа и да им осигурява достъп до него. Механизмът следва да включва ръководители от подходящото равнище на управление и да се занимава с поставените проблеми своевременно, посредством разбираем и прозрачен процес, който осъществява обратна връзка със засегнатите, без ответни санкции за тях. Механизмът не бива да спъва достъпа до други съдебни или административни средства за обезщетяване, които могат да са предвидени в закон или в съществуващи процедури за арбитраж, нито да заместват механизми за разглеждане на оплаквания, предвидени в колективни трудови договори.

Работници, които не са на щат при клиента

19. В случаите на работници, които не са на щат при клиента, а са ангажирани от клиента през изпълнители или други посредници, за да работят на площадките на проекта или да извършват работа, пряко свързана с основните функции на проекта, клиентът следва: (i) да се увери, че тези изпълнители или посредници се ползват с добро име и са законни предприятия; и (ii) да изисква от тях да спазват изискванията, изложени в точки 6 до 16 и 18 по-горе. Когато клиентът сключва пряко договор с работници, които не са на щат при него, той прилага изискванията на точки 6 до 16 и 18 по-горе.

Верига на снабдяване

20. Неблагоприятните въздействия, свързани с веригите на снабдяване, ще бъдат отчитани в случаите, когато ниската себестойност на труда е съществен фактор в конкурентноспособността на доставяното изделие/услуга. В такъв случай клиентът следва да предприеме разумни стъпки, за да проучи дали във веригата на снабдяване се използва детски и принудителен труд⁴ във връзка със стоки и материали, които заемат централно място по отношение на основни за проекта функции.
21. Ако клиентът узнае, че във веригата на снабдяване се забелязва детски или принудителен труд в нарушение на стандартите на МОТ и стоките или материалите имат съществено участие в основни функции по дейности, финансирани от ЕБВР, клиентът трябва да предприеме всички разумни стъпки за разрешаване на този въпрос в съответствие със следните изисквания:
 - (а) По отношение на използван детски труд, клиентът следва да продължи да се снабдява с такива стоки или материали само след като получи удовлетворителни уверения или доказателства, че доставчикът се ангажира с осъществяване на програма, съответстваща на добрата международна практика, за прекратяване на такива практики в разумни срокове. Клиентът следва редовно да докладва на ЕБВР за напредъка по осъществяването на тази програма.

⁴ По смисъла на Конвенции на МОТ 138, 182, 29, 105.

(b) По отношение на използван принудителен труд, клиентът следва да продължи да се снабдява с такива стоки или материали само след като получи удовлетворителни уверения или доказателства, че доставчикът е предприел подходящи стъпки за премахване на условията, съставляващи принудителен труд.

Изискване № 3 на ЕБВР по отношение на изпълнението: Предотвратяване и намаляване на замърсяването

Въведение

1. ЕБВР съзнава, че устойчивото развитие е основен аспект на доброто фирмено управление и че стремежът към икономически растеж и здравословна околна среда са неразривно свързани. Предотвратяването и намаляването на замърсяването са ключови съставки на дневния ред за устойчиво развитие и финансираните от ЕБВР проекти трябва да отговарят на добрата международна практика в това отношение. Необходимо е въздействията и въпросите, свързани със замърсяващи дейности, да се взимат предвид при всички икономически дейности, и то от заустванията и емисиите на равнище конкретната инсталация, до въздействията на регионално и глобално равнище, когато това е уместно за случая.
2. Като страна, подписала Европейските принципи относно околната среда, ЕБВР се ангажира:
 - Да подкрепя, чрез дейностите, които финансира, принципа на предпазливостта; принципа на превенцията; принципа, че въпросът с екологичните щети трябва приоритетно да се решава при източника; и принципа „замърсителят плаща“.
 - Да изисква спазване на съответните екологични стандарти на ЕС, в частност – отнасящите се до промишленото производство, управлението на водите и отпадъците, замърсяването на въздуха и почвите, здравословните и безопасни условия на труд¹, и опазването на природата,² в случаите, когато тези стандарти могат да се приложат на равнището на проекта (по-нататък наричани „екологични изисквания на ЕС“).³

Цели

3. Целите на това изискване по отношение на изпълнението (ИИ) са:
 - Избягване или, когато избягването не е възможно, свеждане до минимум на неблагоприятното въздействие върху човешкото здраве и околната среда, като се избягва или свежда до минимум замърсяването, произтичащо пряко от проектите;
 - Оказване на помощ на клиентите при набелязването на свързани с проекта възможности за подобрения в енергийната и ресурсна ефективност и за намаляване на отпадъците;
 - Насърчаване на намаляването на свързаните с проекта емисии на парникови газове.

Приложно поле

4. Банката ще се договори с клиента как да се решават и управляват съответните изисквания на това ИИ като част от цялостния план за действие на клиента за опазване на околната среда и разрешаване на социалните въпроси (ПДООСРСВ)

¹ Здравословните и безопасни условия на труд са обект на ИИ № 2.

² Опазването на биологичното разнообразие е обект на ИИ № 6.

³ По смисъла на настоящата Политика и на ИИ, екологичните стандарти на ЕС могат да се прилагат на равнище „проект“, когато самият законодателен акт на ЕС съдържа ясни количествени или качествени изисквания, приложими на равнище „инсталация“ (за разлика, напр., от равнище „заобикаляща среда“).

и/или системата му на управление. Изискванията относно екологичната и социална оценка и относно управлението се разглеждат в ИИ № 1 и ИИ № 10.

Изисквания

Общи положения

5. Съгласно точка 6 по-долу, проектите следва да се изготвят така, че да отговарят на съответните екологични изисквания на ЕС, както и с приложимата национална нормативна уредба и да функционират в съответствие с тези закони и изисквания.
6. Отчита се, че екологичните изисквания на ЕС за мерките за предотвратяване и намаляване на замърсяването се основават на най-добрите налични техники, без да се правят предписания за използване на която и да било конкретна техника или конкретна технология, но като се взимат предвид техническите характеристики на конкретната инсталация, географското ѝ местоположение и местните екологични условия с оглед на осигуряването на високо равнище на опазване на околната среда като цяло. Клаузите в ПДООСРСВ за постигане на съответствие с тези изисквания следва да взимат предвид национално договорените срокове за постигане на съответствие със законодателството на ЕС (напр. в страните кандидатки за членство в ЕС). При проекти в страни, различни от държавите-членки, страните кандидатки за членство и потенциалните страни кандидатки за членство в ЕС, графикът, заложен в ПДООСРСВ за постигане на съответствие с екологичните изисквания на ЕС трябва да съответства на двустранните спогодби или планове за действие, когато такива са договорени между ЕС и съответната страна, но може да взима предвид цената на прилагането им и преобладаващите местни условия.
7. В случай че няма екологични изисквания на ЕС, клиентът следва да прилага друга добра международна практика като например: Насоки на Групата на Световната банка за екологията, здравето и безопасността. В такива случаи Банката ще договори приложимите изисквания с клиента за всеки проект поотделно.
8. Когато нормативните изисквания в страната домакин се различават от равнищата и мерките, съдържащи се в екологичните изисквания на ЕС или изискванията, договорени по реда на точка 7, от проектите ще се очаква да спазват тези изисквания, които са по-строги.
9. За всеки проект Банката ще определя и договаря с клиента съответните приложими екологични изисквания и насоки.

Предотвратяване на замърсяването, опазване на ресурсите и енергийна ефективност

10. В хода на проектирането, изграждането, експлоатацията и извеждането от експлоатация на обекта (жизнения цикъл на проекта), клиентът следва да отчита техническите характеристики на въпросната инсталация, географското ѝ местоположение и местните/заобикалящи екологични условия и да прилага технологии и практики (техники) на предотвратяване и контрол на замърсяването, които са най-подходящи за избягване или, когато избягването не е практически осъществимо, за свеждане до минимум или намаляване на неблагоприятното въздействие върху човешкото здраве и околната среда, като същевременно запазва техническата и финансова осъществимост и рентабилност.
11. Клиентът е длъжен да избягва изпускането на замърсяващи агенти или, когато избягването не е практически осъществимо, да го свежда до минимум или да го контролира. Това се отнася до изпускането на замърсяващи агенти в следствие на

Отпадъци⁴

12. Клиентът е длъжен да избягва или свежда до минимум производството на опасни и неопасни отпадни материали и да намалява степента на опасност на това производство в максималната практически възможна степен. В случай че производството на отпадъци не може да бъде избегнато, но е било сведено до минимум, клиентът следва да използва повторно, рециклира или оползотворява отпадъците, или да ги използва като източник на енергия; в случай че отпадъкът не може да се оползотворява или използва повторно, клиентът е длъжен да го обезвреди, унищожи и депонира по екологосъобразен начин. Ако получаваните отпадъци се считат за опасни, клиентът следва да проучи разумните в търговско отношение алтернативи за екологосъобразното им депониране, като взема предвид ограниченията, приложими относно трансграничното движение на отпадъка. Когато депонирането на отпадъците се извършва от трети страни, клиентът следва да ползва изпълнители, които имат добра репутация и са законни предприятия, лицензирани от съответните регулаторни агенции.

Безопасно използване и управление на опасни вещества и материали

13. Клиентът следва да се стреми да избягва, да намалява или прекрати използването на опасни вещества и материали и да обмисли възможността да се използват по-малко опасни заместители на тези вещества и материали, така че да се опазва човешкото здраве и околната среда от потенциалните им вредни въздействия. В случай че избягването не е практически осъществимо, клиентът следва да анализира безопасността на употребата им и да прилага подходящи мерки за управление на риска, за да сведе до минимум или контролира изпускането на тези вещества/материали във въздуха, водата и/или земята при тяхното производство, транспортиране, товаро-разтоварни дейности, съхранение, употреба и депониране при свързани с проекта дейности. Клиентът е длъжен да избягва производството, търговията и употребата на опасни вещества и материали, които са обект на международни забрани или поэтапно спиране поради високата си степен на токсичност за живите организми, екологична устойчивост, потенциал за биологично натрупване или потенциал да наруши озоновия слой.

Готовност и реагиране на извънредни ситуации

14. Клиентът следва да е подготвен да реагира при нарушаване на технологичния процес, на аварийни и извънредни ситуации по начин, подходящ за оперативните рискове и необходимостта да не се допускат потенциалните им отрицателни последици. Клиентът следва да следва изискванията на точки 18-22 на ИИ № 4, за да определи опасностите от крупни аварии, да извърши превенция на тежки инциденти и да ограничи последиците от тях за хората и околната среда, с оглед на методичното и ефикасно осигуряване на високи равнища на защита.

⁴ По смисъла на това ИИ, „отпадък“ означава хетерогенна смес от газообразни, течни и/или твърди вещества/материали, които е необходимо да се обезвредят посредством адекватни физични, химични и/или биологични процеси, преди да могат да се депонират безопасно в околната среда.

Промислено производство

15. Клиентът е длъжен да въведе процеси, които да осигуряват пълната и редовна инвентаризация и наблюдаване на всички емисии, зауствания и отпадъци. Клиентите, които имат задължението да докладват свързаните с обекта изпускания на замърсяващи агенти в Европейски регистър за изпускането и преноса на замърсители (E-PRTR)⁵ трябва също така да докладват тези данни на ЕБВР.

Съображения относно заобикалящата среда

16. За да се разреши проблемът с неблагоприятното въздействие на проекта върху настоящото състояние на заобикалящата среда, клиентът следва: (i) да отчете редица фактори, включително крайния асимилационен капацитет на околната среда, съществуващия и бъдещ режим на земеползване, настоящото състояние на заобикалящата среда, близостта на проекта до екологично чувствителни или защитени зони и потенциала за кумулативни въздействия с несигурни и необратими последици; и (ii) да насърчава стратегии, които не допускат или, в случай че избягването не е практически осъществимо, свеждат до минимум или намаляват изпускането на замърсяващи агенти, включително стратегии, които допринасят за подобряване на състоянието на заобикалящата среда, когато проектът може потенциално да представлява съществен източник на емисии във област, където околната среда вече е увредена. Тези стратегии включват, без изброяването да е изчерпателно, оценяване на алтернативи за местоположение на проекта и компенсация за емисиите.

Емисии на парникови газове

17. Клиентът следва да насърчава намаляването на свързани с проекта емисии на парникови газове (ЕПГ) по начин, подходящ за естеството и мащаба на оперативните дейности и въздействията на проекта.
18. В хода на изграждането на проекти, които се очаква или които към момента произвеждат съществени количества ЕПГ,⁶ клиентът следва да събира и докладва данните, необходими за извършването както на оценка на базисните (пред-инвестиционни) ЕПГ, така и за изчисляване на ориентировъчния размер на ЕПГ след реализация на инвестицията. За насоки относно изискванията към данните той следва да се обърне към Банката. Оценката на ЕПГ ще включва преки емисии от инсталациите – собственост или под контрола на клиента във физическите граници на проекта/обекта, заедно с емисиите от външни оперативни дейности, от които зависи проектът, включително непреките емисии, свързани с производството извън територията на площадката на използвана от проекта енергия. За насоки относно

⁵ Дружествата, намиращи се в ЕС и в страни кандидатки за членство в ЕС, които изпускат във въздуха, водата и/или земята замърсяващи агенти над определените пределни стойности, са длъжни да наблюдават и да докладват изпуснатите количества на регистъра E-PRTR. E-PRTR е учреден с Регламент (ЕО) 166/2006 и ще замени досегашния Европейски регистър на замърсяващите емисии. (<http://eper.ec.europa.eu/eper>)

⁶ Значимостта на приноса на ЕПГ от един проект може да бъде много различна при различните промишлени отрасли. Насоки относно количествата ЕПГ, които вероятно ще бъдат свързани с проекти в различни отрасли, са дадени в изданието на ЕБВР „Методика за оценяване на емисиите от парникови газове: насоки за консултанти, работещи по финансирани от ЕБВР проекти“ (GN0). Прагът на значимост за настоящото Изискване към изпълнението обикновено е 100 000 тон-еквивалента CO₂ годишно за съвкупните емисии от преки източници и от непреки източници, свързани със закупуваната електроенергия за собствено потребление. Възможно е обаче да се приеме за уместен по-ниска пределна стойност на емисиите, когато проектът има за цел да доведе до големи подобрения на ефективността на производството. В такива случаи клиентите се насърчават да се допитват до Банката за това дали ще е необходимо да се предоставят данни за оценяване на ЕПГ.

дефиницията за проекта/обекта, той следва да се обръща също към Банката.⁷ Количественото определяне и наблюдението на параметрите, необходими за оценяване ЕПП⁸ ще се извършва ежегодно през жизнения цикъл на проекта.

19. Освен това, клиентът следва да оцени техническата и финансова осъществимост и рентабилност вариантите за намаляване на въглеродната интензивност по време на проектирането и експлоатацията на проекта и да възприеме подходящи варианти.

Употреба и управление на пестицидите

20. Клиентът следва да формулира и следва подход на интегрирано управление на вредителите (ИУВ) и/или интегрирано векторно управление (ИВУ) по отношение на дейностите по управление на вредителите. Програмата ИУВ и ИВУ на клиента ще предполага координирано използване на информация за вредителите и околната среда, както и за наличните методи за контрол на вредителите, включително културни практики, биологични, генетични и, в краен случай, химически средства за предотвратяване на неприемливи равнища на причинявани от вредители вреди. Когато дейностите по управление на вредителите включват употребата на пестициди, клиентът следва да се стреми да намалява въздействията на пестицидите върху човешкото здраве и околната среда и – в по-общ план – постигане на по-устойчива употреба на пестициди, както и съществено цялостно намаляване на рисковете и използването на пестициди, съобразно необходимата растителна защита на отглежданите култури. Устойчивата употреба на пестициди включва:
- свеждане до минимум или по възможност прекратяване на употребата на пестициди,
 - свеждане до минимум на опасностите и рисковете за здравето и околната среда, свързани с употребата на пестициди,
 - намаляване на равнищата на вредни активни вещества чрез заместване на най-опасните с по-безопасни (включително нехимически) алтернативи,
 - подбиране на пестициди с ниски показатели на токсичност за човешкия организъм, за които се знае, че са ефикасни в борбата с определените за цел видове и които оказват минимално въздействие върху видове извън определените за цел и околната среда,
 - практикуване на растениевъдство с ниско ниво на използване на пестициди или без използването на такива,
 - свеждане до минимум на вредите за естествените врагове на вредителите и предотвратяване на изграждането на резистентност у вредителите.
21. Клиентът следва да извършва товаро-разтоварни дейности, да съхранява, прилага и депонира пестицидите в съответствие с добрата международна промишлена практика като например: Международния кодекс на поведение при разпространението и употребата на пестициди, изготвен от Организацията по земеделие и храна.
22. Клиентът не бива да използва продукти, които попадат в Препоръчителната класификация на Световната здравна организация за класификация на пестицидите в Класове на опасност Ia (изключително опасни) и Ib (силно опасни); или Клас II

⁷ Насоки за изискванията относно данните и за определението за граници на проекта са дадени съответно в разработките на Банката „Протоколи за екологично обследване и оценяване“ [*Environmental Audit and Appraisal Protocols*]* и „Методика за оценяване на емисиите от парникови газове: насоки за консултанти, работещи по финансираните от ЕБРР проекти“ [*EBRD Methodology for Assessment of Greenhouse Gas Emissions – Guidance for consultants working on EBRD-financed projects*] (GNI).

⁸ Например: количествата потреблявани горива или електроенергия.

(умерено опасни), ако страната домакин на проекта не налага ограничения върху разпространението и използването на тези химикали, или ако има вероятност до тях да имат достъп служители без съответното обучение, екипировка и оборудване, необходими за товаро-разтоварните дейности, съхраняването, прилагането и депонирането на тези продукти по надлежните начини.

Изискване № 4 на ЕБВР по отношение на изпълнението: Здраве, безопасност и сигурност на местните общности

Въведение

1. ЕБВР отчита, че свързаните с проекта дейности, оборудване, и инфраструктура често носят ползи за общностите, включително заетост, услуги и възможности за икономическо развитие. От друга страна, обаче, проектите могат също така да повишат потенциала за излагане на общността на рискове и въздействия, произтичащи от временни или трайни промени сред населението; транспортиране на суровини и готови материали; строителство, експлоатация и извеждане от експлоатация; инциденти, конструктивни дефекти и изпускане на опасни материали.
2. Общностите могат също така да бъдат засегнати от въздействие върху техните природни ресурси, експозиция на заболявания и ползването на охранители. Като се признава съответната роля на публичните органи за насърчаване на общественото здраве, безопасност и сигурност, това изискване по отношение на изпълнението („ИИ“) е насочено към отговорността на клиента за определяне и за избягване или свеждане до минимум на рисковете и неблагоприятните въздействия върху здравето, безопасността и сигурността на местните общности, които могат да възникнат вследствие на свързани с проекта дейности.
3. Нивото на рисковете и въздействията, описано в това ИИ, може да бъде по-високо при проекти, разположени в конфликтни и пост-конфликтни зони, или в зони, където има съществени природни или причинени от човека събития (напр. сеизмични зони, зони с опасност от наводнения).

Цели

4. Целите на това ИИ са:
 - Избягване или свеждане до минимум на рисковете за здравето и безопасността на местната общност и на въздействието върху тях през жизнения цикъл на проекта вследствие както на рутинни, така и на нерутинни обстоятелства;
 - Осигуряване на законосъобразност при охраната на свързаните с проекта служители и имущество и избягване или свеждане до минимум на рисковете за безопасността и сигурността на общността.

Приложно поле

5. Приложимостта на това ИИ се определя от Банката в процеса на извършване на екологичната и социална оценка. Ако е приложимо, Банката ще договори с клиента как да се решават и управляват съответните изисквания на това ИИ като част от цялостния план за действие на клиента за опазване на околната среда и разрешаване на социалните въпроси (ПДООСРСВ) и/или система на управление. Изискванията относно екологичната и социална оценка и управление се разглеждат в ИИ № 1 и ИИ № 10.
6. Това ИИ се занимава с потенциалните рискове и въздействия върху засегнатата общност, произтичащи от свързани с проекта дейности, включително изграждане, въвеждане в експлоатация, експлоатация и извеждане от експлоатация. Отчита се, че потенциалните въздействия могат да бъдат различни на различните етапи на проекта. Стандартите за здравословни и безопасни условия на труд се съдържат в ИИ № 2;

подробните изисквания за недопускането на въздействие върху човешкото здраве и околната среда вследствие на замърсяване са изложени в ИИ № 3.

Изисквания

Изисквания относно здравето и безопасността на общността

Общи изисквания

7. Клиентът следва да определи и оцени рисковете и потенциалните въздействия върху здравето и безопасността на засегнатата общност при проектирането, изграждането, експлоатацията и извеждането от експлоатация на проекта и да набележи превантивни мерки и планове за справяне с тях по начин, съразмерен на идентифицираните рискове и въздействия. Тези мерки следва да наблягат на недопускането или избягването на рисковете и въздействията, преди да се включат мерки за свеждането им до минимум и намаляването им.
8. В случай че проектът или етап на проекта поражда съществени рискове или потенциално неблагоприятно въздействие върху здравето и безопасността на засегнатите общности, клиентът следва да оповести съответната свързана с проекта информация, за да даде възможност на засегнатите общности и съответните държавни агенции да разберат тези рискове и потенциални въздействия, както и предлаганите от клиента мерки за недопускане, намаляване на неблагоприятните последици и реагиране при извънредни ситуации, както е уместно. Клиентът следва да проведе консултации със засегнатите общности и съответните държавни агенции относно предлаганите мерки, преди да бъдат окончателно приложени и да вземе предвид техните опасения и коментари. Клиентът следва да извършва редовен преглед на мерките и да въвлича засегнатите общности и агенциите в процеса непрекъснато, като ги информира за хода на осъществяването на плановите и поетите ангажменти и за резултатите от тях и да обсъжда с тях евентуално необходимите съществени промени в плановите преди да ги извърши. Оповестяваната информация може да се обобщава (като се запазва достатъчно равнище на подробност, за да могат заинтересованите страни напълно да разберат рисковете, потенциалните въздействия и мерките, които предстои да се предприемат) и/или преработена с цел да се отстрани поверителната информация.
9. Клиентът следва редовно (напр. ежегодно) да докладва за рисковете, потенциалните въздействия и ползите от проекта и осъществяването на всички планове за действие на ЕБВР и – като част от докладването на заинтересованите страни в съответствие с ИИ № 10 – на засегнатата общност (общности).

Безопасност на инфраструктурата и оборудването

10. Клиентът следва да проектира, изгради, експлоатира и изведе от експлоатация конструктивните елементи или компоненти на проекта в съответствие с добрата международна промишлена практика и да обръща особено внимание на потенциалната изложеност на естествени опасности, особено когато конструктивните елементи са достъпни за членовете на засегнатата общност или когато тяхната неизправност би могла да доведе до преки или косвени увреждания на общността. Конструктивните елементи трябва да се проектират и изграждат от квалифицирани и опитни професионалисти и да се сертифицират или одобряват от компетентни органи или професионалисти.

11. Когато конструктивните елементи или компоненти, като например: язовири, шламоотвали или хвостохранилища, са разположени в географски райони с висок риск и тяхната неизправност или неправилно функциониране могат да застрашат безопасността на общностите, клиентът следва да наеме един или повече квалифицирани експерти със съответния и признат опит с подобни проекти, отделни от лицата, отговарящи за проектирането и изграждането, които да извършат преглед колкото е възможно по-рано при разработването на проекта и на етапите на проектиране, изграждане и въвеждане в експлоатация. При проекти, които работят с подвижно оборудване по обществени пътища и други форми на инфраструктура, клиентът следва да се стреми да не допуска произшествия и инциденти, свързани с работата на това оборудване.

Безопасност на работа с опасни материали

12. Клиентът следва да не допуска общността да бъде изложена на въздействието на опасни материали, които могат да се изпускат от проекта или да сведе до минимум потенциала за това. В случай че има потенциална възможност общността (включително работниците и техните семейства) да бъде изложена на опасности, особено на такива, които могат да застрашат живота на хората, клиентът следва да полага особена грижа за избягване или свеждане до минимум на тяхната експозиция като промени, замени или премахне състоянието или веществото, причиняващо опасностите.
13. В случай че опасните материали са част от съществуваща инфраструктура или компоненти на проекта, клиентът следва да полага особена грижа когато провежда дейности по въвеждане и извеждане от експлоатация, за да не допусне експозиция на общността. Клиентът следва да поддържа връзка с компетентните органи, за да получи наличната информация относно нивата на експозиция на материалите, за които се знае, че причиняват незаразни заболявания, като например рак или белодробни заболявания.
14. Освен това, клиентът следва да полага разумни в търговско отношение усилия да контролира безопасността на транспортирането на суровини и на превоза и депонирането на отпадъци и да предприема мерки за избягване или контролиране на експозицията на общността. Информацията за риска, експозицията на населението, мерките за смекчаване на последиците и наблюдението следва да се предоставя на съответните органи и да се съобщава на обществеността.

Екологични въпроси и въпроси, свързани с природните ресурси

15. Клиентът следва да не допуска и да избягва или свежда до минимум влошаването на въздействията, причинени от природни опасности, като например свлачища или наводнения, които биха могли да възникнат вследствие на промени в земеползването поради свързани с проекта дейности.
16. Клиентът следва също така да избягва или свежда до минимум всякакви неблагоприятни въздействия, дължащи се на свързани с проекта дейности, върху въздуха, почвите, водите, растителността и фауната и други природни ресурси, ползвани от засегнатите общности.

Експозиция на общностите на риск от заболявания

17. Клиентът следва да определи онези заразни заболявания, които могат да бъдат предавани от компоненти на проекта или от неговата работна сила (включително изпълнители). Където това е уместно, следва да се разработят планове за действие, за

Готовност и реагиране на извънредни ситуации

18. Клиентът трябва да има готовност да реагира в случай на нарушение на технологичния процес, аварийни и извънредни ситуации по начин, съобразен с оперативните рискове и с необходимостта от недопускане на потенциалните отрицателни последици от тях.
19. Като част от извършваната от клиента оценка на рисковете и потенциалните въздействия от свързани с проекта дейности върху общественото здраве, безопасност и сигурност (вж. точка 7 по-горе), клиентът следва да определи опасностите, които биха могли да причинят крупна авария и да предприеме всички необходими мерки да не се допускат крупни инциденти и да се ограничат последиците от тях за хората и околната среда, с оглед на методичното и ефикасно осигуряване на високи равнища на защита на хората и околната среда. Тези мерки трябва да бъдат посочени в политика относно превенцията на крупни аварии/ готовност за реагиране при извънредни ситуации и в подходяща система на управление, включваща организационни структури, отговорности, процедури, комуникация, обучение, ресурси и други аспекти, необходими за осъществяването на тази политика и за ефикасна реакция при извънредни ситуации, свързани с опасности по проекта. Системата на управление трябва да включва вътрешен и външен план за действие при извънредни ситуации. Външните планове за действие при извънредни ситуации следва да бъдат насочени към постигане на следните цели:
 - Ограничаване и овладяване на произшествията, така че да се сведат до минимум техните последици и да се ограничат вредите за хората, околната среда и имуществото,
 - Мерки за реализацията на плана, необходими за защита на хората и околната среда от действието на крупни инциденти,
 - Предоставяне на необходимата информация на обществеността и на службите за защита при извънредни ситуации или на компетентните органи в местния регион, и
 - Осигуряване на средства за възстановителни работи и почистване на околната среда след крупна авария.
20. Клиентът следва да оказва помощ и съдействие на местната общност и местните държавни агенции в подготовката им за ефикасно реагиране при извънредни ситуации, особено когато тяхното участие и съдействие са необходими, за да се реагира на такива извънредни ситуации. Ако местните държавни агенции нямат голям капацитет или изобщо нямат капацитет за ефикасна реакция, клиентът трябва да играе активна роля в подготовката и при реагирането на извънредни ситуации, свързани с проекта и следва да демонстрира капацитет за реакция при разумно предвидими произшествия, или пряко, или косвено (напр. с помощта на структурите за защита при извънредни ситуации, наети по договор с трета страна структури за защита, застраховане). Клиентът следва да документира своите дейности, ресурси, и отговорности по отношение на готовността и реагирането при извънредни ситуации,

21. Клиентът ще осъществява планове си за превенция и за реагиране при извънредни ситуации по график, подходящ за отрасъла и рисковете, свързани с проекта, но с продължителност минимум една година. Клиентът следва редовно да предоставя актуална информация на местните органи и общности, когато настъпват промени в планове или когато те трябва да се подложат на проверка.
22. Като част от реакцията в случай на действителна извънредна ситуация, клиентът е длъжен да поддържа тясна връзка със съответните структури за реагиране и съответните органи, с медиите и местната общност, за да ги информира за ситуацията и какво се прави в отговор на възникналата ситуация и за да не се допускат произшествия в бъдеще.

Изисквания относно охранителите

23. Когато клиентът пряко наема служители или изпълнители за осигуряване на охрана на своите служители и имущество, той следва да извърши оценка на рисковете за намиращите се на територията и извън територията на площадката на проекта или инсталациите, възникващи в резултат от схемата за сигурност. Когато създава такава схема, клиентът следва да се ръководи от принципите на съразмерност, добрите международна практики относно наемането, правилата за поведение, обучение, екипиране и наблюдение на тези служители¹ и от приложимите нормативни разпоредби. Необходимо е клиентът да извърши нужните проучвания, за да се увери, че предоставящите охрана не са свързани със случаи на злоупотреба в миналото, да се погрижи те да са адекватно обучени по отношение на използването на сила (и когато това е приложимо – огнестрелно оръжие) и да имат подходящо поведение към работниците и местната общност и да изисква от тях да действат в рамките на приложимото законодателство. Клиентът не бива да разрешава използването на сила, освен когато тя се използва за целите на превенция и отбрана съразмерно на естеството и степента на заплахата. Механизмите за разглеждане на оплаквания, изградени и поддържани от клиента в съответствие с ИИ № 10 и ИИ № 2 следва да са замислени така, че да дават възможност на засегнатата общност и на работниците да изразяват своите опасения относно схемите за гарантиране на сигурност и действията на охранителите; клиентите следва да информират общността и работниците за наличието на механизмите и как да се ползват за тази цел.
24. Ако бъдат разположени държавни охранители, които да предоставят на клиента услуги в областта на сигурността, клиентът следва да оцени рисковете, произтичащи от използването им, да заяви пред съответните публични органи намерението си охранителите да действат по начин, съобразен с точка 23 по-горе и да насърчи съответните публични органи да оповестят на обществеността схемите за гарантиране на сигурността на инсталациите на клиента, като се отчита преобладаващия характер на съображенията за сигурност.

¹ Например „Доброволните принципи относно сигурността и правата на човека“, <http://www.voluntaryprinciples.org/principles/>

25. Клиентът следва да разследва всички сигнали за противозаконни действия или злоупотреби от страна на охранители, да предприеме нужните действия (или да настоя пред съответните страни да предприемат нужните действия), за да не допускат повторно такива противозаконни действия или злоупотреби и да докладва на публичните органи за такива противозаконни действия или злоупотреби, когато това е уместно.

Изискване № 5 на ЕБВР по отношение на изпълнението:
Придобиване на земи, недоброволно преселване и икономическо изтласкване

Въведение

1. „Недоброволно преселване“ означава както физическо изселване (преместване или загуба на подслон), така и икономическо изтласкване (загуба на активи или достъп до активи, която води до загуба на приходоизточници или поминък) в резултат от свързано с проекта придобиване на земи¹ или ограничение на достъп до природни ресурси².
2. Преселването се счита за недоброволно, когато засегнатите лица или общности нямат правото да откажат сделка по придобиване на земи, която води до изселване. Това става в случаи на: (i) законно отчуждаване или ограничения върху начина на земеползване на основание на суверенното право на държавата да отчуждава частни имоти за публични цели³; и (ii) договорени с участието на адвокати споразумения, при което купувачът може да прибягне до отчуждаване или да наложи правни ограничения върху земеползването, ако преговорите с продавача се окажат безрезултатни.
3. Прилагането на това ИИ подкрепя принципите на всеобщото зачитане и спазване на човешките права и свободи и по-специално – правото на адекватно жилище и непрекъснатото подобряване на условията на живот⁴ и е в съответствие с тези принципи. В случаите, при които е имало изселване в резултат от конфликт, преди участието на ЕБВР, това ИИ подкрепя прилагането Ръководните принципи относно вътрешното разселване.⁵
4. Ако не бъде управлявано по подобаващ начин, недоброволното преселване може да доведе до трудности и обедняване на засегнатите лица и общности в дългосрочен план, както и до екологични щети и до неблагоприятни социално-икономически въздействия в областите, в които са били преселени. При определени обстоятелства зле извършеното недоброволно преселване може да изложи клиента на риск от завеждане на съдебно дело в други юрисдикции. Това е особено валидно в случаите, когато проектът е разположен в юрисдикция, където изселваните лица могат да нямат достъп до пълна възможност да търсят удовлетворение по съдебен ред или до средства за процесуална защита, съответстващи на международните конвенции за правата на човека. Поради тези причини недоброволното преселване следва да се избягва или поне да се свежда до минимум. Когато, обаче, то не може да бъде избегнато, подходящите мерки за смекчаване на неблагоприятното въздействие върху изселваните лица и приемащите общности⁶ следва да се планират и прилагат

¹ Придобиването на земя включва както преки покупко-продажби на недвижима собственост, така и закупуване на права на достъп, например – сервитут.

² Примери: загуба на достъп до права на добив на минерали под земната повърхност – собственост на държавата от страна на самонаети миньори; загуба на достъп до морски риболовни участъци поради дейности, свързани с проекта; ограничения върху достъпа до ресурси, намиращи се в определени от държавата забранени зони, които не са придобити от клиента; и доказан спад на добивите/улова в земеделието, животновъдството, горското стопанство и риболова в резултат от свързани с проекта смущения и/или замърсяване.

³ Такова ограничаване може да включва ограничения на достъпа до нормативно определени консервационни природни зони.

⁴ Всеобща декларация за човешките права (1948 г.) и Международен пакт за икономическите, социалните и културните права (1966 г.).

⁵ Служба на Върховния комисар по правата на човека: „Ръководни принципи относно вътрешното разселване“.

⁶ „Приемаща общност“ означава общност, приемаща разселени лица.

внимателно. Опитът сочи, че непосредственото участие на клиента в дейности по преселване и извършването на оценка на възможно най-ранен етап в изготвянето на проекта могат да доведат до рентабилно, ефективно и своевременно осъществяване на тези дейности, както и да насърчават новаторските подходи за подобряване на възможностите за поминък и стандарта на живот на засегнатите от преселването.

5. Договорените чрез преговори споразумения помагат да се избегне отчуждаването и премахват необходимостта да се използват държавни правомощия, за да се изселят хората принудително. Договорените споразумения обикновено могат да се постигнат като се предостави справедливо и подходящо обезщетение и други стимули или ползи на засегнатите лица или общности и като се намалят рисковете от асиметричност на информацията и на силата за водене на преговори. Ето защо е желателно клиентите да придобиват вещни права върху земя посредством договорени споразумения винаги, когато има такава възможност, дори ако разполагат с правните средства за осигуряване на достъп до земята без съгласието на продавача.

Цели

6. Целите на това ИИ са:

- Избягване или поне свеждане до минимум⁷ на недоброволното преселване винаги, когато има такава практическа възможност, като се проучат алтернативни идеи за разработване на проекта;
- Сметчане на неблагоприятните социални и икономически въздействия от придобиването на земи или на ограниченията, налагани върху използването и достъпа до земя от засегнатите лица като: (i) се предоставят обезщетения за загубата на имущество по цена на заместване⁸; (ii) се направи необходимото осъществяването на дейностите по преселването да бъдат съпроводени с подходящо оповестяване на информация, консултации и информираното участие на засегнатите;
- Подобряване или, като минимум, възстановяване на поминъка и стандарта на живот на изселваните лица⁹ до предшестващите проекта равнища посредством мерки, които могат да бъдат на основата на земя, на заплата и/или на поет ангажимент, така че да се подпомогне осъществяването на устойчиви подобрения в техния социално-икономически статус;

⁷ Освен когато според Банката това би навредило на здравето и безопасността на засегнатите лица.

⁸ Обикновено тя се изчислява като пазарната стойност на активите плюс разходите по извършване на сделките, свързани със заместването на тези активи с други. Изчисляването на цената на заместване е сложно поради потенциалното разнообразие на типа земя, претендентите за право на земеползване и различните степени на развитие на пазарите на земя в държавите-членки. Поради тази причина клиентите следва да идентифицират и проведат консултации с всички лица и общности, които ще бъдат изселени в резултат от придобиването на земя, както и с приемащите общности, които ще приемат преселниците, за да получат адекватна информация за титулите и претенциите върху земята и начините на земеползване. Когато се прилага този метод на оценяване, амортизацията на постройките и други активи не бива да се взема предвид. Там, където пазарите на земя все още са в зачатък, клиентите следва да поискат оценката да се извърши от външни независими професионални оценители (или ако няма професионални оценители, от други професионални експерти със съответните познания и опит, приемливи за ЕБВР и за клиента). Вж. също бележка под линия 17.

⁹ Тук могат да влизат лица, които имат права или претенции към земята, които могат да бъдат юридически признати; лица с претенции към земята по силата на обичая; лица, които нямат права или претенции към земята, които могат да бъдат юридически признати; сезонни ползватели на ресурси като напр. семейства пастири/рибари, ловци и събирачи, които могат да имат икономически отношения на взаимна зависимост с общностите, населяващи зоната на проекта.

- Подобряване на условията на живот на изселваните лица чрез осигуряване на адекватни жилища¹⁰ със сигурност на владение¹¹ на местата на преселване.

Приложно поле

7. Това изискване по отношение на изпълнението се отнася до физическо или икономическо изтласкване, което може да бъде пълно, частично, трайно или временно, произтичащо от следните видове сделки:
 - Права върху земя за проект, придобити чрез отчуждаване или други задължителни процедури.
 - Права върху земя за проект, придобити на основание на доброволни споразумения за преселване, договорени със собственици на имоти или с лица със законни права върху земята, включително права по силата на обичая или традицията, признати или които могат да бъдат признати съгласно законите на страната, ако при неуспех на преговорите би се стигнало до отчуждаване или друга задължителна процедура.¹²
 - Налагане на ограничения, в резултат от които хората губят достъп до материални активи или природни ресурси, без разлика дали тези права на ограничаване са придобити чрез преговори, отчуждаване, принудително изкупуване или посредством регулативен акт на държавата.
8. Изискванията и отговорностите към изселваните лица, които нямат законно право или претенция към земята, която владеят, които да могат да бъдат признати, са изложени в точки 31, 36, и 39 по-долу.
9. Това ИИ не се отнася до преселване, произтичащо от доброволни поземлени сделки (т.е. пазарни сделки, в които продавачът не е длъжен да продаде и купувачът не може да прибегне до отчуждаване или други принудителни процедури в случай че преговорите се окажат неуспешни).
10. Приложимостта на това ИИ ще се определя от ЕБВР по критериите, определени в точки 7 до 9 по-горе, в процеса на извършване на екологичната и социална оценка. Осъществяването на действията, необходими за спазването на това ИИ, се управлява чрез плана за действие на клиента за опазване на околната среда и разрешаване на социални въпроси (ПДООСРСВ) и/или неговата система на управление. В случай че недоброволното преселване е било извършено преди участието на Банката, следва да се извършат предпроектни оценки (Due Diligence), които да установят а) дали са

¹⁰ Адекватността на жилището или подслона може да бъде измерена по показатели като качество, безопасност, финансова достъпност, обитаемост, приемливост в културно отношение, достъпност, и характеристики на местонахождението. Адекватното жилище трябва да осигурява достъп до възможности за заетост, пазари и основна инфраструктура и услуги, като например водоснабдяване, електроенергия, селищна хигиенизация, здравеопазване и образование. Това ИИ гарантира на разселените лица адекватно жилище и сигурност на владение на местата на преселване. Клиентите трябва да включат един или повече от аспектите на адекватното жилище в тази точка, за да предложат подобрени условия на живот на мястото на преселване, особено на лицата, чиито права или претенции към земята, която владеят, не могат да бъдат юридически признати.

¹¹ Мястото на преселване предлага сигурност на владение, ако защитава преселниците в максималната възможна степен от принудително лишаване от владение.

¹² Тези преговори могат да се провеждат от дружество от частния сектор, което придобива земята или от агент на дружеството. При проекти на частния сектор, при които правата върху земята се придобиват от държавата, преговорите могат да се провеждат от държавата или от частното дружество в качеството му на агент на държавата.

допуснати пропуски и б) какви коригиращи действия могат да са нужни, за да бъде спазено това ИИ. След това трябва да се договори план за действие. Оценката и управлението на процеса на преселване се разглеждат в това ИИ. Изискванията относно екологичната и социална оценка и управление са изложени в ИИ № 1 и ИИ № 10.

Изисквания

Общи изисквания

Разработване на проекта

11. Клиентът следва да проучи възможните алтернативни варианти на проекта, за да бъдат избегнати или поне сведени до минимум физическото преселване и/или икономическо изтласкване, като същевременно се постигне баланс между екологичните, социални и финансови разходи и ползи.

Консултации

12. След оповестяване на цялата съотносима информация, клиентът следва да проведе консултации със засегнатите лица и общности, включително приемащите общности, и да спомогне за включването им – на ранен етап и на основата на добра информираност – в процесите на взимане на решенията относно преселването, в съответствие с ИИ № 10.
 - На засегнатите лица¹³ трябва да се даде възможност да участват в преговорите по пакетите от средства за обезщетение, изисквания за допустимост, съдействие за преселването, приемливост на предлаганите места за преселване и предлаганите срокове.
 - За консултации с участието на Коренно население (вж. ИИ № 7), както и на лица, принадлежащи към уязвими групи¹⁴ е необходимо да се прилагат специални изисквания.
 - Консултациите следва да продължат по време на провеждането, наблюдението и оценяването на изплащането на обезщетения и на преселването, за да се постигнат резултати, съответстващи на целите на това ИИ.

Механизъм за разглеждане на оплаквания

¹³ Включително тези, които може да не присъстват лично, например – защото са се преселили в резултат от приключил или продължаващ конфликт.

¹⁴ „Уязвимите групи“ или „групите, изложени на риск“ включват хора, които поради пол, етническа принадлежност, възраст, физическо или психично увреждане, икономически неравносигурно положение или социален статус могат да бъдат засегнати по-тежко от изселването, отколкото други и могат да имат ограничени възможности да отправят претенции или да се възползват от помощ за преселване и свързаните с това ползи за развитие. Уязвимите групи в контекста на изселването включват и хора, живеещи под прага на бедността, безимотните, възрастните, домакинствата, оглавявани от жени и деца, етническите малцинства, издържащите се от природните богатства общности или други изтласкани лица, които може да не се ползват със защита по силата на националните нормативни разпоредби относно обезщетенията за земя или определянето на правен титул за земя. Тези групи трябва да бъдат определени с помощта на процеса на екологична и социална оценка (Вж. ИИ 1). Може да са необходими специални мерки по отношение на консултирането и помощта за развитие, за да се даде възможност на такива групи да участват в планирането на преселването по взаимно полезен начин и да се облагодетелстват от възможностите за развитие. На определените като уязвими лица трябва да се окаже помощ, за да осъзнаят напълно какви са вариантите за преселване и обезщетение и да бъдат насърчени да изберат варианта, свързан с най-малък риск.

13. Механизмът за разглеждане на оплаквания, който клиентът следва да създаде съгласно ИИ № 10, трябва да бъде изграден колкото е възможно по-рано в процеса, да бъде съобразен с това ИИ, да приема и своевременно да разглежда конкретните опасения относно обезщетяването и преместването, които споделят изселваните лица и/или членовете на приемащите общности, включително чрез механизъм за търсене на удовлетворение, предназначен за безпристрастно разрешаване на спорове. Обобщение на постъпилите оплаквания и на мерките, предприети за решаването на въпросите трябва редовно да се представя на обществеността, в съответствие с ИИ № 10.

Планиране и реализация на преселването

14. В случаите, когато недоброволното преселване не може да бъде избегнато, клиентът следва да наеме специалист с необходимата квалификация, който да извърши преброяване и оценка на базисните социално-икономически данни на територията на засегнатата област и да помогне при изготвянето на Плана за действие по преселването или Рамката за възстановяване на поминъка.
- Преброяването и оценката на базисните социално-икономически данни ще определят кои са лицата, които ще бъдат изтласкани (напълно или частично) от проекта, кои отговарят на условията за обезщетение и подпомагане, а чрез поставянето на краен срок за преброяването ще разубеди да не идват хората¹⁵, които не отговарят на условията за тези ползи.
 - В отсъствието на национални държавни процедури, датата за приключване на преброяването и инвентаризацията на имуществото представлява крайния срок за определяне на допустимост. Информацията по отношение на крайния срок следва да бъде добре документирана и да се разпространи на цялата територия, свързана с проекта.
 - Възможно е сезонно използващите местни ресурси да не присъстват в зоната на проекта по време на преброяването и затова е необходимо да се обърне специално внимание на претенциите на тези общности.

План за действие по преселването

15. В случай на сделки като описаните в точка 7, които включват физическото изселване на хора, клиентът следва да разработи, на базата на оценката на екологичното и социално въздействие, План за действие по преселването (ПДП), който покрива, като минимум, приложимите изисквания на това ИИ, независимо какъв е броят на засегнатите лица.
16. ПДП следва:
- да бъде изготвен така, че да смекчава отрицателните въздействия на изселването, да набележи потенциални ползи по отношение на развитието и да определи правата на обезщетение на всички категории засегнати лица (включително приемащите общности), като се обръща особено внимание на нуждите на бедните и уязвимите;
 - да документира всички сделки за придобиване на права върху земя, както и мерките за обезщетение и дейностите по преместването;
 - да установи процедури за наблюдение и оценка на реализацията на планове за преселване и за предприемане на подходящи коригиращи действия, ако са необходими.

¹⁵ Като например опитващи се да се възползват от ситуацията незаконни самонастанили се и пристигнали неотдавна икономически мигранти, които се настаняват на земята след поставения краен срок.

17. Обхватът и равнището на подробност на ПДП зависят от мащаба на преселването и от сложността на мерките, необходими за смекчаване на неблагоприятните въздействия. При всички случаи, той следва да описва начина, по който ще се постигнат целите на това ИИ. Като минимум, ПДП следва:

- да посочва целите на преселването;
- да описва въздействията на проекта, да посочва всички лица, които ще бъдат преселени и да съдържа инвентарен списък на засегнатото имущество;
- да доказва, че изселването не може да бъде избегнато и е сведено до минимум;
- да описва нормативната рамка на придобиване на земи и на обезщетения;
- да описва процеса на провеждане на консултации със засегнатите лица по отношение на приемливите алтернативи за преселване и степента на участието им в процеса на взимане на решения;
- да описва правата на обезщетение на всички категории изселници;
- да изброява размерите на обезщетенията за загубено имущество и да доказва, че тези размери са адекватни, т.е. като минимум – равни на разходите за заместване на изгубеното имущество;
- да описва процеса на подбор, разпределението, подготовката и титулите върху земята във връзка със смяната на жилища;
- да описва помощта за преместването, която ще бъде оказана;
- да съдържа подробно описание на схемите за подобряване или, като минимум, възстановяване на възможностите за поминък и стандарт на живот на преселниците;
- да очертава отговорностите на институциите/организациите за реализацията на ПДП и процедурите за обжалване;
- да съдържа график и бюджет за реализацията на ПДП;
- да съдържа подробно описание на схемите за наблюдение, оценяване и докладване; и
- в случаите, когато придобиването на земи не води до загуба на поминък или загуба на доходи, да предвижда справедливо обезщетение за придобитата земя и загубеното имущество, намиращо се на придобитата земя по цена за заместване.

18. В ПДП трябва да се обръща особено внимание на лица или групи, които може да са в неравностойно положение или уязвими. В частност, ПДП трябва да включва мерки, които да не допускат уязвими и „изложени на риск“ групи¹⁶ и жени да се окажат в неравностойно положение в процеса на преселване и да гарантират, че тези групи са напълно информирани и осъзнават правата си и са в състояние да се облагодетелстват наравно с останалите от възможностите и ползите от преселването, като се погрижат специално документацията за собственост или владение, като например актове за титул и договори за наем/аренда, и за обезщетение (включително банковите сметки, открити за изплащането на обезщетението) да бъдат издавани на името и на двамата съпрузи или на жените, които са самостоятелни глави на домакинства, съобразно конкретната ситуация, и другите видове съдействие за преселването, като например обучение в нови умения, достъп до кредит и възможности за намиране на работа, да са еднакво достъпни за жени и да са съобразени с техните нужди. Когато обстоятелствата са такива, че националната нормативна уредба и системите на владение на имущество не признават на жените

¹⁶ По смисъла на бележка под линия 14.

правото да притежават имущество или да сключват имуществени сделки, е необходимо да се предвидят начини, които осигуряват – доколкото това е възможно – достъп на жените до сигурност на владение, който да е равносilen на този, който се осигурява на мъжете.

19. ПДП трябва да включва мерки, които гарантират, че на изселниците се предоставя, доколкото е възможно, правна помощ, за да могат да изпълнят административните изисквания преди придобиването на земи и, ако е необходимо, да потърсят удовлетворение като се обърнат към съда.
20. Клиентът трябва да обобщи съдържащата се в ПДП информация във вид, подходящ за оповестяване на обществеността, така че засегнатите лица да разберат какви са процедурите за получаване на обезщетение и да знаят какво да очакват на всеки от етапите на проекта (напр. кога ще им бъде отправено предложение, с колко време ще разполагат за отговор, какви са процедурите за възражение, законовите процедури, които трябва да се спазят, ако преговорите са неуспешни).
21. Наблюдението на реализацията на ПДП следва да се извършва в съответствие с ИИ № 1 и може да включва участието на основни заинтересовани страни, като например засегнати общности.
22. Преселването ще се счита за приключило, когато въпросът с неблагоприятните въздействия от преселването бъде уреден по начин, който съответства на целите, заявени в ПДП, както и на целите на това ИИ.
23. В зависимост от мащаба на свързаното с проекта преселване, може да е удачно клиентът да възложи външен одит за изпълнението на ПДП, за да се установи, че предвиденото в него е изпълнено. Одитът за изпълнението на ПДП следва да се предприеме след като за приключени всички заложи в него дейности, включително инициативи, насочени към развитието, но достатъчно по-рано от момента, когато ще са изпълнени финансовите ангажименти на клиента към ЕБВР. Добре избраният момент на извършване на одит ще позволи на клиента да извърши коригиращи действия, ако има такива, съгласно препоръките на одиторите, преди да е приключил проектът. На базата на резултата от одита за изпълнението на ПДП, ЕБВР и клиентът заедно ще преценят дали са изпълнени целите на това ИИ. В повечето случаи с приключването на коригиращите действия, набелязани от одита за изпълнението на ПДП, би следвало да приключи отговорността на клиента за преселването, обезщетението, възстановяването на поминъка и ползите от развитието.

Рамка за възстановяване на поминъка

24. При сделки от типа на описаните в точка 7, включващи икономическо изтласкване (но не и физическо изселване) на хора, клиентът следва да разработи процедури, по които на засегнатите лица и общности да се предложи обезщетение и друга помощ, в изпълнение на целите на това ИИ. Тази разработка следва да бъде под формата на Рамка за възстановяване на поминъка (РВП).
25. РВП следва да установи правата на обезщетение на засегнатите лица или общности и да се погрижи то да им бъде предоставено по прозрачен, последователен и справедлив начин. Клиентът трябва да документира процедурите за определяне и предоставяне на обезщетение в РВП, която:
 - посочва целите на РВП;

- описва въздействията на проекта, определя всички лица, които ще бъдат икономически изтласкани и представя инвентарен списък на засегнатото имущество или ресурси;
 - доказва, че изтласкването не може да бъде избегнато и е сведено до минимум;
 - описва нормативната рамка на обезщетение;
 - описва процеса на провеждане на консултации със засегнатите хора по отношение на алтернативите и степента на участието им в процеса на взимане на решения;
 - описва правата на обезщетение на всички категории изтласквани лица;
 - описва методите, приложени при оценяването на засегнатите активи или ресурси или достъпа до тях, по пълна цена на заместване и изброява размерите на обезщетенията, които ще се изплащат;
 - описва други мерки за подобряване или, като минимум, възстановяване на възможностите за поминък и стандарт на живот на изтласкваните лица;
 - очертава график за отнемането на земята (или налагането на ограничения) и изплащането на обезщетенията;
 - описва процедурата, по която засегнатите лица могат да обжалват оценките, които според тях не отговарят на действителността.
 - очертава отговорностите на институциите/организациите за реализацията на РВП и реда за обжалване;
 - съдържа подробно описание на схемите за наблюдение, оценяване и докладване; и
 - съдържа график и бюджет за реализацията на РВП.
26. Клиентът трябва да обобщи съдържащата се в РВП информация във вид, подходящ за оповестяване на обществеността, така че засегнатите да разберат какви са процедурите за получаване на обезщетение и да знаят какво да очакват на всеки от етапите на проекта (напр. кога ще им бъде отправено предложение, с колко време ще разполагат за отговор, какви са процедурите за възражение, законовите процедури, които трябва да се спазят, ако преговорите са неуспешни).
27. Клиентът следва да осигури на засегнатите общности възможност да участват в преговорите по установения ред.
28. В случаите, когато засегнати лица отхвърлят предложенията за обезщетение, които отговарят на изискванията на това ИИ и в резултат на това започне отчуждаване или други законови процедури, клиентът следва да проучи възможностите за сътрудничество с компетентната държавна агенция и ако агенцията позволява – да играе активна роля в планирането, осъществяването и наблюдението на преселването.
29. Осъществяването на РВП ще се счита за приключило, когато въпросът с неблагоприятните въздействия от изтласкването бъде уреден по начин, който съответства на целите, заявени в РВП, както и на целите на това ИИ.

Обезщетение и ползи за изселваните лица

30. Когато изселването не може да бъде избегнато, клиентът следва да предложи на изселваните лица и общности обезщетение за загубата на имущество по пълна цена

¹⁷ и друго съдействие, за да им помогне да подобрят или като минимум – да възстановят стандарта си на живот или поминъка си, съгласно предвиденото в това ИИ. Стандартите за обезщетение следва да бъдат прозрачни и последователни за целия проект. Когато поминъкът на изселваните лица е свързан основно със земята, или в случаите, когато земята е колективна собственост, клиентът следва да предложи обезщетение на базата на земя, където има практическа възможност за това. Клиентът следва да положи всички усилия да осигури възможности на изселваните лица и общности да извлекат подходящи ползи за развитие от проекта.

Изселване

31. Изселваните лица могат да бъдат класифицирани като лица: (i) които имат формални законни права върху земята (включително права по силата на обичая и традицията, които се признават на основание на разпоредби от националното законодателство); (ii) които нямат формални законни права върху земята към момента на преброяването, но имат претенция към земята, която се признава или която може да бъде призната, на основание на разпоредби от националното законодателство¹⁸; или (iii) които нямат законно право или претенция към земята, която владеят, които да могат да бъдат признати¹⁹. Преброяването следва да установи статута на изселваните лица. Лица, преместващи се в географския район на проекта след крайния срок (вж. точка 14) като например: опитващи се да се възползват от ситуацията незаконни самонастанили се и пристигнали неотдавна икономически мигранти, нямат право на обезщетение или друго съдействие.
32. На лицата по точка 31 (i) и (ii) се предоставя обезщетение за земята, която губят и друго съдействие в съответствие с точки 34 и 35. Лицата по точка 31 (iii) нямат право на обезщетение за земя, но те следва да бъдат обезщетени за постройките, които притежават и обитават и за други подобрения на земята, ако има такива, по пълна цена на заместване. Освен това, на тях следва да се предложи помощ за преселването, достатъчна за възстановяване на досегашния им стандарт на живот на подходящо

¹⁷ Размерът на обезщетението за загубено имущество трябва да се изчисли по пълна цена на заместване, т.е. пазарната стойност на активите плюс разходите по извършване на сделките за заместване. Когато се прилага този метод на оценяване, амортизацията на постройките и други активи не бива да се взема предвид. За загуби, които не могат лесно да бъдат оценени или да им бъде определено обезщетение в парично изражение може да се окаже уместно обезщетението да бъде в натура. Това обезщетение, обаче, следва да бъде извършено в стоки или ресурси, които имат равна или по-висока стойност и които са подходящи в културно отношение. За земя и постройки, цената на заместване се определя както следва:

- *Земеделски земи*—пазарната стойност на земя с равностойно продуктивно земеползване или потенциал, разположена в близост до засегнатата земя, плюс разходите за подготовка за достигане на степени на плодородност, сходни или по-високи от тези на засегнатата земя и разходите по сделката от рода на такси за регистрация и прехвърляне.
- *Земи в населени места* – пазарната стойност на земя с равностойна площ и начин на ползване, с подобна или по-добра инфраструктура и услуги, за предпочитане – разположена в близост до засегнатата земя, плюс разходите по сделката от рода на такси за регистрация и прехвърляне.
- *Жилища и други постройки* – стойността за закупуване или изграждане на нова постройка, с площ и качество, подобни или по-добри от тези на засегнатата постройка, или за ремонт на частично засегнатата постройка, включително труд и заплащане на услугите на строителния предприемач и разходите по сделката от рода на такси за регистрация и прехвърляне.

¹⁸ Такива претенции биха могли да произтичат от противопоставено на собственика владение или от правото, основаващо се на обичая или традицията.

¹⁹ Например групи коренно население, ползватели по силата на обичая, водещи пасторален начин на живот, вътрешно разселени лица или самонастанили се, които имат претенции към засегнатата земя или действително я ползват, без да имат формални права върху нея, и други, които могат да имат претенции върху узупрукта от засегнатата земя или върху самата засегната земя по силата на обичая или други ресурси, които права или претенции не са признати или не могат да бъдат признати на основание на разпоредби на националното законодателство.

друго място. Вариантите за помощ за преселването трябва да се определят посредством консултации с изселваните лица и да отразяват техните приоритети и предпочитания. Тези клаузи се отнасят до лица, които обитават цялата или част от зоната на проекта преди крайния срок.

33. Придобиването на земи за проекта може да доведе до физическото изселване на хора, както и до тяхното икономическо изтласкване. Поради тази причина, възможно е изискванията да са приложими както относно физическото изселване, така и относно икономическото изтласкване.

Физическо изселване

34. Ако хора, живеещи в зоната на проекта, трябва да се преместят на друго място, клиентът следва да: (i) предложи на изселваните лица възможността да изберат измежду няколко практически осъществими варианта на преселване, включително адекватно заместващо жилище или парично обезщетение, когато това е уместно; и (ii) да осигури помощ за преместването, която съответства на потребностите на всяка група от изселваните лица, като се обръща особено внимание на нуждите на бедните и уязвимите. Алтернативните жилища и/или паричното обезщетение следва да бъдат предоставени преди преместването. Новите места на преселване, изградени за изселваните лица, следва да предлагат подобрени условия на живот.
35. В случай на физически изтласквани лица по точка 31 (i) или (ii), клиентът следва да им предложи възможност за избор на заместващо имущество с равна или по-висока стойност, с равностойни или по-добри характеристики и предимства по отношение на местоположение, или парично обезщетение по пълна стойност на заместване, където това е уместно.²⁰
36. В случай на физически изтласквани лица по точка 31 (iii), клиентът следва да им предложи възможност за избор на измежду различни варианти на адекватно жилище с сигурност на обитаване, така че те да могат да се преселят законно, без да се налага да поемат риска от принудително извеждане от владение.
- Когато тези изселвани лица притежават и обитават постройки, клиентът следва да ги обезщети за загубата на имущество, различно от земя, като например жилища и други подобрения на земята, по пълна цена на заместване, при условие, че тези хора обитават зоната на проекта преди настъпване на крайния срок за допустимост.
 - Наместо парично обезщетение следва да се предлага обезщетение в натура, когато това е практически осъществимо, освен ако може да се демонстрира, че условията, описани в бележка под линия 20, са изпълнени на равнище, приемливо за ЕБВР. Това се отнася за лица, които по силата на обичая и традицията имат права, признати съгласно законите на страната; за претендиращи лица, които преди изтичането на крайния срок нямат формални законни права върху земята, но които имат претенция към въпросната земя или имущество, например, чрез противопоставено на собственика владение²¹; и при отчитане на уговорките, направени в точка 31, за лица, които нямат права или претенции към земята, която владеят, които да могат да бъдат законно признати.

²⁰ Изплащането на парично обезщетение за загубено имущество може да е подходящо, когато: (а) поминъкът не е свързан със земята; (б) поминъкът е свързан със земята, но земята, която се отнема за проекта, съставлява малка част от засегнатите активи и оставащата земя е с площ, позволяваща устойчива икономическа дейност; или (с) съществуват активни пазари на земя, жилища и труд, преселниците използват тези пазари и има достатъчно предлагане на земя и жилищни имоти. Паричното обезщетение трябва да бъде в размер, достатъчен за заместване на загубената земя и други активи по пълна цена на заместване на местните пазари.

²¹ Метод на придобиване на титул върху недвижима собственост чрез владение в продължение на давностен срок при определени условия.

- На основата на консултации с такива изселвани лица, клиентът следва да им предостави помощ за преместването, достатъчна, за да възстановят стандарта си на живот на адекватно друго място²².
37. Клиентът не е длъжен да обезщетява или подпомага лица, които се нанасят в зоната на проекта след изтичането на крайния срок.
38. Когато общности от Коренното население предстои да бъдат физически изселени от използвани от тях земи, които владеят колективно традиционно или по силата на обичая, клиентът следва да изпълни съотносимите изисквания на това ИИ, както и на ИИ № 7.

Икономическо изтласкване

39. Ако сделка от рода на описаните в точка 7 води до загуба на приходи или поминък, например чрез смущаване или прекратяване на достъпа на лицето до неговото място на заетост или производствени активи, независимо дали засегнатите лица са физически изселени или не, клиентът следва:
- Да обезщети надлежно икономически изтласкваните лица за загубата на активи или достъп до активи по пълна цена на заместване. Когато обезщетението следва да се изплати от отговорната за това държавна агенция, клиентът трябва да съдейства на агенцията, за да помогне за ускоряване на плащанията. Когато надлежните обезщетения не могат да бъдат изплатени поради държавна политика или практика, клиентът е длъжен да потърси варианти за оказване на помощ за преселването, за да помогне на преселниците да преодолеят временната загуба на приходи.
 - Да обезщети, в случаите, при които придобиването на земи засяга търговски постройки, засегнатия собственик на предприятието за (i) разходите за установяване на стопанските дейности на друго място, (ii) пропуснатите нетни приходи за времето на прехвърлянето, и (iii) разходите по прехвърлянето и преинсталирането на производствената сграда, машините или друго оборудване, както е приложимо в конкретния случай.
 - Да предостави заместващи активи (напр. селскостопански или търговски обекти) с равна или по-висока стойност, или парично обезщетение по пълна цена на заместване, където това е уместно, на лицата, притежаващи законни права или претенции върху земята, които са признати или които могат да бъдат признати на съгласно националното законодателство (вж. точка 31 (i) и (ii));
 - Да предостави помощ, която да компенсира загубата на колективно притежавани от общността ресурси²³. Тя може да бъде под формата на инициативи, които подобряват производителността на оставащите ресурси, до които общността има достъп, обезщетяване в натура или в пари за загубата на достъп или осигуряване на достъп до алтернативни източници на загубения ресурс.
 - Да обезщети икономически изтласкваните лица, които нямат правно признаваеми претенции върху земята (вж. точка 31 (iii)) за изгубеното имущество (като например реколта, инфраструктура за напояване и други подобрения, извършени на земята), различно от земя, по пълна цена на заместване. Клиентът не е длъжен

²² Преместването на неформални самонастанили се лица на територията на населени места често е свързано с необходимостта да се приеме компромис. Например, преместените семейства могат да спечелят сигурност на владение, но могат да загубят преимуществата на старото си месторазположение.

²³ Примери за такива ресурси са: естествени площи за свободна паша и пасбища; горски ресурси, различни от дървен материал (напр. билки, строителни и занаятчийски материали), горски участъци за добив на дървен материал и дърва за топливо; или риболовни участъци.

да обезщетява или подпомага опитващи се да се възползват от ситуацията незаконни самонастанили се, които се нанасят в зоната на проекта след изтичането на крайния срок.

- Да предостави допълнителна целева помощ (напр. схеми за кредитиране, обучение или възможности за намиране на работа) и възможности за подобряване или като минимум – възстановяване на възможностите за доходоносна дейност, равнища на производство и стандарт на живот на икономически изтласквани лица, чийто поминък или равнища на доходите са неблагоприятно засегнати. В случаите на предприятия, които са принудени да спрат работа временно или да затворят в резултат от свързано с проекта изтласкване, на такава помощ имат право както собственика на предприятието, така и служителите, губещи възнаграждения или работно място.
- Да предостави подкрепа за периода на прехвърлянето на икономически изтласкваните лица, както е необходимо в конкретния случай, на основата на разумна оценка на времето, необходимо за възстановяването на възможностите им за доходоносна дейност, равнища на производство и стандарт на живот;

40. Когато общности от Коренното население биват икономически изтласквани (но не и преселвани) в резултат от свързано с проекта придобиване на земи, клиентът следва да изпълни приложимите принципи на това ИИ, както и на ИИ № 7.

Загуба на обекти за обществено ползване²⁴

41. Когато проектът е свързан със загубата на обекти за обществено ползване, клиентът е длъжен да проведе взаимно полезни консултации, в съответствие с ИИ № 10, със засегнатата местна общност, за да се определи и договори подходяща алтернатива, където това е възможно.

Отговорности на частния сектор при управлявано от държавата преселване

42. Възможно е да има случаи, при които за придобиването на земи и преселването отговаря държавата-домакин. В такива случаи клиентът следва да съдейства на компетентната държавна агенция, доколкото агенцията позволи, за постигане на резултати, съответстващи на целите на това ИИ. Освен това, когато капацитет на държавата е ограничен, клиентът следва да играе активна роля в хода на планирането, реализацията и наблюдението на преселването. Клиентът следва да изготви план (или рамка), който/която, заедно с документите, изготвени от компетентната държавна агенция, следва да отговаря на изискванията на това ИИ. Възможно е клиентът да трябва да включи в плана си: (i) описание на правата на обезщетение на изселваните лица, предвидени с приложимата законова и подзаконова нормативна уредба; (ii) мерките, които се предлагат, за да се отстранят евентуални разминавания между тези права и изискванията на това ИИ; и (iii) финансовите отговорности и отговорностите по отношение на реализацията на държавната агенция и/или клиента.

²⁴ За определение на термина „обекти за обществено ползване“, вж. Речника. Загубата на културно наследство се разглежда в ИИ № 8.

Изискване № 6 на ЕБВР по отношение на изпълнението:

Опазване на биологичното разнообразие и устойчиво управление на живи природни ресурси

Въведение:

1. ЕБВР съзнава необходимостта от защита и съхраняване на биологичното разнообразие в контекста на проектите, в които инвестира. Терминът „биологично разнообразие“ (или „биоразнообразие“) е дефиниран в Конвенцията за биологичното разнообразие (КБР) така: *„многообразието между живите организми от всички източници, включително, inter alia, суходоземни, морски и други водни екосистеми, и екологичните комплекси, към които принадлежат; това включва разнообразие в рамките на отделния вид, между видовете и на екосистемите“*. Банката подкрепя подхода на предпазливост по отношение на опазването и устойчивото използване на биологичното разнообразие и управлението на въздействията върху него в съответствие с Декларацията от Рио де Жанейро и КБР.
2. В стремежа си да осъществява тези цели, Банката се ръководи от приложимото международно право и конвенции и съответните Директиви на ЕС (примери за които са дадени в бележката под линия по-долу)¹ и подкрепя прилагането им.

Цели:

3. Целите на това изискване по отношение на изпълнението („ИИ“) са:
 - Опазване и съхраняване на биологичното разнообразие;
 - Избягване, свеждане до минимум и смекчаване на въздействието върху биологичното разнообразие и компенсиране на съществени остатъчни въздействия, където това е подходящо, за да не се допуска нетна загуба или да се постигне нетна полза за биологичното разнообразие;
 - Насърчаване на устойчивото управление и използване на природните ресурси;
 - Осигуряване на участие по подходящи начини на коренното население и местните общности във взимането на решения;
 - Осигуряване на честно и справедливо споделяне на ползите от разработването на проекта и резултатите от оползотворяването на генетичните ресурси;
 - Засилване на легитимните възможности на дружествата да работят, на тяхната репутация и конкурентни преимущества чрез съответстващо на най-добрата

¹ Примери за съотносими конвенции и директиви:

- Конвенция за биологичното разнообразие и протоколите към нея
- Конвенция за опазване на влажните зони с международно значение и по-специално като местообитание на водолюбива птици
- Конвенция за оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст (Конвенцията от Еспо)
- Конвенция за опазване на мигриращите видове диви животни
- Конвенция за опазване на Черно море от замърсяване
- Директива 92/43/ЕИО на Съвета от май 1992 г. относно опазването на естествените местообитания и на дивата флора и фауна, с последните изменения.
- Директива 79/409/ЕИО на Съвета от април 1979 г. относно опазването на дивите птици
- Директива 2004/35/ЕО на Съвета от април 2004 г. относно екологичната отговорност
- Директива 85/337/ЕИО на Съвета от 27 юни 1985 г., изменена с Директива 97/11/ЕО от 3 март 1997 г. относно оценката на въздействието върху околната среда
- Директива 2001/42/ЕО на Съвета от юни 2001 г. относно стратегическата оценка на въздействието върху околната среда

практика управление на биологичното разнообразие като стопански риск и благоприятна възможност; и

- Насърчаване на развитието на подкрепящата биологичното разнообразие стопанска дейност, която предлага алтернативни видове поминък вместо неустойчива експлоатация на природната среда.

Приложно поле

4. Това ИИ се отнася до проекти във всички видове местообитания, без оглед на това дали са били обезпокоявани или влошени в миналото, или дали са защитени или са обект на планове за управление, или не.
5. Приложимостта на това ИИ се определя от Банката в процеса на извършване на екологичната и социална оценка. Банката ще очертае общите изисквания, които трябва да бъдат спазени, за да се постигне съответствие с това ИИ, а клиентът отговаря за представянето пред Банката за преглед на набор от конкретни мерки, които да се реализират, за да се осигури съответствие, като част от цялостния план за действие за опазване на околната среда и разрешаване на социални въпроси (ПДООСРСВ) и/или системата на управление на клиента. Изискванията относно екологичната и социална оценка и управление се разглеждат в ИИ № 1 и ИИ № 10. Банката може да наеме независими специалисти по биологично разнообразие, които да оказват помощ при нейните предпроектни оценки (Due Diligence).

Изисквания

Оценка на въпросите и въздействията

6. Чрез процеса на екологична и социална оценка, клиентът следва да определи и охарактеризира потенциалното въздействие върху биологичното разнообразие, което проектът има вероятност да причини. Обемът на предпроектните проучвания трябва да бъде достатъчен за пълното характеризиране на рисковете и въздействията, да съответства на подхода на предпазливост и да отразява въпросите, бъдещи безпокойство сред съответните заинтересовани страни. Може да е необходимо в този процес да се привлекат експерти с подходящ опит и квалификация. При планирането и реализацията на оценки на въздействието, където въпросите на биологичното разнообразие са в центъра на вниманието, клиентите трябва да се опират на насоки от най-добрата практика за интегриране на биологичното разнообразие в оценките на въздействието². Необходимо е също така оценката да взема предвид въпросите на изменението на климата и приспособяването към него. Когато важат изискванията на точки 13, 14 и 15, клиентът следва да наеме квалифицирани и опитни външни експерти, които да помогнат в провеждането на оценката.

² Насоките от най-добрата практика за интегриране на биологичното разнообразие в оценките на въздействието включват:

- „*Voluntary Guidelines on Biodiversity-inclusive Environmental Impact Assessment*“ (Насоки за доброволно изпълнение на включваща биологичното разнообразие оценка на въздействието върху околната среда). (Съдържат се в Решение VIII/28 от Осмата конференция на страните по КБР от 2006 г.)
- „*Biodiversity in Impact Assessment*“ (IAIA Special Publication Series No. 3) (Биологичното разнообразие в оценката на въздействието, Специално издание № 3 на Международната асоциация по оценка на въздействието)
- Различни материали на Инициативата за енергетика и биологично разнообразие

7. Предпроектните проучвания трябва да включват анализ на естеството, степента, продължителността и интензивността на потенциалните въздействия, да оценят вероятността от реализация на въздействието и да определят значимостта на тези въздействия.
8. Клиентът ще трябва да набележи мерки за избягване, свеждане до минимум или смекчаване на потенциалните неблагоприятни въздействия и, където е подходящо и в краен случай, да предложи компенсаторни мерки, като например компенсации на биологичното разнообразие, с цел да не се допуска нетна загуба или да се постигне нетна полза за засегнатото биологично разнообразие.

Иерархия на намаляване на неблагоприятните последици върху биологичното разнообразие	
Действие	Реакция
1. Избягване	Клиентът следва да се стреми към избягване на неблагоприятни въздействия върху биологичното разнообразие.
2. Свеждане до минимум	Когато същественото въздействие върху биологичното разнообразие не могат да бъдат избегнати, клиентът следва да определи начини, по които проектът може да се промени, за да се сведе до минимум въздействието върху биологичното разнообразие
3. Сmekчаване	Когато същественото въздействие върху биологичното разнообразие не може нито да бъде избегнато, нито сведено до минимум, клиентът следва да набележи мерки за смекчаване на тези въздействия
4. Компенсиране	Когато остава съществено остатъчно въздействие върху биологичното разнообразие, въпреки всички разумни усилия за избягване, свеждане до минимум и смекчаване на тези въздействия, клиентът следва да набележи действия или проекти за компенсиране на тези въздействия. Всички компенсационни проекти трябва да се структурират и договорят с ЕБВР.

Опазване и съхраняване на местообитанията

Общи положения

9. Всички местообитания (били те видоизменени, естествени или с критична консервационна стойност) поддържат комплекси от живи организми, които се различават по разнообразие на видовете, изобилие, екосистемна и икономическа стойност. Поради това, предприеманите от клиента предпроектни оценки (Due Diligence) трябва да включват анализ не само на естествено неповлияно местообитание, включително с критична консервационна стойност, които може да бъде засегнато от проекта, но и на местообитание, което е било повлияно или влошено от човешка дейност и нови, създадени от човека ареали на местообитание като например водохранилища и пасища. Предпроектните проучвания следва да включват оценка мерките за смекчаване на последиците, които ще се прилагат към предлаганото развитие.
10. Мерките за смекчаване на последиците биха могли да включват избягване на чувствителни територии или обезпокояващи трудови дейности в чувствителни периоди (напр. през размножителния сезон), преместване на видове на временни или трайни алтернативни територии, възстановяване на терена след края на проекта и възстановяване на колонията/заселване и създаване на сходни

Видоизменени местообитания

11. „Видоизменени местообитания“ са местообитания, при които е имало видимо изменение на естественото местообитание, често с въвеждането на чуждоземни видове растения и животни, като например селскостопански области. Където е възможно да се окаже въздействие върху видоизменени или новосъздадени местообитания, клиентът следва да си постави за цел свеждането до минимум на всякакво по-нататъшно влошаване или преобразуване на местообитанието. Когато е целесъобразно от консервационна гледна точка и в зависимост от естеството и мащаба на проекта, клиентът следва да набележи възможности за подобряване на местообитанията, за опазване и съхраняване на биологичното разнообразие или насърчаване на устойчиво събиране на реколта/управление на въпросната територия. Това би могло да включва събиране на диви плодове, пчеларство, любителско наблюдаване на птици и др.

Естествени местообитания

12. Естествените местообитания представляват територии на сушата и във водата, където биологичните съобщества се образуват предимно от местни растителни и животински видове и където човешката дейност не е довела до същински видоизменения в първичните екологични функции на територията. В зоните на естествено обитаване не трябва да се допуска съществено влошаване или преобразуване на местообитанието до степен, че (i) да се наруши екологичната цялост и функциониране на екосистемата или (ii) местообитанието да се изчерпи дотолкова, че повече да не е в състояние да поддържа жизнеспособни популации от местните видове, освен ако:
- Няма технически и икономически осъществими алтернативи; и
 - Цялостните ползи от проекта взимат превес над цената, включително цената за околната среда и биологичното разнообразие; и
 - Бъдат осъществени подходящи мерки за смекчаване на последиците, които да гарантират, че няма да се допуска нетна загуба и за предпочитане – че ще се постигне нетна полза за биологичното разнообразие във въпросното местообитание, или, където е подходящо, местообитание с по-висока консервационна стойност.

Критично местообитание

13. Без разлика дали е естествено или видоизменено, дадено местообитание може да се счита за критично на следните основания (i) високата му стойност на биологично разнообразие, (ii) значението му за оцеляването на застрашени или критично застрашени видове, (iii) значението му за ендемични видове и под-видове или такива с ограничено географско разпространение, (iv) значението му за мигриращи или стадни видове, (v) ролята му в поддържането на съобщества от видове, свързани с ключови еволюционни процеси, (vi) ролята му в поддържането на биологично разнообразие със съществено социално, икономическо или културно значение за местните общности, или (vii) значението му за видове, които са от жизнена важност за екосистемата като цяло (ключови видове).

14. Преобразуването или влошаването на критични местообитания е забранено. Ето защо, в територии, съдържащи критични местообитания, клиентът не бива да реализира никакви свързани с проекта дейности, освен ако са спазени следните условия:

- Да е спазена надлежната процедура, изисквана съгласно поетите международноправни задължения или националната нормативна уредба, което е необходимо условие, за да даде държавата одобрение за свързани с проекта дейности в критично местообитание или с съседство с него³.
- Да няма поддаващи се на измерване неблагоприятни въздействия, или вероятност от такива, върху критичното местообитание, които биха могли да нарушат способността му да функционира по начина(начините), описани в точка 13.
- Отчитайки принципа на предпазливост, да не се очаква проектът да доведе до намаляване на числеността на популацията на застрашени или критично застрашени видове или загуба на територията на съответното местообитание така, че да се наруши разпространението на жизнеустойчивата и представителна приемаща екосистема.
- Въпреки изложеното по-горе, всички други въздействия да са смекчени в съответствие с йерархията на намаляване на неблагоприятните последици.

Защитени и специални зони

15. Държавните агенции могат да определят статут на защитени зони, водени от различни съображения, включително – за да изпълни страната поети задължения по международни конвенции. При спазване на определени критерии, законодателството може да позволява развитие в защитени зони или в близост до тях. В допълнение към приложимите изисквания на точка 14 по-горе, клиентът следва:

- да проведе консултации със спонсорите и управителите на защитената зона, местните общности и други ключови заинтересовани страни относно предлагания проект, в съответствие с ИИ № 10;
- да докаже, че предлаганото развитие в такива зони е позволено от закона и необходимата процедура, водеща към издаването на разрешение за това, е спазена от страната домакин, ако изискването е приложимо, и от клиента; и че развитието по подходящ начин спазва йерархията на намаляване на неблагоприятните последици (избягване, свеждане до минимум, смекчаване, компенсиране);
- да реализира допълнителни програми, както е уместно за случая, за да насърчава и способства за постигане на конзервационните цели на защитената зона.

Инвазивни чуждоземни видове

16. Случайното или умишлено пускане или въвеждане на чуждоземни видове в местните местообитания може да окаже съществено неблагоприятно въздействие върху биологичното разнообразие.

- Клиентите са длъжни да не допускат умишлено въвеждане на чуждоземни или нехарактерни видове в ареали, където тези видове не се срещат при нормални обстоятелства, освен когато това се извършва в съответствие с нормативната рамка, регулираща такова въвеждане. При никакви обстоятелства не бива да

³ Например, може да се изисква държавата да докаже, че няма удовлетворяваща алтернатива или че проектът е от национален интерес.

се допуска въвеждане в нова околната среда на видове, за които е известно, че са инвазивни.

- На етапа на предпроектните проучвания, клиентите следва да оценят възможността от случайно пренасяне и пускане на чуждоземни видове (напр. чрез анализ на риска) и да набележат мерки за свеждане до минимум на потенциала за пускането на такива, ако има такъв.
- По отношение на международните превози на стоки и пренос на услуги, Банката се ръководи от *Международната конвенция за контрола и управлението на корабните баластни води и седименти*. От клиентите се очаква да спазват съответните задължения, описани в рамката на този акт.

Генетично модифицирани организми (ГМО)

17. Съществуват няколко Директиви на ЕС, които уреждат умишленото пускане на ГМО в околната среда (Директива 2001/18/ЕО), пускането на пазара на хранителни или фуражни продукти, съдържащи или състоящи се от ГМО (Регламент 1829/2003), износ на ГМО или неумишлено трансгранично движение на ГМО, ограничено използване на ГМО; (например в изследователската дейност (Директива 98/81/ЕО)) и етикетиране и проследимост (напр. Регламенти 1829/2003, 1830/2003). На територията на Държавите-членки на ЕС и в страните кандидатки клиентите са задължени да спазват приложимите национални и местни изисквания и политика. Поради това е напълно забранено да се използва или пуска в околната среда ГМО, без за това да е получено одобрението на компетентните органи или когато съответните местни органи са заявили, че на тяхна територия няма и не се допускат ГМО. В другите страни, където се провеждат оперативни дейности на ЕБВР, клиентите са длъжни да следват подхода на предпазливост и да извършват оценка на риска съобразно изискванията на ЕС и това ИИ. Банката също ще взема предвид тези елементи при извършване на собствените си предпроектни оценки (Due Diligence).

Устойчиво управление и използване на живи ресурси

18. Клиентите следва да управляват живите ресурси устойчиво. Клиенти, които желаят да ползват финансиране на проекти, включващи използване на живи ресурси, следва да извършат предпроектни оценки (Due Diligence), за да оценят устойчивостта на използването на ресурси, като се съобразяват със следните принципи:
- Всяко използване на ресурси е необходимо да се разглежда в светлината на функциите, които ресурсът има в екосистемата. Например, голата сеч на гори може да има неблагоприятно въздействие върху почвената ерозия, хидрологията на водосборните райони и риболовните участъци. Аналогично, прекомерният риболов на един вид може да се отрази на екологичното равновесие и дългосрочната цялост на екосистемите.
 - Необходимо е да се следва подход на предпазливост и да се анализира съвкупните и кумулативни въздействия.
 - Потребителите на живи ресурси са длъжни да свеждат до минимум похабяването и неблагоприятните екологични въздействия и да оптимизират ползите от оползотворяването им.
 - Отглеждането или развъждането на видове или популации, които не са естествено разпространени в дадения географски район и не са провеждани изпитания за определяне на тяхната инвазивност и/или доминантност над местните видове трябва да се ограничават или да бъдат обект на адекватни изследвания и да получат надлежното одобрение, преди да бъдат извършвани.

- Необходимо е да се отчитат нуждите на коренното население и местните общности, които живеят в зоната на развитие на проекта или в близост до нея или чието използване на ресурсите, формиращи биологичното разнообразие, е възможно да бъде засегнато от развитието; както и потенциалната им положителна роля за съхраняване и устойчиво използване на екосистемата.

19. При оценяването на устойчивостта на използването на ресурси от проекта, Банката ще се ръководи от *Принципите и насоките за устойчивото използване на биологичното разнообразие, приети в Адис Абеба*, които имат за цел да осигурят устойчивото използване на съставляващи биологичното разнообразие ресурси⁴. Банката също така ще насърчава проекти и съответните правителства и други отговорни агенции да включват в икономическите си разчети разходите за управление на екосистемите, както е уместно за конкретния случай. Клиентите, работещи в отраслите на горското и рибно стопанство следва също така да спазват съответните клаузи, изложени по-долу.

Естествени гори и горски насаждения

20. Преобразуването на повлияни земи или естествени местообитания в горското стопанство подлежи на предпроектни оценки (Due Diligence) съгласно описаното по-горе. Критичните местообитания не бива да се преобразуват или влошават. Клиентите от отрасъла на горското стопанство следва да се погрижат всички естествени гори и горски насаждения, върху които имат управленски контрол, да притежават издадени от независим орган сертификати за спазване на международно приетите принципи като например принципите на Съвета за стопанисване на горите. Когато предпроектните проучвания покажат, че практиката на управление на горите не отговаря на тези стандарти, клиентите следва да разработят план за управление, който дава възможност да се постигне съответствие със срокове, които Банката намира за разумни. Събирането на реколта от горски продукти трябва да се извършва по устойчив начин.

Риболовни участъци

21. Клиентите, занимаващи се с улов на риба или други водни видове трябва да могат да докажат на Банката, че всички техни дейности (от улова до преработката) се извършват по устойчив начин. Това може да се постигне чрез получаване на сертификат от независим орган⁵ (където има такъв) или чрез изследвания, осъществени като част от предпроектните проучвания. Дейностите в областта на рибното стопанство не се изчерпват непременно само с риболова. Възстановяването на популацията или въвеждането на различни видове или популации (особено в затворени части на околната среда, като например езера) трябва да гарантира, че новите запаси няма да унищожат или изместят съществуващите местни рибни видове.

Верига на снабдяване

⁴ „Устойчиво използване или управление“ означава да се оползотворяват ресурсите с темпове или по начини, които дават възможност на лицата и общностите да осигуряват настоящото си социално, културно и икономическо благосъстояние като в същото време поддържат потенциала на тези ресурси да удовлетворяват предвидимите в разумни граници потребности на бъдещите поколения и съхраняват капацитета на екосистемите във въздуха, водите и почвите да поддържат живота, както и дългосрочната ненакърнимост на критичните местообиталища.

⁵ Като например „Принципи и критерии за устойчив риболов“ на Съвета за стопанисване на горите

22. Когато проектът използва външни доставчици на живи ресурси (наричани по-нататък „ресурси“), върху които клиентът няма управленски контрол и тези ресурси играят централна роля за основните функции на проекта, клиентът следва да приеме и осъществява устойчива политика по отношение на снабдяването с ресурси, устойчиви процедури и план за действие, за да осигури следното:

- Да се закупуват само ресурси със законен и устойчив произход;
- Да се следи за произхода на ресурсите чрез наблюдение;
- Ресурсите да не произхождат от защитени зони или от зони, признати за притежаващи висока екологична стойност, и биологичното разнообразие и функциите на засегнатата екосистема да се поддържат в съответствие с принципи, одобрени на международно и национално равнище.

Клиентите трябва да отдават предпочитание на закупуването на ресурси, сертифицирани като съответстващи на международно признатите принципи на устойчиво управление, където има такива.

Биологично разнообразие и туризъм

23. Оценките на екологичното и социално въздействие на нови или съществено разширяващи се туристически дейности и инфраструктура следва да съответстват на *Насоките за биологичното разнообразие и развитието на туризма*⁶. Те описват естеството на необходимата базисна информация, кръга от въпроси, които би трябвало да се вземат предвид, както и естеството на мерките за намаляване на въздействието и съответното наблюдение и докладване, които следва да бъдат включени в плана за действие, който в последствие ще се прилага в проекта.

⁶ Съдържат се в Решенията на Седмата конференция на страните по КБР и могат да бъдат намерени на сайта на ЕБВР.

Изискване № 7 на ЕБВР по отношение на изпълнението: Коренно население

Въведение

1. Проектите в частния сектор могат да създават възможности на Коренното население да участва в свързани с проекта и да извлекат ползи от него, които могат да им помогнат да осъществят стремежа си към икономическо и социално развитие. Това изискване по отношение на изпълнението („ИИ“) съзнава, че Коренното население може да има роля в процеса на преход към отворена пазарна икономика посредством насърчаване и управление на дейностите и предприятията като партньори в развитието, редом с частния сектор и със своите представители от държавните институции.
2. *Партньорство.* Това ИИ подхожда към Коренното население като към партньори, с уважение към тези хора като личности и като народи, чиито ценности могат да имат огромен принос не само към собственото им, но също така към националното социално-икономическо развитие. Същевременно, това ИИ съзнава, че Коренното население, като съставено от социални групи със самоличност, отделна от доминантните групи в националните общества, често са сред най-маргинализираните и уязвими слоеве на населението. Неговият икономически, социален и правен статус често ограничава капацитета му да отстоява интересите и правата си по отношение на земите и природните и културни ресурси, и може да ограничава възможността му да участва в развитието и да се облагодетелства от произтичащите от развитието ползи. То е особено уязвимо, ако неговите земи и ресурси бъдат трансформирани, ако в тях навлязат лица, които не са членове на неговите общности, или ако състоянието на земите и ресурсите му бъдат влошени.
3. *Необходимост от специални мерки.* Това ИИ съзнава, че самобитността, културите, земите и ресурсите на Коренното население са уникално преплетени и особено уязвими към промените, причинявани от някои видове инвестиции, така че неговите езици, култури, религии, духовни вярвания, и институции могат да се окажат застрашени. Тези характеристики излагат Коренното население на различни рискове и различни по сила въздействия, включително загуба на идентичност, култура и основаващи се на природните богатства начини на поминък, както и на риска от обедняване и заболявания. Освен това се отчита, че ролите на мъжете и жените в културите на Коренното население често се отличават от тези в доминантните групи, и че жените и децата нерядко са маргинализирани както в рамките на собствената си общност, така и в резултат от външни фактори. Поради тези реалности, въпросите, отнасящи се до Коренното население често имат комплексен характер. Поради това са необходими специални мерки, които да гарантират, че коренните жители – мъже и жени, нямат да бъдат поставени в неравностойно положение и че ще бъдат включвани в подкрепяните от Банката проекти и ще могат да се облагодетелстват от тях, както е уместно.
4. *Необходимост от свободно, предварително и информирано съгласие.* Това ИИ признава принципа, заложен в Декларацията на ООН за правата на коренното население¹, че е необходимо предварителното информирано съгласие на засегнатото Коренно население за свързаните с проекта дейности, посочени в

¹ Декларацията на Генералната асамблея на ООН за правата на коренното население, приета на 13.09.2007 г.

точки 31-37 по-долу, предвид на особената уязвимост на Коренното население откъм неблагоприятните въздействия на такъв род проекти.

5. *Страни, където ЕБВР осъществява оперативни дейности:* Това ИИ съзнава, че обстоятелства на Коренното население в страни, където ЕБВР осъществява оперативни дейности, са уникални поради спецификата на неговата история. Коренното население вече не се занимава единствено с обичайните си видове поминък за самозадоволяване, нито е възможно неговата самоличност да се свързва единствено с упражняването на подобни традиционни видове поминък и начин на живот. По-нататък, признава се, че Коренното население често живее в етнически смесени населени места като в същото време продължаващото съществуване на номадството или номадския пасторализъм и преживените в историята случаи на недоброволно преселване означават, че не винаги е удачно да се очаква, че установените връзки с конкретни територии ще продължават и занапред.

Цели

6. Конкретните цели са следните:
 - Да се положат необходимите грижи за това процесът на преход да се осъществява при пълно зачитане на достойнството, правата, стремежите, културите и свързаните с природните богатства видове поминък на Коренното население;
 - Да се избягват неблагоприятните въздействия на проектите върху живота и поминъка на общностите на Коренното население, или когато избягването им не е практически осъществимо, тези въздействия да се свеждат до минимум, да се смекчават или обезщетяват;
 - Да се дадат възможности на Коренното население да се облагодетелства от проектите по културно подходящ начин;
 - Да се подкрепят усилията на клиента да установи и поддържа непрекъснати взаимоотношения със засегнатото от проекта Коренно население, през целия жизнен цикъл на проекта;
 - Да се насърчава добросъвестното провеждане от клиента на преговори с Коренното население и информираното участие на Коренното население, когато проектите предстои да се разположат на земи, които се ползват от Коренното население по силата на традицията или обичая, когато от проекта ще бъдат засегнати обичайни или нетрадиционни видове поминък, или в случай на търговска експлоатация на културните ресурси на Коренното население;
 - Да се признават и уважават установените по силата на обичая закони и обичаи на Коренното население и да се взимат изцяло предвид;
 - Да се уважава и съхранява културата, познанията и практиките на Коренното население в съответствие с неговите желания.

Приложно поле

7. Това ИИ следва да се прилага, когато има вероятност проектът да засегне Коренното население

8. Приложимостта на това ИИ ще се определи от Банката в процеса на извършване на екологичната и социална оценка по критериите, описани в точки 9-12 по-долу. Осъществяването на необходимите действия за изпълнението на тези изисквания следва да бъде управлявано в съответствие с това ИИ, и ИИ №№ 1, 5, 8 и 10, както е уместно.
9. Няма всеобщо приета дефиниция за „Коренно население“ Освен това Коренното население може да се означава с различни термини в различните страни.
10. В Политиката и в това ИИ, терминът „Коренно население“ се използва в технически смисъл и означава малцинствена в социално и културно отношение група, отделна от доминантните групи в националните общества, която притежава следните характеристики в различни степени:
- Лицата се самоопределят като членове на отделна коренна етническа или културна група и тази самоличност се признава от другите;
 - Колективна привързаност към географски определени местообитания, традиционни земи или територии на предците им в зоната на проекта и към природните ресурси в тези местообитания и територии²;
 - Произхождат от население, което традиционно³ е прилагало натурално-разменни (и често номадски/номадско-пасторални) стратегии на препитание и чийто статус се урежда от собствените им обичаи или традиции или от специални закони или подзаконови разпоредби;
 - Имат културни, икономически, социални или политически институции, установени по силата на обичая, които са отделни от тези на доминантното общество или култура;
 - Отделен език или диалект, често – различен от официалния език или диалект на страната или региона.
11. Фактът, че група или членове на група водят номадски или номадско-пасторален начин на живот, живеят в смесени или градски общности и /или само посещават своите традиционни земи сезонно, след като са претърпели принудително прекъсване на връзката, не е пречка *prima facie* за прилагането на това ИИ.
12. Когато се потвърждава дали дадена група се счита за Коренно население по смисъла на това ИИ, Банката може да се обръща за консултация към експерти.

Изисквания

² Група, която е загубила своята „колективна привързаност към географски определени местообитания или територии на предците в зоната на проекта“ поради принудително прекъсване на връзката, запазва допустимостта си относно включването в приложното поле на това ИИ, ако се очаква да бъде засегната от проекта. „Принудително прекъсване на връзката“ означава загуба на колективна привързаност към географски определени местообиталища или територии на предците, претърпяна в течение на живота на членовете на съответната група поради конфликт, държавни програми за преселване, лишаване от собственост върху земите ѝ, природни бедствия или включване на тези територии в границите на градска зона. По смисъла на това ИИ, „градска зона“ обикновено означава град или голямо населено място и притежава всички изброени по-долу характеристики, като никоя от тях взета отделно няма определящо значение: (а) правното определяне на зоната като градска съгласно вътрешното право на страната; (б) висока гъстота на населението; и (с) висок относителен дял на не-селскостопанските икономически дейности спрямо селскостопанските.

³ Това важи и когато тези стратегии вече не се прилагат, съгласно предходната бележка под линия.

13. При проекти, при които има вероятност да бъде засегнато Коренното население⁴, клиентът е длъжен да извърши оценка (вж. по-долу) на въздействието върху Коренното население. В зависимост от резултата ѝ, от клиента се очаква първо да избягва неблагоприятните въздействия, а когато това не е практически осъществимо – да разработи План за развитието на Коренното население (съгласно точка 21 по-долу), така че да сведе до минимум и/или смекчи потенциалните неблагоприятни въздействия и да определи ползите. Очаква се също така клиентът да проведе консултации, основани на добра информираност и да привлече за участие засегнатите коренни общности, да въведе специален механизъм за разглеждане на оплаквания и да намери и определи подходящи начини за обезщетяване и споделяне на ползите.
14. Когато клиентът е започнал свързани с проекта дейности, които може да са засегнали и /или могат да засегнат Коренното население, преди да започне участието на Банката, следва да се проведат предпроектни оценки (Due Diligence), които да определят а) наличието на евентуални пропуски и б) коригиращите действия, които могат да се наложат, за да се осигури съответствие с това ИИ. След това трябва да се договори план за действие.
15. Когато клиентът не разполага с подходящия ресурс в рамките на своята организация, е необходимо да се ползват съветите на опитни и независими специалисти по социални въпроси, с които той да се консултира през цялото време, докато се разработва и реализира проектът.

Оценка

16. Когато съществува национално нормативно изискване за конкретен вид социална оценка, клиентът е длъжен да я извърши и да сподели оценката с ЕБВР, отделно от извършването на допълнителната социална оценка, която може да се изисква от Банката.
17. В случаите, при които проектът още не е започнал, клиентът следва да определи чрез социална оценка всички общности на Коренното население, които могат да бъдат засегнати, както положително, така и отрицателно, от проекта в зоната на въздействие на проекта, както и естеството и степента на очакваното социално, културно (включително културното наследство) и екологично въздействие върху тях, и планираните мерки за (i) избягване или смекчаване на неблагоприятните въздействия и (ii) споделяне на свързаните с проекта ползи, ако има такива.
18. В случаите, при които вече са започнали строителни дейности, свързани с проекта дейности или оперативни дейности във връзка с предлаган проект, клиентът следва да предостави на Банката документи и информация (включително – отнасящи се до резултатите от работата на дружеството в миналото) и опис на документите, които вече да представени на съответните органи, които доказват, че клиентът е поискал и е действал съобразно становищата на засегнатото от проекта Коренно население, спазвайки, доколкото е възможно, процедурата, очетана в това ИИ.
19. Ако изискванията на точка 18 са изпълнени, Банката ще поиска клиентът да възложи обективно и независимо изследване както на последиците от проекта за Коренното население, така и на мнението му за проекта. Това изследване, което

⁴ Засегнато от проекта Коренно население означава лицата, чийто социално-икономически статус и/или традиционна култура и начин на живот се засяга от даден проект.”

следва да се проведе по културно подходящ начин, следва да направи преглед на досегашните последици върху живота и поминъка на Коренното население, усилията на клиента както за смекчаване на неблагоприятните въздействия, така и за определяне и споделяне на ползите от проекта, и на степента на участие на Коренното население в планирането и реализацията на проекта.

Избягване на неблагоприятните въздействия

20. Всички усилия трябва да бъдат насочени първо към избягване на всякакви неблагоприятни последици от проекта за Коренното население. Когато избягването на неблагоприятните въздействия не е практически осъществимо, клиентът следва да сведе до минимум, смекчи или предостави обезщетение за тези въздействия по подходящ и съразмерен начин.

Изготвяне на План за развитието на Коренното население

21. Предлагащите действия на клиента с цел свеждане до минимум, смекчаване на последиците или за компенсиране на неблагоприятните въздействия и за определяне и споделяне на ползите следва да бъдат разработени с информираното участие на засегнатото Коренно население и да се включат в обвързан със срокове план-график, като например План за развитието на Коренното население (ПРКН) или план за развитие на по-широката общност, съдържащ отделни компоненти, отнасящи се до Коренното население. Клиентът следва да наеме квалифицирани специалисти по социални науки със съответните и подходящи технически познания и умения, необходими за изготвянето на Плана.

Равнището на подробност и обхватът на ПРКН следва да са съобразени с конкретния проект и с естеството и обхвата на свързаните с проекта дейности. В общия случай един ПРКН следва да съдържа следните компоненти:

Раздел I – Резюме на социалната оценка

- Базисна информация
- Основни констатации : анализ на въздействията, рисковете и благоприятните възможности

Раздел II – Консултации и участие

- Резултати от консултациите и план за бъдещото включване на заинтересованите страни

План за реализация

- Мерки за избягване, свеждане до минимум и смекчаване на отрицателните въздействия и засилване на положителните въздействия.
- Мерки за продължаване на управлението на природните ресурси на базата на общността
- Мерки за извличане на ползи от проекта и/или възможности за развитие
- Механизъм за разглеждане на оплаквания
- Разходи, бюджет, график и организационни отговорности
- Наблюдение, оценяване и докладване.

Оповестяване на информация, взаимно полезни консултации и информирано участие

22. Клиентът следва да установи взаимоотношения в текущ план със засегнатите общности от Коренното население колкото е възможно по-рано в процеса на

23. Клиентът следва да се погрижи засегнатото от проекта Коренно население да бъде адекватно осведомено по културно подходящ начин за ИИ на ЕБВР и за планове на проекта, които го засягат.
24. Процесът на включване на местната общност следва да бъде подходящ в културно отношение, да уважава процеса на колективно вземане на решения на Коренното население и съразмерен на рисковете и потенциалното въздействие върху Коренното население. Клиентът е длъжен да докаже на ЕБВР, че този процес е осъществен адекватно.
25. В частност, процесът на включване на заинтересованите страни следва да съдържа следното:
- Участие на представителни органи на Коренното население (например – съвети на старейшините или селски съвети и др.), организации на Коренното население, както и индивидуално засегнати коренни жители;
 - Разбиране и уважение към съотносимите закони, установени по силата на обичая;
 - Осигуряване на достатъчно време за осъществяване на процеса на колективно вземане на решения на Коренното население;
 - Оказване на съдействие, за да може Коренното население да изрази мненията си, опасенията си и да направи предложения на избран от него език и без външна манипулация, намеса или сплашване и по културно подходящ начин;
 - Оповестяване на Коренното население на всички съотносими планове и информация за потенциалните социални и екологични въздействия, засягащи коренните общности по културно подходящ начин и на подходящ език и без специализирани термини;
 - Признаване на хетерогенността на общността, като се взема предвид следното:
 - Коренното население живее в смесени общности с не-коренното население;
 - Коренните общности имат множество мнения; консултациите и участието трябва да включва различни хора – по пол, поколенчески и изключени групи;
 - Предоставяне на подходяща информация на ЕБВР, както и участие на Банката в процеса на консултации, където това е практически възможно;
 - Водене на пълна документация⁵ за процеса на консултации.

Механизъм за разглеждане на оплаквания и недопускане на дискриминация по етнически признак

26. Клиентът следва да се погрижи механизмът за разглеждане на оплаквания, създаден за проекта, както е описано в ИИ № 10, да бъде културно подходящ и достъпен за Коренното население; това може да предполага да се разчита в по-

⁵ Тя може да включва писмени стенограми и протоколи и/или звукозаписи.

малка степен на писмени процедури и повече на използване на устни канали на докладване.

27. Банката няма да финансира проекти, при които клиентът изключва Коренното население по етнически признак. Във финансираните от Банката проекти, там, където съществуват имплицитни фактори, които изключват Коренното население и отделните коренни жители от достъп до ползите, като например възможности за намиране на работа, на основание на етнически признак, свързаните с проекта дейности следва да включват коригиращи мерки като: (i) информиране на организациите на Коренното население и отделните коренни жители за техните права съгласно трудовото, социално, финансово и фирмено законодателство и за механизмите за търсене на удовлетворение, които могат да се използват; (ii) подходящо и ефикасно разпространение на информация, обучение и мерки за премахване на бариерите пред достъпа до ползи и ресурси като например: кредит, заетост, бизнес услуги, здравни услуги и образователни услуги, както и други ползи, произтичащи от проектите или подпомагани от тях; и (iii) предоставяне на Коренните работници, предприемачи и бенефициенти на същата защита, която се полага съгласно националната нормативна уредба на други лица от същите отрасли и категории, като се вземат предвид въпросите на равенството между половете и етническата сегментация на пазарите на стоки и труд, както и езиковите фактори.

Обезщетение и споделяне на ползите

28. Подходите на участие следва да служат за основа при определянето на мерки за намаляване на неблагоприятните последици, споделяне на ползи и подкрепа на обичайните начини на живот. Банката ще изисква клиентът да обезщети засегнатото Коренно население пряко за загуба на поминък (като обезщетението се изчислява в съответствие с това ИИ), понесената в резултат от свързани с проекта дейности и да възстанови използваните земи, ако има такива, в предишното им състояние. Правото на получаване на обезщетение може да бъде индивидуално или колективно, или комбинация от двете. Обезщетение трябва да се полага както за неблагоприятни въздействия върху обичайния поминък, така и за отрицателно въздействие върху зависещи от заплатата или печалбата стопански инициативи. Естеството на „обичайния поминък“ следва да се тълкува гъвкаво (така, че да се включват съвременни адаптации като например етно-туризъм и преработка на храни). Когато изчисляват размера на обезщетението, клиентите следва адекватно да взимат предвид неблагоприятните социални последици на проекта за традиционните начини на живот и традиционния семеен живот на Коренното население. Това трябва да става в сътрудничество с представители на Коренното население и експерти. Изискванията на тази точка се прилагат и в случаите, при които клиентът трябва да изплати обезщетение на местни или регионални органи на управление.
29. В хода на консултациите с Коренното население трябва да се обсъдят приемливи и юридически осъществими начини за обезщетяване и реализацията на ПРКН. На базата на тези консултации трябва да се разработи и договори механизъм за прехвърляне на обезщетението и/или ресурсите. Ако е необходимо, клиентът трябва да улесни предоставянето на помощта/подкрепата, така че да способства за изграждането на подходящи системи за фирмено и обществено управление.

30. Посредством процеса на взаимно полезни консултации със засегнатите общности от Коренното население и тяхното информираното участие, клиентът следва да осигури⁶ възможности за културно подходящи ползи, свързани с развитието. Тези възможности трябва да са съразмерни на степента на причиняваните от проекта въздействия, с цел да се подобри техният стандарт на живот и поминък по подходящ начин и да се способства за дългосрочната устойчивост на природните ресурси, от които те могат да зависят. Клиентът следва да документира набелязаните ползи, свързани с развитието, съгласно изискванията на това ИИ и да ги предостави своевременно. Необходимо е да се оказва силна подкрепа на обичайните дейности за осигуряване на препитание, включително традиционни икономически дейности и модерните им производни, като например занаяти и етно-туризъм.

Специални изисквания

31. Тъй като Коренното население може да бъде особено уязвимо при обстоятелствата на реализация на проекта, описани по-долу, е необходимо да се прилагат и следните специални изисквания, в допълнение към изложените по-горе Общи изисквания. Общото в тези два вида изисквания е необходимостта клиентът:

- да подхожда добросъвестно към провеждането на преговори с Коренното население;
- да осигури информираното участие на Коренното население; и
- да получи свободното, предварително и информирано съгласие⁷ на Коренното население преди да започне да осъществява някоя от описаните по-долу дейности.

В случай на възникване на някое от следните обстоятелства, клиентът следва да наеме квалифицирани независими специалисти по социални науки, които да му оказват помощ в провеждането и документирането на дейностите, описани в точки 32-37.

Въздействие върху земи, използвани по силата на традицията или обичая

32. Коренното население често е тясно свързано със своите обичайни земи и гори, води, дива флора и фауна и други природни ресурси и поради това следва да се отчитат специални съображения, ако проектът засяга такива връзки. Макар че тези земи може да не са негова законна собственост съгласно националната нормативна уредба, използването на тези земи, включително сезонното или циклично използване, от общности от Коренното население за поминък или културни, церемониални, или духовни цели, които определят тяхната самоличност и общност, често могат да бъдат доказани и документираны.

33. Ако клиентът предлага да разположи проекта на използвани по силата на обичая земи или да развива с търговска цел природни ресурси, разположени на тях, и могат да се очакват неблагоприятни въздействия⁸ върху поминъка или ползването им за културни, церемониални или духовни цели, които определят самоличността

⁶ Съгласно изложеното в точки 22-25 по-горе.

⁷ Под „съгласие“ се разбира процесът, чрез който засегнатата общност от Коренното население стига до решение, според културните си традиции, обичаи и практики, за това дали да се включи в предлагания проект.

⁸ Неблагоприятните въздействия могат да включват, но без изброяването да е изчерпателно: въздействия, възникващи в резултат от загуба на имущество или ресурси, ограничения върху земеползването или провеждането на дейности, част от традиционния начин на живот, като следствие от свързани с проекта дейности.

и общността на Коренното население, клиентът следва да зачита използването им както следва:

- Клиентът трябва да проведе добросъвестно преговори със засегнатите общности от Коренното население и да документира тяхното информирано участие и съгласие в резултат от преговорите.
- Клиентът следва да документира своите усилия за избягване или най-малкото за свеждане до минимум на размера на използваната, населявана и/или притежавана от Коренното население земя, която се предлага за проекта.
- Земеползването на Коренното население следва да се документира от експерти в сътрудничество със засегнатите общности от Коренното население, без това да е в ущърб на други поземлени претенции на Коренното население.
- Засегнатите общности от Коренното население следва да бъдат информирани за правата им по отношение на тези земи съгласно националната нормативна уредба, включително националната нормативна уредба, която признава права или ползване по силата на обичая.
- Клиентът следва да предложи на засегнатите общности от Коренното население като минимум обезщетението и надлежащия процес, които се полагат на субектите с пълен правен титул върху земята в случай на разработване с търговска цел на земята им съгласно националната нормативна уредба, заедно с културно подходящи възможности за развитие; вместо парично обезщетение следва да се предлага обезщетение, основаващо се на земя или обезщетение в натура, когато това е практически осъществимо.
- Клиентът следва да даде достатъчно време на засегнатите коренни общности да стигнат до съгласие помежду си, без клиентът да налага своята воля пряко или косвено.
- Клиентът може да използва функции като например: омбудсман и/или други подобни обществени институции – част от съответната национална система, за да улесни постигането на съгласие в общността относно проекта/предлаганото от клиента земеползване и пакета от мерки за намаляване на неблагоприятните последици.

34. В хода на реализацията на проекта клиентът следва незабавно да уведоми ЕБВР за всякакви конфликти между Коренното население и клиента, които остават без решение, въпреки че са разгледани чрез изградения от проекта механизъм за разглеждане на оплаквания. Банката ще прецени ситуацията и ще реши какъв е подходящият подход за разрешаване на въпроса.

Преместване на Коренното население от традиционни или обичайни земи

35. Клиентът следва да проучи практическата осъществимост на алтернативни идеи за разработване на проекта, за да се избегне преместването на Коренното население от земи-колективна собственост, използвани по силата на традицията или обичая. Когато преместването не може да бъде избегнато, клиентът не бива да извършва такова преместване без да получи свободното, предварително и информирано съгласие за него от засегнатите общности на Коренното население в резултат от добросъвестното провеждане на преговори. Тези преговори трябва да взимат предвид законите, традициите, обичаите и поземленото владение на Коренното население и го привлече за пълноценно участие. Всяко преместване на Коренно население следва да бъде съобразено с изискванията за планиране и реализация на преселвания от ИИ № 5. Коренното население трябва да получи честно и справедливо обезщетение за земите, териториите и ресурсите, които традиционно е притежавало или по друг начин населявало или използвало, и

36. Когато това е практически осъществимо, преместеното Коренно население трябва да може да се завърне на своите традиционни или обичайни земи, в случай че причината за преместването му отпадне, а земите трябва да се възстановят изцяло до първоначалното им състояние.

Културни ресурси

37. Когато даден проект предлага да ползва културните ресурси, познания, иновации или практики на Коренното население за търговски цели, клиентът следва да информира Коренното население за: (i) правата му съгласно националната нормативна уредба; (ii) обхвата и естеството на предлаганото развитие с търговска цел; и (iii) потенциалните последици от това развитие. Клиентът не бива да започва подобна комерсализация, освен ако: (i) встъпи добросъвестно в преговори със засегнатите общности от Коренното население; (ii) документираща тяхното информирано участие и свободно, предварително и информирано съгласие за такава дейност; и (iii) осигури честно и справедливо споделяне на ползите от комерсализацията на тези познания, иновации или практики, без това да е в разрез с техните обичаи и традиции.

Изискване № 8 на ЕБВР по отношение на изпълнението: Културно наследство

Въведение

1. ЕБВР признава значението на културното наследство за сегашното и бъдещите поколения. В съответствие с Конвенцията относно опазването на световното културно и природно наследство и Конвенцията за опазването на нематериалното наследство, това изискване по отношение на изпълнението има за цел да защити незаменимото културно наследство и да насочва клиентите как да избягват или смекчават неблагоприятното въздействие върху културното наследство в хода на стопанските си оперативни дейности. Освен това, изискванията на това изискване по отношение на изпълнението относно използването на културното наследство от проекти се основават отчасти на стандартите, определени от Конвенцията за биологичното разнообразие. Банката подкрепя подхода на предпазливост към управлението и устойчивото използване на културното наследство, в съответствие с Декларацията от Рио де Жанейро.
2. Културното наследство е важно като източник на ценна историческа и научна информация, като актив за икономическо и социално развитие и като неразделна част от културната идентичност, практика и приемственост на хората.
3. В стремежа си да осъществява тези цели относно опазването и съхраняването, Банката се ръководи от приложимите международни Конвенции и други актове¹ и подкрепя прилагането им. ЕБВР също така съзнава необходимостта всички страни да уважават нормативната уредба, отнасяща се до културното наследство в зоната на въздействие на проекта и задълженията на страната на оперативна дейност, поети по съответните международни договори и спогодби. Тези закони могат да са закони за културното наследство или старините, закони за съгласуване на планирането или застрояването, наредби за консервационните или защитените зони, други закони и подзаконови актове, уреждащи сградите с историческо значение, или закони относно закрилата на Коренното население.

Цели

4. Целите на това изискване по отношение на изпълнението („ИИ“) са:
 1. Да се оказва подкрепа на съхраняването на културното наследство в контекста на финансирани от ЕБВР проекти;
 2. Да опазва културното наследство от неблагоприятни въздействия на свързани с проекти дейности;

¹ Като например следните:

- Конвенция относно опазването на световното културно и природно наследство, 1972 г. (Конвенция на ЮНЕСКО за световното наследство)
- Конвенция за опазването на нематериалното културно наследство, 2003 г. (Конвенция на ЮНЕСКО за нематериалното наследство)
- Конвенция за опазването на подводното културно наследство, 2001 г. (Конвенция на ЮНЕСКО за подводното наследство)
- Рамкова конвенция на Съвета на Европа за значението на културното наследство за обществото, 2005 г.
- Хартата на Австралийския национален комитет на Международния съвет за паметниците на културата и забележителните места (Australia ICOMOS) за съхраняването на местата с културно значение (Хартата от Бура)

3. Да насърчава справедливото споделяне на ползи от използването на културното наследство при стопански дейности;
 4. Да насърчава осведомеността и оценяването на ценността на културното наследство, където е възможно.
5. Това ИИ очертава рамка за опазването от клиентите на културното наследство чрез избягване на потенциалните неблагоприятни въздействия, а когато избягването им не е практически осъществимо, намаляването и смекчаването на неблагоприятните последици от финансирани от ЕБВР дейности, по подходящ и съразмерен начин.

Приложно поле

6. Настоящата Политика ще се прилага, когато има вероятност даден проект да засегне незаменимо културно наследство. Клаузите на това ИИ се прилагат без разлика дали културното наследство е защитено от закона или не и дали е било повлияно в миналото, или не.
7. По смисъла на това ИИ, терминът „културно наследство“ означава група ресурси, наследени от миналото, които хората разпознават, независимо от собствеността, като отражение и израз на своите постоянно еволюиращи ценности, вярвания, познания и традиции. То включва материално (физическо) и нематериално наследство, чиито граници са обект на значителен дебат сред експертите по културното наследство. Културното наследство може да бъде ценено на местно, регионално или национално равнище, или сред международната общност.²
- Терминът „материално културно наследство“ се отнася до движими или недвижими предмети, места, групи постройки и природни обекти и ландшафти, които притежават археологическо, палеонтологично, историческо, архитектурно, религиозно, естетическо или друго културно значение.
 - „Нематериално културно наследство“ означава практиките, представянето, изразите, познанията, уменията – както и свързаните с тях инструменти, предмети, артефакти и културни пространства– които общностите, групите и в някои случаи – индивидите разпознават като част от своето културно наследство и които се предават от поколение на поколение.³
8. ЕБВР съзнава, че места или предмети, имащи ценност или значение като културно наследство биха могли да бъдат открити в неочаквани географски райони, в хода на реалното осъществяване на одобрен проект. Ето защо към проекта се прилагат клаузите на това ИИ, ако той
- предполага значителни изкопни работи, разрушителни работи, преместване на земна маса, наводняване или други промени на физическата околна среда,
 - е разположен на или в близост до място от културното наследство, признато от страната на оперативна дейност, или
 - може да има неблагоприятно въздействие върху културата, познанията и практиките на Коренното население.
9. Приложимостта на това ИИ в други случаи ще се определя от Банката в процеса на извършване на екологичната и социална оценка. (вж. точка 10 по-долу). Проекти, специално предназначени да подкрепят съхраняването или управлението на

² Това определение съответства на Рамковата конвенция на Съвета на Европа за значението на културното наследство за обществото. Културното наследство се нарича също така „културен патримониум“, „културни активи“, „културни ресурси“ или „културно имущество“.

³ Съгласно Конвенцията за нематериалното наследство.

културното наследство се подлагат на преглед от Банката отделно. Ако е приложимо, Банката ще се договори с клиента как да се решават и управляват съответните изисквания на това ИИ като част от цялостния план за действие на клиента за опазване на околната среда и разрешаване на социалните въпроси (ПДООСРСВ) и/или от неговата система на управление. Изискванията относно екологичната и социална оценка и управление се разглеждат в ИИ № 1 и ИИ № 10.

Изисквания

Оценка

Проверка за наличие на рискове или въздействие върху културното наследство

10. На ранен етап на екологичната и социална оценка (вж. ИИ № 1), клиентът следва да определи дали има вероятност обекти на културното наследство да бъдат неблагоприятно засегнати от проекта и да оцени вероятността от случайни находки (вж. точка 16). В хода на тази процедура клиентът следва да проведе консултации със съответните министерства, експерти и местни общности, както е уместно.⁴ Интензивността на изследване на културните ресурси трябва да бъде достатъчна, за да се характеризират напълно рисковете и въздействията, съобразно подхода на предпазливост, и да отразява въпросите, бъдещи безпокойство сред съответните заинтересовани страни.

Въздействие върху нематериалното наследство

11. Макар че потенциалното въздействие върху нематериалното културно наследство може да не е така очевидно като въздействието върху материалното културно наследство, те могат да бъдат еднакво значими. Ако околната среда е от решаващо значение за поддържането на традиционни умения, познания и вярвания, преместването или отчуждаването би могло да постави начало на загубата на традиционни познания, вярвания и/или загубата на диалекти и езици на малцинства и в крайна сметка да доведе до разпадането на една общност.

Избягване на въздействия

12. Клиентът отговаря за определянето на местоположение за проекта и за разработването му така, че да бъдат избегнати всякакви съществени вреди на културното наследство. Ако на ранните етапи на разработване на проекта бъдат определени потенциални въздействия, на фазите на проектиране и подбор на площадката трябва да се отдаде предпочитание на избягването на неблагоприятни въздействия.

Оценяване на въздействия, които не могат да бъдат избегнати

13. Когато въздействията не могат да бъдат избегнати, на основата на резултатите от предварителната проверка, клиентът следва да предприеме изследвания, необходими за оценяване на потенциалните въздействия и, ако е необходимо, да извърши нужните промени в проекта. Обхватът на тези изследвания следва да се съгласува с ЕБВР за всеки случай поотделно. Изследванията следва да се провеждат от квалифицирани и опитни специалисти по културното наследство, или като част от цялостната

⁴ Вж. ИИ №№ 1 и 10. При проекти от Категория А, това трябва да се обсъди на заседанието за първоначално определяне на мащаба и съдържанието на проекта. Вж. раздел 10 на ИИ № 10.

екологична и социална оценка в съответствие с ИИ № 1, или отделно. ЕБВР може да поиска участие на външни експерти.

14. Оценката и намаляването на неблагоприятните последици от въздействието върху културното наследство следва да се извършат в съответствие със съотносимите разпоредби на националните и/или местни закони, подзаконови актове планове за и управление на защитените зони, националните задължения по силата на международното право и международно приетата добра практика. В повечето от страните на оперативна дейност на ЕБВР, законът забранява преместването на предмети и разрушаването на места, принадлежащи към материалното културно наследство. Международно приетата добра практика включва следното, но без изброяването да е изчерпателно: археологическо или палеонтологично проучване на терен, лабораторно изследване на намерените предмети, изложби, представящи нови находки, и документиране.

Управление на въздействието върху културното наследство

15. На основата на резултатите от проучванията на терен, експертната оценка на значението на обекта на културното наследство, изискванията на националната нормативна уредба и съответните международни конвенции, както и на резултатите от консултациите със засегнатите общности (вж. точка 17), от клиента ще се изисква да разработи подходящи мерки за смекчаване, за да намали и смекчи неблагоприятното въздействие върху обекта на културното наследство, придружени от график на реализацията и бюджет на средствата, необходими за тези мерки. Мерките за смекчаване на последиците могат да се включат в Плана за действие за опазване на околната среда и разрешаване на социални въпроси на проекта или в специален План за управление на културното наследство. Клиентът следва също така да осигури обучени и квалифицирани служители, които да упражняват надзор върху осъществяването на мерките за смекчаване на последиците и да се погрижи всички изпълнители, работещи по проекта, да имат необходимите умения и експертни познания и опит и да се управляват и наблюдават в съответствие с точка 19 на ИИ № 1.

Процедури относно случайни находки

16. Клиентът следва да въведе правила за работа със „случайни находки“, което означава обекти на материалното културно наследство, намерени неочаквано в хода на реализацията на проекта. Тези правила трябва да включват: уведомяване на съответните компетентни органи за намерените предмети или места; обръщане на внимание на служителите от проекта, че е възможно да се натъкнат на случайни находки; и ограждане на зоната на находките, за да не се допуска по-нататъшното им разместване или унищожението им. Клиентът следва да не мести случайните находки, докато не им бъде направена оценка от специално определен и квалифициран специалист и не бъдат набелязани последващи действия, съобразно националната нормативна уредба и това ИИ.

Консултации със засегнатите общности

17. Когато проектът може да засегне обект на културното наследство, клиентът следва да проведе консултации със засегнатите общности в страната домакин, които използват или са използвали обекта на културното наследство във времето, за което съществува жива памет, за трайни културни цели, за да се определят значимите обекти от

18. Когато проектът може съществено да увреди културното наследство и нанесените му вреди или загубата му могат да застрашат културното или икономическо оцеляване на общности в страната на оперативна дейност, които използват културното наследство за трайни културни цели, клиентът следва да приложи изискванията на точка 17 и не бива да предприема по-нататъшни действия, преди да: (i) встъпи добросъвестно в преговори със засегнатите общности; и (ii) да документира тяхното информирано участие и успешния резултат от преговорите.

Използване на културното наследство от проекта

19. Когато проектът предлага да се използват културните ресурси, познания, иновации или практики на местните общности, възплъщаващи традиционни начини на живот, за търговски цели, клиентът следва да осведоми тези общности за: (i) правата им съгласно националната нормативна уредба; (ii) обхвата и естеството на предлаганото разработване с търговска цел; и (iii) потенциалните последици от това развитие. Клиентът може да пристъпи към въпросната комерсализация само когато: (i) встъпи добросъвестно в преговори със засегнатите местни общности, възплъщаващи традиционни начини на живот; (ii) документира тяхното информирано участие и успешния резултат от преговорите; и (iii) се погрижи за честното и справедливо споделяне на ползите от комерсализацията на тези познания, иновации или практика, без това да е в разрез с техните обичаи и традиции. Когато проектът предлага да се ползват културните ресурси, познания, иновации или практики на Коренното население, се прилагат изискванията на точка 37 на ИИ № 7.

Изискване № 9 на ЕБВР по отношение на изпълнението: Финансови посредници

Въведение

1. Финансовите посредници (ФП) са ключов инструмент, с чиято помощ ЕБВР насърчава изграждането на устойчиви финансови пазари и предоставя средство за насочване на финансирането на ЕБВР към сектора на микро, малките и средни предприятия (МСП). Чрез партньорската си мрежа от ФП, ЕБВР може да подкрепя икономическото развитие на предприятия, чийто мащаб е по-малък от този, на който това би било възможно чрез преки инвестиции на ЕБВР. ЕБВР подкрепя различни доставчици на финансови услуги, включително и наред с други, частни фондове за инвестиране в дялови инструменти, банки, лизингови дружества, застрахователни дружества и пенсионни фондове. ФП се включват в широка гама от дейности, като например: микро-финансиране, кредитиране на МСП, финансиране на търговски операции, средносрочно до дългосрочно корпоративно или проектно финансиране, както и жилищно финансиране.
2. Самото естество на финансирането чрез посредник означава, че ЕБВР ще делегира на дадения ФП отговорност за оценката и наблюдението на транзакциите, както и за цялостното управление на портфейла. Управлението на екологичните и социални рискове е част от делегираните на ФП отговорности. Въпреки това, поради характера на взаимоотношенията си с ФП, ЕБВР продължава да се интересува от оценяването и наблюдението на това дали екологичните и социалните рискове, свързани с дейността на ФП, се управляват адекватно от ФП. Точните условия на делегирането и упражнявания от ЕБВР надзор ще зависят от множество фактори, включително от характера на ФП и предмета му на дейност, вида финансиране, което се предоставя и от стопанската среда в страната.

Цели

3. Целите на това ИИ са:
 - Да организира практичен начин, по който мандатът на Банката да насърчава устойчивото развитие може да се реализира в нейните инвестиции с участието на ФП, съответстващ на най-добрата международна практика в сектора на търговското финансиране;
 - Да даде възможност на ФП да управляват екологичните и социални рискове, свързани с дейността им и да насърчават добрите екологични и социални практики на фирмена дейност сред своите клиенти;
 - Да насърчава доброто екологично управление и управление на човешки ресурси във ФП.

Приложно поле

4. Това изискване по отношение на изпълнението се прилага при всички проекти, класифицирани като „ФП“ по точка 24 на Политиката.
5. По смисъла на това ИИ, думата „проект“ означава сделка на ЕБВР с ФП, а „подпроект“ означава клиенти / проекти, финансирани от ФП.

6. Когато ЕБВР финансира кредитна линия или друг инструмент за целево финансиране, изискванията на това ИИ следва да се прилагат спрямо всички подпроекти, финансирани със средства, предоставени от ЕБВР.
7. Когато ЕБВР предоставя финансиране чрез дялово участие или квази-финансиране чрез дялово участие на ФП, изискванията на това ИИ следва да се прилагат към целия портфейл от търговски подпроекти на ФП, финансирани от момента, когато ЕБВР става акционер или инвеститор, съгласно точка 16 по-долу.
8. Когато ЕБВР прецени, че даден проект на ФП носи минимални или не носи никакви неблагоприятни екологични или социални рискове, не е необходимо да се прилагат специални изисквания и не е необходимо ФП да приема процедури за управлението на екологичните и социални рискове.

Изисквания

Процедури за екологични и социални предпроектни оценки (Due Diligence) и наблюдение

9. ФП следва да приеме и осъществи процедури за екологични и социални предпроектни оценки (Due Diligence) и наблюдение (наричани по-нататък „Процедури“), съразмерни на равнището на екологични и социални рискове, свързани с неговата дейност и типа проект с ЕБВР. Тези Процедури следва да се договорят с ЕБВР.
10. Когато ФП може да докаже, че вече е въвел набор от процедури за управлението на екологичните и социални рискове, ЕБВР ще извърши преглед на съдържанието на тези процедури и на капацитета на ФП за реализация с оглед на спазването на изискванията на това ИИ.
11. ФП следва да изготви Процедурите така, че да са изпълнени изискванията на точки 13-16 по-долу. Процедурите следва също така да включват механизми за оценка и наблюдение на рисковете, както се прецени за уместно, които включват:
 - категоризация по риск на предлаганите подпроекти;
 - извършване на предпроектни оценки (Due Diligence) на клиенти и подпроекти, съразмерно на идентифицираните рискове;
 - структуриране на подпроектите така, че да отговарят на националните изисквания относно околната среда, здравето, безопасността, труда и консултациите с обществеността, включително, когато е необходимо, да изискват от клиентите да реализират коригиращи планове за действие; и
 - наблюдението на подпроектите, за да се осигури съответствие с националните изисквания относно околната среда, здравето, безопасността, труда и консултациите с обществеността и, когато това е уместно, коригиращите планове за действие.
12. За да оказва помощ на ФП при реализацията на Процедурите на практика, ЕБВР разработи наръчник за управлението на екологичните и социални рискове („ЕНаръчник“), който включва примерни Процедури и насоки за различните видове ФП и различните финансови услуги. ФП, които все още не са въвели равностойни процедури трябва да използват съответните части на ЕНаръчника, отнасящи се до съответните подпроекти.

Изисквания към подпроектите

13. ФП следва да сравняват всички подпроекти със Списъка на изключенията в Екологичната и социална политика на Банката, даден в Анекс 1 към това ИИ. Подпроекти, включващи стопански дейности, включени в този списък, не могат да се класират за получаване на подкрепа от ФП и заявленията за кандидатстване, включващи такива дейности, трябва да се отхвърлят.
14. Анекс 2 към това ИИ включва редица стопански дейности с особено високи социални и екологични рискове. Когато даден подпроект включва дейности от изброените в Анекс 2 на това ИИ, ФП следва да отнесе подпроекта към Банката и да се погрижи подпроектът да бъде проверен за съответствие с приложимите изисквания по отношение на изпълнението (ИИ) на ЕБВР. ЕБВР силно насърчава ФП да обсъдят тези случаи на ранен етап от процеса на предпроектни оценки (Due Diligence). ЕБВР ще окаже помощ на ФП при извършването на оценката на тези подпроекти. Специалистите на ЕБВР по екологични/социални въпроси ще се запознаят с информацията, събрана от ФП при предпроектните проучвания, ще преценят дали е необходима допълнителна информация, ще помогнат да се набележат подходящи мерки за смекчаване на последиците и, ако е необходимо, ще посочат условията, при които подпроектите могат да бъдат допуснати.
15. ФП следва да изискват от всички клиенти да спазват националните изисквания и стандарти относно (i) околната среда, (ii) консултациите с обществеността, и (iii) заетостта, включително, но без изброяването да е изчерпателно – здравословните и безопасни условия на труд, детския труд, принудителния труд; недопускането на дискриминация във връзка с наемането на работа; и свободата на сдружаване и колективно трудово договаряне.
16. Когато ФП предоставят проектно финансиране¹ по кредитна линия на ЕБВР с капиталови разходи общо за проекта, оценени в размер на 10 млн. щ.д. или повече за подпроекти, включващи (i) развитие на нови обекти или (ii) разширяване или модернизация на съществуващи инсталации, при които промените в мащаба или обхвата могат да породят съществени допълнителни екологични или социални въздействия, трябва да се изисква тези подпроекти да отговарят на ИИ №№ 1-8 и 10 на ЕБВР.

¹ Проектното финансиране представлява „метод на финансиране, при който кредитодателят разчита на първо място приходите, които генерира отделният проект, както като източник за погасяване, така и като гаранция за експозицията. Този вид финансиране обикновено е предназначен за големи, сложни и скъпоструващи инсталации, които могат да включват, например, електроцентрали, химически заводи, мини, транспортна инфраструктура, околна среда и далекосъобщителна инфраструктура. Проектното финансиране може да бъде под формата на финансиране на изграждането на нова капиталова схема или рефинансиране на съществуваща, със или без подобрения. При този вид транзакции на кредитодателя обикновено се плаща единствено или почти изключително с парите, постъпващи от договорите за продукцията на обекта, например – електроенергията, която електроцентралата продава. Кредитополучателят обикновено е ПСЦ (предприятие със специална цел), което няма право да изпълнява други функции освен изграждането, притежаването и експлоатацията на въпросната инсталация. Поради това изплащането зависи на първо място от паричните потоци на проекта и от стойността на активите на проекта като обезпечение.“ Източник: Basel Committee on Banking Supervision, International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards ("Basel II") [Базелски комитет по банков надзор, „Международна конвергенция на отчитането на капитала и капиталови стандарти“ (Базел II)], ноември 2005 г. <http://www.bis.org/publ/bcbs118.pdf>.

17. ЕБВР може да постави допълнителни или алтернативни екологични и социални изисквания, в зависимост от характера на ФП и неговия портфейл и от страната на оперативна дейност.²

Организационен капацитет на ниво ФП

18. ФП следва да има политики в областта на човешките ресурси, системи на управление и практики в съответствие с Изискване № 2 на ЕБВР по отношение на изпълнението – Труд и условия на труд.
19. ФП следва да определи член на ръководството, който изцяло да отговаря за екологичните и социални въпроси, включително за прилагането на практика на Процедурите.
20. В зависимост от големината на ФП и на дейността му, ФП трябва също така (i) да определи един или повече служители, които да отговарят за надзора за оперативното спазване на Процедурите и да помагат за реализацията; (ii) да си осигури адекватни технически експертни ресурси, от които да може да се ползва при оценяването на сделки с потенциално значителни екологични или социални рискове, било като щатни служители или като външни специалисти.
21. ФП следва да се погрижи Процедурите и изискванията, изложени в точки 9 – 20, да бъдат съобщени и разяснени на всички съответни служители и да осигури подходящо обучение, за да може служителите да имат необходимите знания и умения и нужната за спазването им подкрепа.

Докладване на ЕБВР

22. ФП следва да представя на ЕБВР редовни (обикновено ежегодни) доклади за спазването на Процедурите и за изпълнението на екологичните и социалните изисквания от инвестиционния/кредитния портфейл. Стандартните формати за отчетност се съдържат в ЕНаръчника.

Включване на заинтересованите страни в процеса

23. ФП следва да изгради система за външна комуникация по екологични и социални въпроси, напр. звено за контакт, което да се занимава с питання и опасения, отнасящи се до екологични и социални въпроси, отправяни от обществеността. ФП следва своевременно да отговаря на тези питання и опасения.

Най-добра практика

24. ЕБВР насърчава всички свои ФП да следват най-добрите практики в областта на управлението на устойчивостта в цялостната си кредитна и инвестиционна дейност, без разлика дали тези кредити и инвестиции са финансирани от ЕБВР. В частност, Банката насърчава ФП:

² Например, ако страната не е ратифицирала всички основни Конвенции на МОТ [Конвенции на МОТ 29 и 105 (за насилствения и принудителния труд), 87 (за свободата за сдружаване), 98 (за правото на колективно трудово договаряне), 100 и 111 (за дискриминацията), 138 (за минималната възраст), 182 (за най-лошите форми на детски труд)] и не ги е транспонирала в националната нормативна уредба.

- Да се отчитат редовно пред своите външни заинтересовани страни за начините, по които решават екологичните и социални въпроси във вътрешноорганизационен план и в оперативните си дейности. Това може да става, например, чрез включване в Годишния доклад на ФП, на уебсайта или в други публични документи, на раздел, в който се обобщава поетия от ФП ангажимент за спазване на изискванията, посочени в това ИИ.
- Да работят за въвеждането на най-добрите практики във вътрешното си екологично управление (включително енергийна ефективност и ефективно оползотворяване на ресурсите, намаляване и оползотворяване на отпадъците).
- Да въведат спазването на Процедурите и ЕНаръчника за всички свои дейности, включително такива, за които това ИИ не се прилага.
- Да набелязват, когато е подходящо, възможности за разработване на финансови продукти със значителни екологични и/или социални ползи (например, финансиране на инвестиции в енергийна ефективност, възобновяеми енергоизточници или подкрепяща биологичното разнообразие стопанска дейност, продукти, предназначени за жени-предприемачи, достъп до кредит за микро-предприемачи).

По-нататъшни насоки за най-добрите практики могат да се намерят в ЕНаръчника на ЕБВР. ФП би трябвало също така да обмислят възможността да се присъединят към подходящи съществуващи международни инициативи, които насърчават най-добрите практики във финансовия сектор като например: Принципите „Екватор“, Финансовата инициатива на Програмата на ООН за околната среда (ЮНЕП) и Принципите за отговорна инвестиционна дейност³.

³ www.equator-principles.com; www.unepfi.org; www.unpri.org.

ИИ № 9 Анекс 1:

Списък на изключенията в Екологичната и социална политика на ЕБВР

ЕБВР няма съзнателно да финансира, пряко или косвено, проекти, включващи следното:

- a) Производството или търговията с всякакви продукти или дейности, считани за незаконни съгласно законовата или подзаконовата (т.е. национална) нормативна уредба на страната домакин или съгласно международни конвенции и спогодби или подлежащи на постепенно спиране или на забрани в международен план, като например:
 - (i) Производство или търговия с продукти, съдържащи РСВ⁴
 - (ii) Производство или търговия с фармацевтични препарати, пестициди/хербициди и други опасни вещества, подлежащи на постепенно спиране или забрани в международен план⁵
 - (iii) Производство или търговия с вещества, разрушаващи озоновия слой подлежащи на постепенно спиране в международен план⁶
 - (iv) Търговия с диви видове или производство или търговия с продукти от дивата флора и фауна, регулирано по силата на CITES⁷
 - (v) Трансгранично движение на отпадъци, забранено от международното право⁸
- b) Производство или използване или търговия с несвързани азбестови влакна или продукти, съдържащи азбест⁹
- c) Дейности, забранени от законодателството на страната домакин или от международни конвенции относно опазването на ресурсите на биологичното разнообразие или културното наследство¹⁰

⁴ РСВ (полихлорирани бифенили) — група силно токсични химични вещества. Вероятно е РСВ да се срещат в маслени електрически трансформатори, кондензатори и разпределителни табла, произведени в периода 1950-1985 г.

⁵ Документи за справка: Регламент (ЕИО) № 2455/92 относно износа и вноса на определени опасни химични вещества, с направените изменения; Консолидиран списък на ООН на продуктите, чието потребление и/или продажба са забранени, изтеглени, строго ограничени или не са одобрени от правителствата; Конвенцията относно процедурата по предварително обосновано съгласие при международната търговия с определени опасни химически вещества и пестициди (Ротердамската конвенция); Консолидиран списък на ООН на продуктите, чието потребление и/или продажба са забранени, изтеглени, строго ограничени или не са одобрени от правителствата; Класификация на СЗО на пестицидите по степен на опасност.

⁶ Вещества, разрушаващи озоновия слой (ВРОС): Химични съединения, които реагират с озона в стратосферата и го разрушават, което причинява придобилите широка известност „озонов дупки“. Монреалският протокол изброява ВРОС и посочва поставените цели за тяхното намаляване и сроковете за постепенното им спиране. Списък на химичните съединения, регулирани от Монреалският протокол, който включва аерозоли, хладилни агенти, разпенващи агенти, разтворители и противопожарни агенти, заедно с подробни данни за страните, подписали Протокола и поставените като цел срокове за постепенното им спиране могат да се получат от ЕБВР.

⁷ CITES: Конвенция по международната търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора. Списъците на защитените от CITES видове могат да се намерят на www.cites.org/eng/app/index.shtml.

⁸ Документи за справка: Регламент (ЕО) № 1013/2006 от 14 юни 2006 година относно превози на отпадъци; Решение С(2001)107/Окончателно на Съвета на ОИСР относно преразглеждането на Решение С(92)39/Окончателно за контрол върху трансграничното движение на отпадъци, предназначени за операции по оползотворяване; Базелската конвенция от 22 март 1989 година за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане.

⁹ Това не се отнася до закупуването и използването на азбестоциментови плоскости, където азбестът е химически свързан и съдържанието му е <20%.

¹⁰ Международните конвенции по този въпрос включват (без изброяването да е изчерпателно): Конвенция за съхраняване на мигриращите видове диви животни (Бонска конвенция); Конвенцията за влажните зони от международно значение, по-специално като местообитание за водолюбиви птици (Рамсарска конвенция);

- d) Риболов с плаващи мрежи в морската околна среда с мрежи с дължина над 2.5 км.
- e) Превоз на нефт или други опасни вещества в танкери, които не отговарят на изискванията на Международната морска организация (ИМО)¹¹
- f) Търговия със стоки без необходимите разрешителни за износ или внос или други доказателства за разрешен транзит от съответните страни на износ, внос и – ако е приложимо – транзит.

ИИ № 9 Анекс 2:

Финансирането от ФП на следните екологично и социално чувствителни стопански дейности се извършва след отнасяне на въпроса до ЕБВР.

Главното Изискване по отношение на изпълнението, което ще се очаква да бъде спазено от предлаганите трансакции, е изписано в курсив.

- a) Дейности, включващи недоброволно преселване – *Изискване № 5 на ЕБВР по отношение на изпълнението*
- b) Дейности на територията, в близост или нагоре по течението на зони, определени за защитени съгласно националната нормативна уредба или международни конвенции, места от научен интерес, местообитания на редки /застрашени видове, риболовни участъци с икономическо значение и девствени гори/ гори във фаза „стара гора“ с екологично значение – *Изискване № 6 на ЕБВР по отношение на изпълнението*
- c) Дейности на територията, в близост или нагоре по течението на земи, населявани от Коренното население и/или уязвими групи, включително земи и водни пътища, използвани за дейности за осигуряване на препитание като например: паша на добитък, лов или риболов – *Изискване № 7 на ЕБВР по отношение на изпълнението*
- d) Дейности, които могат да окажат неблагоприятно въздействие върху места с културно или археологическо значение – *Изискване № 8 на ЕБВР по отношение на изпълнението*
- e) Дейности в цикъла на производство на ядрени горива (добив на уранова руда, производство, обогатяване, съхранение или транспортиране на ядрени горива)¹²
- f) Производство на енергия с използване на ядрени горива (с изключение на внос/износ на електроенергия)¹³

Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания (Бернска конвенция); Конвенция за опазване на световното културно и природно наследство; Конвенция за биологичното разнообразие.

¹¹ Включва: танкери, които не разполагат с всички необходими свидетелства съгласно конвенциите МАРПОЛ (Международна конвенция за предотвратяване на замърсяването от кораби) и СОЛАС (Международна конвенция за безопасност на човешкия живот по море) (включително, но без изброяването да е изчерпателно – за съответствие с Кодекса ISM (Международен кодекс за управление на безопасната експлоатация на кораби и предотвратяване на замърсяването)), танкери, включени в черния списък на Европейския съюз или на които е наложена забрана с Парижкия меморандум за разбирателство за Държавен пристанищен контрол и танкери, които следва да бъдат извадени от експлоатация съгласно правило 13G по МАРПОЛ. Не бива да се използва еднокорпусен танкер, който е на възраст над 25 години.

¹² Съгласно Енергийната политика на ЕБВР, на Банката се разрешава да използва средствата си за финансиране (пряко или косвено – чрез ФП) във връзка с подобрения на ядрената безопасност или за безопасното и сигурно управление на радиоактивни отпадъци и отработено ядрено гориво, както и за извеждане от експлоатация, без пряка връзка със закриването на високорискови реактори. Следователно, всякакви други дейности от цикъла на производството на ядрени горива са изключени от достъп до финансиране от ФП.

¹³ Съгласно Енергийната политика на ЕБВР, на Банката се разрешава да използва средствата си за финансиране (пряко или косвено – чрез ФП) във връзка с подобрения на ядрената безопасност или за безопасното и сигурно управление на радиоактивни отпадъци и отработено ядрено гориво, както и за извеждане от експлоатация, без пряка връзка със закриването на високорискови реактори. Следователно,

- g) Дейности, включващи изпускане на ГМО в природната среда – *Изискване № 6 на ЕБВР по отношение на изпълнението*
- h) Изграждане на мини-водни каскади – *Критерии на ЕБВР за допустимост на проекти за малки ВЕЦ*

всякакви други дейности, свързани с производството на енергия с използване на ядрени горива са изключени от достъп до финансиране от ФП.

Изискване № 10 на ЕБВР по отношение на изпълнението:
Оповестяване на информация и включване на заинтересованите страни в процеса

Въведение

1. ЕБВР счита включването на заинтересованите страни в процеса за особено важна част от добрите практики на фирмена дейност и корпоративно гражданство и за начин за подобряване на качеството на проектите. В частност, ефикасното включване на местната общност е централен фактор за успешното управление на рисковете и въздействието върху общности, засегнати от проектите, както и за постигането на по-големи ползи за общността.
2. По-специално по екологични въпроси, Банката подкрепя подхода на Конвенцията на ИКЕ/ООН от Архус, която определя околната среда като *обществено благо*. Конвенцията потвърждава правото на обществеността да бъде осведомявана какво е състоянието на околната среда и какви емисии и зауствания се изпускат в нея; правото на взаимно полезни консултации по предлаганите проекти или програми, които биха могли да засегнат околната среда и правото на подаване на оплаквания, ако по мнението на обществеността защитата на околната среда не се взема адекватно предвид.
3. Включването на заинтересованите страни в процеса е непрекъснат процес, който включва: (i) публично оповестяване от страна на клиента на съответната информация, за да може да се провеждат взаимно полезни консултации със заинтересованите страни, (ii) взаимно полезни консултации с потенциално засегнати страни, и (iii) процедура или политика, на базата на които хората могат да изказват мнения или подават оплаквания. Този процес трябва да започне на най-ранния етап на планиране на проекта и да продължава през целия жизнен цикъл на проекта.

Цели

4. Това изискване по отношение на изпълнението („ИИ“) очертава системен подход за включване на заинтересованите страни, който ще помогне на клиентите да изградят и да поддържат във времето конструктивни взаимоотношения със заинтересованите страни, в частност – местните засегнати общности. Процесът на включване на заинтересованите страни е основен компонент на оценката, управлението и наблюдението на екологичните и социални въпроси, свързани с инвестициите на клиента. Ето защо това изискване по отношение на изпълнението следва да се разглежда във връзка с ИИ № 1.

Конкретните цели на ИИ № 1 и ИИ № 10 са следните:

Екологична и социална оценка и управление (ИИ № 1)	Оповестяване на информация и включване на заинтересованите страни в процеса (ИИ № 10)
• Да се определят и оценят екологичните и социални въздействия и въпроси, както неблагоприятни, така и полезни, свързани с проекта; • Да се приемат мерки за избягване на неблагоприятното въздействие върху работниците, засегнатите общности и околната среда или – в случаите, когато	• Да се определят лицата или общностите, които са или биха могли да бъдат засегнати от проекта, както и другите заинтересовани страни; • Да се осигури въвличането по подходящ начин на тези заинтересовани страни в диалог по екологичните и социални въпроси,

е невъзможно въздействието да бъде избегнато – за свеждането му до минимум, смекчаване на последиците от него или за неговото компенсиране/обезщетяване; • Да се определят и – когато това е практически осъществимо – да се използват възможностите за подобряване на изпълнението в социален и екологичен аспект; • Да се насърчава подобреното изпълнение в социален и екологичен аспект чрез динамичен процес на наблюдение и оценяване на изпълнението.	които биха могли да имат потенциално отражение върху тях посредством процес на оповестяване на информация и взаимно полезни консултации; • Да се поддържат редовно конструктивни взаимоотношения със заинтересованите страни чрез взаимно полезно участие по време на реализацията на проекта.
--	---

Приложно поле¹

5. Банката ще се договори с клиента как да се спазват съответните изисквания на това ИИ като част от цялостния процес на клиента за екологична и социална оценка, плана му за действие за опазване на околната среда и разрешаване на социални въпроси (ПДООСРСВ) и/или системата на управление (описани в ИИ № 1).

Изисквания

6. Включването на заинтересованите страни в процеса следва да става без манипулация, намеса, принуда или сплашване и да се опира на своевременна, съотносима, разбираема и достъпна информация, в културно подходяща форма.
7. Естеството и периодичността на включване на заинтересованите страни в процеса биват различни при всеки проект, в зависимост от рисковете и неблагоприятните въздействия върху засегнатите общности, чувствителността на дадения отрасъл и околната среда и от степента на обществен интерес. За да съответства включването на заинтересованите страни на спецификата на клиента и проекта, е много важно всички клиенти, които желаят да получат финансиране от ЕБВР, да извършат стъпките, описани в точки 8 до 10 по-долу на ранен етап от процеса на екологичната и социална оценка. Като част от собствените си предпроектни оценки (Due Diligence), Банката ще извърши оценка на равнището на оповестяване на информация и провеждане на консултации от клиента спрямо изискванията на това ИИ и може да поиска допълнително включване на заинтересовани страни. Във всички случаи е задължително да се спазват изискванията на националната нормативна уредба относно публичната информация и консултации, включително законите, с които се изпълняват поети от страната домакин задължения по силата на международното право.²

Включване на заинтересованите страни на етапа на подготовка на проекта

Определяне и анализ на заинтересованите страни

¹ Освен това, специалните клаузи относно готовността и реагирането на извънредни ситуации се разглеждат в ИИ № 4.

² Например: Архуската конвенция и Конвенцията от Еспо.

8. Първата стъпка в успешното включване на заинтересованите страни в процеса е клиентът да определи различните лица или групи, които (i) са засегнати или има вероятност да бъдат засегнати (пряко или косвено) от проекта („засегнати страни“), или (ii) могат да имат интерес към проекта („други заинтересовани страни“). Ресурсите, предназначени за публична информация и консултации, трябва да се насочат първо към засегнатите страни.
9. Като част от процеса на определяне на заинтересованите страни, клиентът следва да определи лицата и групите, които могат да бъдат особено или несъразмерно засегнати от проекта поради статуса си на намиращи се в неравностойно положение или уязвими. Клиентът следва също така да определи по какъв начин могат да бъдат засегнати заинтересованите страни и степента на потенциалните (реални или възприемани като реални) въздействия. Когато въздействията се възприемат като реални, може да е необходима допълнителна комуникация, за да се предостави информация и да се убеди обществеността какви са оценените мащаби на въздействията. Определянето и анализът на заинтересованите страни трябва да се извършат достатъчно подробно, така че Банката да може да прецени равнището на комуникация, което е подходящо за разглеждания проект. Работниците и служителите винаги се считат за заинтересовани страни.
10. При проекти от категория „А“ клиентът следва да включи в процеса на първоначално определяне на мащаба и съдържанието на проекта идентифицираните заинтересовани страни, за да е сигурен, че ще бъдат определени всички ключови въпроси, които следва да се проучат като част от процеса на оценяване на екологичните и социални въздействия. Процесът на първоначално определяне на мащаба и съдържанието на проекта следва също така да спомогне за изготвянето на План за включване на заинтересованите страни за дадения проект. Като част от процеса на първоначално определяне на мащаба и съдържанието на проекта, заинтересованите страни трябва да имат възможност да дават коментари и препоръки по проекта за План за включване на заинтересованите страни и по останалите предварителни документи.

План за включване на заинтересованите страни

11. Клиентът следва да уведоми ЕБВР как ще се извършва комуникацията с определените заинтересовани страни в хода на подготовката и реализацията на проекта, включително – какъв тип процедура за подаване и разглеждане на оплаквания (вж. точки 24-26 по-долу) се предвижда. За засегнатите и за другите заинтересовани страни може да са подходящи различни мащаби на включване и консултации. Клиентът трябва да разработи отделни процеси за включване в диалог на работниците и за включване на засегнатите общности; включването на работниците в диалог за условията на труд, включително за здравословните и безопасни условия на труд, и за взаимоотношенията на работното място задължително трябва да отговарят като минимум на изискванията на ИИ № 2. Когато някои групи от заинтересовани страни са определени като намиращи се в неравностойно положение или уязвими, може да са необходими специализирани подходи и повече ресурси за комуникация с тези заинтересовани страни, така че те напълно да осъзнаят въпросите, които потенциално могат да ги засягат. Клиентите трябва също така да уведомят ЕБВР дали и каква информация са предоставили и дали и какви дейности по консултациите са провели, преди да се обърнат към ЕБВР за финансиране.

Оповестяване на информация

12. Оповестяването на съответната информация за проекта помага на заинтересованите страни да осъзнаят рисковете, въздействията и благоприятните възможности,

- целта, естеството и мащаба на проекта;
 - продължителността на предлаганите дейности, свързани с проекта;
 - рисковете и потенциалните въздействия, ако има такива, по отношение на околната среда, здравословните и безопасни условия на труд за работниците, общественото здраве и безопасност и други социални въздействия върху общностите, както и предлаганите планове за намаляване на неблагоприятните последици;
 - предвиждания процес на консултации, ако има такъв, и възможностите и начините, по които обществеността може да участва в тях; и
 - времето /мястото на предвижданите публични срещи, както и процеса, чрез който ще се обявяват, обобщават и докладват срещите.
13. Информацията следва да се оповестява на местния език/езици и по достъпен и културно подходящ начин, като се взимат предвид уязвимите лица (напр. етнически групи или изселвани лица). При проекти с потенциално съществени неблагоприятни социални или екологични въздействия, оповестяването трябва да става на ранен етап в процеса на екологичната и социална оценка.
14. Ако е договорен План за действие за опазване на околната среда и разрешаване на социални въпроси („ПДООСРСВ“), клиентът следва да оповести своя ПДООСРСВ за проект от категория „А“ на засегнатите страни. Във всички останали случаи клиентът следва да оповести резюме, което няма технически характер. ПДООСРСВ/резюме то следва да се оповестят в съответствие с точка 13, а също и на уебсайта на клиента, ако има такъв. Може да е необходимо текущо да се оповестява допълнителна информация с напредъка на проекта, в случай че са настъпили съществени промени в естеството на проекта или във въздействията от него или ако възникнат нови рискове и въздействия.

Взаимно полезни консултации

15. Необходимостта от конкретни консултации и естеството им следва да се съгласува с ЕБВР на базата на определяне на заинтересованите страни, анализ и подробно описание на проекта и в зависимост от естеството и мащаба на настоящото и потенциално неблагоприятно въздействие върху работниците и засегнатите общности. В случай че работниците и/или засегнатите общности са, или могат да бъдат, изложени на съществени рискове или неблагоприятни въздействия, произтичащи от проекта, клиентът следва да проведе процес на взаимно полезни консултации по начин, който дава на засегнатите страни възможности да изразят мненията си за свързаните с проекта рискове, въздействия и мерки за смекчаване на последиците и позволява на клиента да ги анализира и да реагира. Взаимно полезните консултации:
- трябва да се основават на оповестяването на съотносима и адекватна информация, включително, когато е подходящо и съотносимо, проекти на документи и планове, преди да се вземат решения, когато все още има възможност за избор между варианти;
 - трябва да започнат на ранен етап в процеса на екологичната и социална оценка;
 - следва да се съсредоточат върху социалните и екологични рискове и неблагоприятни въздействия и върху предлаганите мерки и действия за справяне с тях; и
 - следва да се провеждат текущо, докато естеството на въпросите, въздействията и възможностите се оформят във времето.

16. Процесът на консултации следва да се осъществява по начин, който привлича за участие всички заинтересовани страни и е подходящ в културно отношение. Клиентът следва да съобрази процеса на консултации с езиковите предпочитания на засегнатите страни, с процеса, по който те взимат решения и с нуждите на групите в неравностойно или уязвимо положение. Освен засегнатите страни, консултациите следва да включват и всички групи или лица, които са били идентифицирани като други заинтересовани страни. Процесът на консултации следва да се документира като част от обществения ангажимент на клиента. Клиентът следва своевременно да информира участниците в процеса на консултациите с обществеността за окончателното решение по проекта, свързаните с него екологични и социални мерки за смекчаване на последиците и възможните ползи от проекта за местните общности, както и за мотивите и съображенията, на които се основава решението и за механизма или процеса за подаване и разглеждане на жалби или оплаквания.

Оповестяване и консултации по проекти от категория „А“

17. Проектите, определени като категория „А“, биха могли да доведат до потенциално значителни и различни неблагоприятни бъдещи екологични и/или социални въздействия, които не могат лесно да бъдат идентифицирани, оценени и смекчени и следователно изискват формализирана процедура на оценка с широко участие. Изискванията към оповестяването и консултациите се залагат на всеки етап от този процес. Клиентите трябва да започнат взаимно полезен диалог със засегнатите страни и да подпомогнат информираното им участие в процеса на взимане на решения, в съответствие с точки 12 до 16 по-горе. Информираното участие включва организирано и няколкократно провеждане на консултации, в резултат от което клиентът включва в своя процес на взимане на решения мненията на засегнатите страни по въпроси, които ги засягат пряко, като например: предлаганите мерки за смекчаване на последиците, споделянето на ползи и възможности, свързани с развитието и въпросите на реализацията. Уязвимите лица могат да се нуждаят от специално внимание и ресурси, за да осъзнаят въздействията и да могат да изразят вижданията си.
18. При проекти, включващи ОВОС/ОСВ, клиентите трябва да се погрижат оповестяването и консултациите да се извършват в съответствие с точки 12-17. Оповестяваната информация трябва задължително да включва пълен доклад за ОВОС/ОСВ в съответствие с изискванията на Банката.³ Освен това, процесът на провеждане на консултации трябва да отговаря на изискванията относно момента на оповестяване от ЕБВР е описани подробно в точка 3.4.1 на Политиката на Банката относно публичната информация, както и на всички приложими изисквания на националния закон за ОВОС и други съотносими закони. ОВОС/ОСВ трябва да бъде публична през целия жизнен цикъл на проекта, но може да се допълва във времето с допълнителна информация.
19. При проекти, включващи недоброволно преселване, засягащо коренното население или културното наследство, клиентът следва да спазва също и специалните изисквания на ИИ № 5, ИИ № 7 и ИИ № 8.
20. Когато местните общности са, или вероятно ще бъдат, сериозно и трайно засегнати от неблагоприятни въздействия на проекта, но не се облагодетелстват от него в съразмерна степен, клиентът трябва да работи със засегнатите общности по взаимно

³ Формат за ОВОС/ОСВ, съобразен с Директивата за ОВОС на ЕС, ще може да се получи от ЕБВР.

полезен начин, за да се обсъдят вариантите за програми за развитие на общността, която би се ползвала от тях.

Включване на заинтересованите страни на етапа на реализацията на проекта и външно докладване

21. През целия жизнения цикъл на проекта клиентът следва да предоставя текуща информация на идентифицираните заинтересовани страни, която да е съразмерна на естеството на проекта и свързаните с него екологични и социални въздействия, както и на равнището на обществен интерес. Това текущо участие следва да се опира на каналите на комуникация и включване, изградени в хода на предпроектните проучвания. В частност, клиентите следва да прилагат подходящи практики на включване на местната общност, за да оповестяват информация и да получават обратна връзка за ефикасността на осъществяването на мерките за смекчаване на последиците, заложи в ПДООСРСВ, както и текущите интереси и опасения на засегнатите общности относно проекта. На ключови етапи в проектния цикъл, например – преди да започне строителството или преди началото на експлоатацията/оперативните дейности, може да е необходимо да се оповести допълнителна информация.
22. Когато на етапа на подготовка на проекта са определени засегнати общности, клиентът следва да им предоставя редовните доклади за напредъка по реализацията на ПДООСРСВ, по въпроси, свързани с текущите рискове или въздействия върху тях, както и по всички въпроси, които процесът на провеждане на консултации или механизмът за разглеждане на оплаквания са установили като бъдещи безпокойство сред тези общности. Тези доклади следва да са в достъпна за засегнатите общности форма, а периодичността им следва да бъде съразмерна на въпросите, бъдещи безпокойство сред засегнати общности, но не по-малка от веднъж годишно. Ако в проекта настъпят съществени промени, които водят до допълнителни неблагоприятни въздействия или будят безпокойство сред засегнатите общности, клиентът следва да ги информира какво се планира за отстраняването на тези въздействия и опасения в актуализирания ПДООСРСВ. Ако тези допълнителни неблагоприятни въздействия върху засегнатите общности са съществени и разнородни, Банката може да изиска да се проведат допълнителни консултации съгласно точки 15 до 20, като това се преценява за всеки случай поотделно. Желателно е клиентът да оповести това и на своя уебсайт, за да информира и другите заинтересовани страни.
23. Освен това, желателно е също така клиентът да публикува редовни доклади, адресирани към външните заинтересовани страни, в които да отчита изпълнението в социален и екологичен аспект, например като част от Годишния си доклад или друг публичен документ, като отделно публикуван материал или на своя уебсайт.

Механизъм за разглеждане на оплаквания

24. Клиентът следва да е запознат с опасенията на заинтересованите страни относно проекта и да реагира своевременно. За тази цел клиентът следва да изгради механизъм, процес или процедура, чрез които да получава информация за опасенията на заинтересованите страни и техните жалби относно работата си в социален и екологичен аспект и да способства за разрешаването на така поставените въпроси. Механизмът за разглеждане на оплаквания трябва да е съобразен с мащаба на рисковете и потенциалните неблагоприятни въздействия на проекта.

25. Механизмът, процесът или процедурата за оплаквания следва да разглежда изразените опасения бързо и ефикасно, като използва разбираем и прозрачен процес, който е подходящ в културно отношение и е лесно достъпен за всички сегменти на засегнатите общности и това да става безплатно и без ответни санкции за оплакалите се. Този механизъм, процес или процедура не трябва да възпрепятстват достъпа до съдебни или административни средства за удовлетворяване. За проекти, за които се прилага ИИ № 5 или ИИ № 7, клиентът следва да осигури независим, обективен механизъм за обжалване. Клиентът следва да информира засегнатите общности за процедурата за обжалване в хода на дейностите си за включване на местната общност, и редовно да се отчита пред обществеността за прилагането на процедурата, като защитава личния живот на лицата.
26. Механизъм за разглеждане на жалби на работници следва да бъде отделен от механизъм за разглеждане на оплаквания от обществеността и трябва да съответства на ИИ № 2.

Корпоративно финансиране

27. Клиенти с оперативни дейности на множество площадки, които получават общо корпоративно финансиране, оборотен капитал или финансиране чрез дялово участие, следва да приемат и осъществяват корпоративна програма за информация и комуникация със заинтересованите страни, включително механизъм за разглеждане на оплаквания, съответстващ на точки 22 и 25 по-горе. Програмата за включване на заинтересованите страни в процеса следва да бъде съразмерна на предмета на дейност на дружеството и свързаните с него екологични и социални въздействия, както и с равнището на обществен интерес. Програмата следва своевременно да се въведе на ниво обект. Тя трябва да съдържа процедури и ресурси, гарантиращи адекватното включване на заинтересованите страни на нивото на отделния обект и предоставянето на заинтересованите страни в близост до съответните инсталации на информация за социалните и екологични резултати на съответния обект. Не по-малко от веднъж годишно, клиентите следва да изготвят публични доклади за своето изпълнение в социален и екологичен аспект, съдържащи резюме с нетехнически характер на договорените с Банката СЕСОУ/ПДООСРСВ и напредъка в осъществяването на СЕСОУ/ПДООСРСВ, отчитан по договорените индикатори и спрямо поставените цели. При инвестиционни проекти, които, съгласно Политиката на ЕБВР, биха били класифицирани в категория „А“, клиентът следва да прилага процеса на включване на заинтересованите страни, описан в точки 6-20 по-горе.